

ΗΜΙΦΩΝΟΛΗΚΤΑ Γ' ΚΛΙΣΕΩΣ:

✱ **ΕΝΡΙΝΟΛΗΚΤΑ** (χαρακτ. ν), μονόθεμα καταληκτικά βέ -is (γεν. -ίνος), και άκατάληκτα βέ -αν (γεν. -άνος), -ην (γεν. -ηνος) και -ων (γεν. -ώνος).

✱ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΧΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣ Ν

✱ ΓΙΑ ΜΙΑΝ ΟΠΤΙΚΗ ΤΟΥ ΗΧΟΥ, Ὀδυσεΐα Ἐγύτη

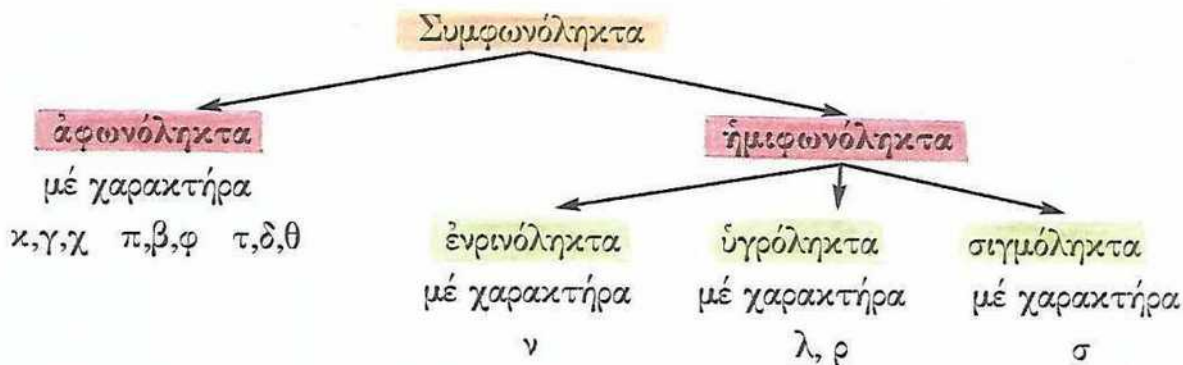
✱ Η ΘΕΑ ΝΕΜΕΣΙΣ

✱ Η ΘΕΑ ΝΕΜΕΣΙΣ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ



ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ Γ' ΚΛΙΣΕΩΣ

Γιά διευκόλυνσή μας υπενθυμίζουμε τήν διαίρεση τῶν συμφωνολήκτων



Ἐνρινόληκτα

διακρίνονται σέ

α) **Μονόθεμα:** καταληκτικά σέ -is γνκ. -ίνος (ἀκτίς, ἀκτίνος, δελφίς, δελφίνος κ.ἄ.)  
καί άκατάληκτα σέ -αν, -άνος (ὁ παιάν, τοῦ παιάνος, ὁ πελεκάν, τοῦ πελεκάνος,  
ὁ Ἀκαρνάν, τοῦ Ἀκαρνάνος, ὁ Πάν, τοῦ Πανός κ.ἄ.).

σέ -ην, -ηνος (ὁ Ἕλλην, τοῦ Ἕλληνος, ὁ μήν, τοῦ μηνός κ.ἄ.)

σέ -ων, -ώνος (ὁ χιτών, τοῦ χιτῶνος, ὁ λειμών, τοῦ λειμῶνος, ὁ  
ἀγών, τοῦ ἀγῶνος, ὁ ξενών, τοῦ ξενῶνος κ.ἄ.).

β) **Διπλόθεμα:** άκατάληκτα

σέ -ην γνκ. -ενος (ὁ λιμήν, τοῦ λιμένος, ὁ ποιμήν, τοῦ ποιμένος  
κ.ἄ.)

καί σέ -ων γνκ. -ονος (ὁ ἡγεμών, τοῦ ἡγεμόνος, ὁ γείτων, τοῦ γεί-  
τονος, ἡ εἰκών, τῆς εἰκόνας κ.ἄ.)

Παραδείγματα κλίσεως ἐνρινολήκτων

Μονόθεμα

		ΕΝΙΚΟΣ				ΑΡΙΘΜΟΣ			
Όν.	ή	ἀκτίς	ὁ	πελεκάν	ὁ	Ἕλληγ	ὁ	ἀγών	
Γεν.	τῆς	ἀκτῖν-ος	τοῦ	πελεκᾶν-ος	τοῦ	Ἕλληγ-ος	τοῦ	ἀγῶν-ος	
Δοτ.	τῇ	ἀκτῖν-ι	τῷ	πελεκᾶν-ι	τῷ	Ἕλληγ-ι	τῷ	ἀγῶν-ι	
Αἰτ.	τήν	ἀκτῖν-α	τόν	πελεκᾶν-α	τόν	Ἕλληγ-α	τόν	ἀγῶν-α	
Κλ.	ῶ	ἀκτίς	ῶ	πελεκάν	ῶ	Ἕλληγ	ῶ	ἀγών	

		ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ				ΑΡΙΘΜΟΣ			
Όν.	αἱ	ἀκτῖν-ες	οἱ	πελεκᾶν-ες	οἱ	Ἕλληγ-ες	οἱ	ἀγῶν-ες	
Γεν.	τῶν	ἀκτῖν-ων	τῶν	πελεκᾶν-ων	τῶν	Ἕλληγ-ων	τῶν	ἀγῶν-ων	
Δοτ.	ταῖς	ἀκτῖ-σι(ν)	τοῖς	πελεκᾶ-σι(ν)	τοῖς	Ἕλληγ-σι(ν)	τοῖς	ἀγῶ-σι(ν)	
Αἰτ.	τάς	ἀκτῖν-ας	τούς	πελεκᾶν-ας	τούς	Ἕλληγ-ας	τούς	ἀγῶν-ας	
Κλ.	ῶ	ἀκτῖν-ες	ῶ	πελεκᾶν-ες	ῶ	Ἕλληγ-ες	ῶ	ἀγῶν-ες	

Παρατηρήσεις

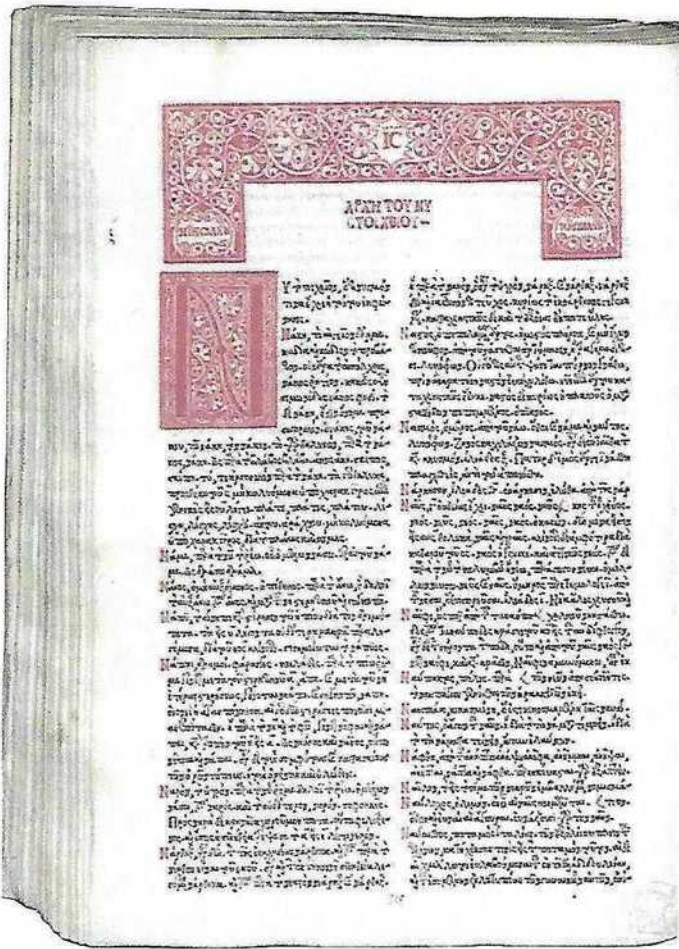
- Τό ὄνομα ἀκτίς προῆλθε ἀπό τό θέμα ἀκτιν- καί κατάληξη -ς· τό ν πρίν ἀπό τό ς ἀποβάλλεται.
- Οἱ τύποι ἀκτῖσι, Ἕλλησι, πελεκᾶσι, ἀγῶσι προῆλθαν ἀπό ἀρχικούς τύπους ἀκτῖν-σι, Ἕλληγ-σι, πελεκᾶν-σι, ἀγῶν-σι καί τό ν πρό τοῦ σ κανονικά ἀποβάλλεται ἤ μέ ἀντέκταση ἤ χωρίς ἀντέκταση, ὅπως ἔχουμε ἀναφέρει σέ προηγούμενα μαθήματα.
- Τά φωνήεντα ι καί α πρίν ἀπό τόν χαρακτήρα ν τῶν ὀνομάτων σέ -ις -ινος καί -αν -ανος εἶναι μακρόχρονα καί γι' αὐτό παίρνουν περισπωμένη π.χ. Σαλαμίς, Σαλαμῖνος, Ἐλευσίς, Ἐλευσῖνος, παιάν, παιᾶνος.
- Τήν κλητική ἐνικοῦ τήν σχηματίζουν ὅμοια μέ τήν ὀνομαστική.



Παραδείγματα

1. Χαῖρε ἀκτίς νοητοῦ ἡλίου (ἡ ἀκτίς, τῆς ἀκτῖνος)
2. Τούς τρεῖς μεγίστους φωστῆρας... τούς τήν οἰκουμένην ἀκτῖσι δογμάτων...
3. Ὁμοιώθην πελεκᾶνι ἐρημικῷ (ὁ πελεκάν, τοῦ πελεκᾶνος)
4. Ἐν δεινοῖς καί πολλοῖς ἀγῶσιν οἱ Ἀθηναῖοι αἴτιοι πολλῶν ἀγαθῶν ἐγένοντο τοῖς Ἕλλησι (ὁ ἀγών, τοῦ ἀγῶνος, ὁ Ἕλληγ, τοῦ Ἕλληγος)
5. Ἐν δέ τῷ ἕκτῳ μηνί ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριήλ... (ὁ μήν, τοῦ μηνός)

# ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΧΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣ Ν



ΜΕΓΑ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ 1499

N N

« Νῶ τὸ στοιχείον, ὅτι νυχμόν τινα ἔχει ἢ  
τούτου ἐκφώνησις ».

(Νυχμός, ἐκ τοῦ νύβω = κενῶ, κεντρίω, τρυ-  
πῶ).

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΚΡΑΤΥΛΟΣ: « Τοῦ δὲ αὖ νῦ,  
τὸ ἔβω αἰδόμενος τῆς γωνῆς, τὸ "ἐνδον" καὶ  
τὸ "ἐντός" ὠνόμαθεν, ὡς ἀφομοιών τοῖς γράμ-  
μασι τὰ ἔργα... »

Δηλ.: (Ὡς πρὸς τὸ νῦ - ὁ ὀνοματοδέτης - τὸ  
ἔβω αἰδανόμενος τῆς γωνῆς, ὠνόμαθε τὸ  
ἐνδον καὶ τὸ ἐντός, ὡς νὰ ἐφομοιώσει τὰ ἔρ-  
γα πρὸς τὰ γράμματα.)

"Αρα: τὸ γράμμα Ν ἐφομοιοῦται πρὸς τὸ Νῶ. καὶ ἐγενήθη ὁ Νῶος-νοῦς  
(ἔνιονιὸν τὸ γέει ὁ γῆος). Προφέροντας παρατατεταμένα τὸ Νννν... αἰδάνεβαι πράγμα-  
τι δόνηβιν εἰς τὸν ἐκτέγαρον, ἔβωτερικὸν κραδαβμόν.

Τὸ γερμανικὸ ἱατρικὸ περιοδικὸ « P M MAGAZINE » (τεύχος Μαρτίου 1996)  
δημοσιεύει εἰδικὸ ἀγιέρωμα εἰς τὸ γράμμα « N »: DER BUCHSTABE N, P.J. Blumenthal,  
ὅπου ἀναγέρεται ὅτι εἰάν κάποιος εἶναι κουραβμένος, καταπεπονημένος, αὐτὸ ἔ-  
χει ὡς ἀποτέλεσμα ἢ ὀμιλία του γὰ γίνεται περιβόητο ἔργον, μὲ ἀπώτερο ἀβγαγῶς  
σκοπὸ τὴν πρόβηγι μελαγύτερης ποβότητος ὀσυχόνου. Μεταξὺ ἀγγλων γράφει: « ... ὁ  
Γερμανὸς ὀμιλεῖ βυχνότερα μὲ τὴν μύτη ἀπ' ὅσο ἴβως νομιζει. Αὐτὸ παρατηρεῖται πε-  
ριβόητο, ὅπως ἰβχυρίζονται τοῦ γάχιβτον οἱ ἐρευνηταὶ τῆς δγῶββας, ὅταν αὐτὸς εἶ-  
ναι κουραβμένος, πράγμα πού φαίνεται περιβόητο βέ μερικὲς διαλέκτους. Ἰβιατέρως

βτόν γλωσσικό χώρο τής Βαυαρίας και τοῦ Schabisch πρέπει κάποτε νά εἶχε κυριαρχίσει μία γενική καταπόνησις... Ἐκεῖ τὸ «N» ὑπειβέρεται σχεδὸν πλήρως...».

**Τ**ὸ αὐτό, ὅσες γέσεις ἔχουν σχεδὸν μὲ νοητικὲς λειτουργίες, μὲ Νοημοβύνην (ἀκόμη καὶ μὲ περιοχὰς τοῦ ἐγκεφάλου) ἐμπεριέχουν τὸ N ἀλλὰ καὶ τὸ M, κατ' ἐξοχὴν ἔνρινα γράμματα. «Νοῦς, ἀρχικὸς ἔστι τοῦ γόχου, ὁ δὲ γόχος ὑπηρετικὸς τοῦ νοῦ». (Πλουτάρχου, Περὶ Παιδων Ἀγωγῆς 5Ε).



**Ἐ**κ τοῦ νοέω → τὸ ρ. νέω = πηέω (= διὰ νοίβεωσ Ν, ἔω = πορεύομαι).

«Νοῦς, ἀπὸ τὸ νέω, τὸ πορεύεσθαι. Οὐδὲν γὰρ ταχύτερον τοῦ νοός». — «Ὅταν αἴζη νοός ἀνέρος» (= ὅταν ὀρμήθη ὁ νοῦς τοῦ ἀνδρός — «Ὀμηρος»). «καὶ οὗτος ὁ νοῦς, χωριστὸς καὶ ἀπαθής καὶ ἀμιγής, τῆ οὐβία ὢν ἐνέργεια». (Ἀριστοτέλης Περὶ ψυχῆς Γ5, 330).

ἐν+νοῦς → ἔννοια: «παράδοταβις ἐντὸς τοῦ νοός, ἰδιατέρως περὶ τὰ ἀληρημένα».

διὰ+νοῦς → Διάνοια: «διάνοια μὲν καὶ γόχος ταυτόν· πηὴν ὁ μὲν ἐντὸς τῆς ψυχῆς πρὸς ἑαυτὴν διάλογος ἄνευ φωνῆς σχητόμενος τοῦτ' αὐτὸ ἡμῖν ἐπωνομάθη διάνοια. τὸ δὲ γε ἀπ' ἐκείνης ρεῦμα διὰ τοῦ βτόματος ἰὸν μετὰ φόχου κέκηται γόχος». (= διάνοια καὶ γόχος εἶναι τὸ ἴδιο· πηὴν, ὁ μὲν γόχος ὁ σχητόμενος βιωπηγὰ ἐντὸς τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν ἑαυτόν της, αὐτὸ ὠνομάθηκε διάνοια. τὸ δὲ ἐξ ἐκείνης ρεῦμα τὸ ριπτόμενον διὰ τοῦ βτόματος μὲ φωνή, αὐτὸ ἔχει ἀποκηθηθῆ γόχος).

πρὸ+νοῦς → πρόνοια (τὸ προ-νοεῖν).

ἀπὸ+νοῦς → ἀπόνοια (= ἀπόγνωσις· — ὁ νοῦς ἀδυνατεῖ πηέον νὰ ἐξεύρη γύβιν, γυῶβιν, τοῦ τί δέον ποιεῖν).

μετὰ+νοῦς → μετάνοια (ἀλλαγή βέγεωσ).

ὑπὸ+νοῦς → ὑπόνοια (κεκρυμμένη βέγις).

παρὰ+νοῦς → παράνοια (παρεκτροπή διανοίας, παραφροβύνη).

Ἐκ τοῦ Νοῶ → νέω (= πηέω) → νοίω (= κατοικῶ) → νάω (= ρέω).

Νεύω = κηίγω τὴν κεφαλήν πρὸς βυκατάθεβιν, κατανεύω. Ἐνῶ ἀνανεύω = ἀργοῦμαι.

νεῦβις (ν-εω-βις) εἶναι ἡ βυνοίνεβις.

(Πρβη: νέω → μέγγων νεύω

νεύω → μέγγων νεύω. «Ὁ νοῦς γέχεται καὶ νεῦς».





Πρωβ. επίθετος: γαί, -νη, κατάφραβις και ἄρνηβις, ὅθεν κριτική διεργασία νοήσεως. **Νοῶ** → νοΐβκω → γῶβκω, και ηγεοναβμῶ τοῦ γ → γνῶβκω, και με διηραβιαβμὸν γι-γῶβκω, γιγνῶβκω: «γιγνῶβκω, παρὰ τὸ νοῶ γίγνεται».

Ἡ γνώμη δωρικὰ εἶναι νῶμη.

**Νωμάω** δημαίνει νέμω = μοιράζω. Τὸ «μοιράζειν», τὸ «μερίζειν», ἀπαιτεῖ ὑψηλὴν και ἀκριβῆ νοσητικὴν γειτουρηίαν. (Ὁ γαός τὸ ἔχει κατανοήσει και ἔχει χαρακτηρίσει τὸν ἀνόητον, τὸν βλάκα, με τὸν ἀφορημὸ: «εἶναι τόβο κουτός, ὥστε δέν εἶναι ἱκανός να μοιράσει δύο γαίδουριῶνε ἄχυρα». «Ζεὺς νέμει». και γόχῳ τοῦ ὅτι και ἡ γῆ ἐμοιράσθη (ἀρχαιοτάτα) και διεγεμήθη, τὸ νέμω ἀπέκτησε και τὴν ἔγγοιαν τοῦ ἀποκτῶ, κατέχῳ («εἰς νομήν και κατοχή»), και τοῦ κατοικῶ: «νέμοντες (= κατοικουήτες) πόλιν Παγγάδος» (Αἰδχ. ἰκέτιδες).



ΑΣΒΕΣΤΟΛΙΘΙΚΟ ΛΓΑΛΜΑ ΚΕΡΑΥΝΙΟΥ ΔΙΟΣ. ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗ ΚΙΤΙΟΥ (500 π.χ.)

Ἐκ τοῦ νέμω → νομός, νόμος, **Νέμεβις...** (Ζεὺς νέμων, ἄδικα μὲν κακοῖς, ὅβια δὲ ἐνόμοις) Αἰδχ. ἰκέτιδες. Ἡ θεὰ **Νέμεβις**, ὡς βοηθός τοῦ Διός, κατανέμει δίκαια (νέμει).



Ἐκ τοῦ νεμ- και ἡ ρίζα μεν- Τὸ ρῆμα μένω ἢ μίννω καθορίζει ἀρχικῶς τὸ «διδάξειν, τὸ βυηροχίγεβδαι, τὸ ἴσταβδαι κατόπιον βέγεως».

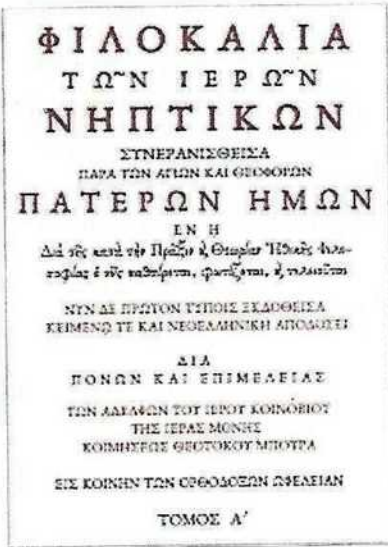
δημαίνει ἀκόμη εὐχαριβτοῦμαι, και: ἀνοιμένω, ὑπομένω, ἐπιμένω, περιμένω...

Ἄρα ἄηρο εἶναι ὁ «μόνος» (ὁ ἔχων τὴν εὐκαιρίαν τοῦ ἐμμένειν και βυηροχίγεβδαι), και ἄηρο ὁ μον-αχός (ὁ αἰδθανόμενος ἄχος = γύπην) κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ «μένειν»...

- «μένος» δημαίνει δύναμις, ἰβχός, πνεῦμα, γρόνημα. Οἱ νεκροὶ εἶναι «ἀμενηνὰ κάρνηα» (= κεφαλαὶ ἄνευ μένου). **Μηνύω** δημαίνει γαγερώνω, **μῆνιδχ** εἶναι ὁ ὕμνην τοῦ ἐξεεφάγου, ἐνώ **μῆνιμα** εἶναι ἡ ὄρη, ἡ μῆνις, βυηγενῆς πρὸς τὴν μανίαν και τὴν μαντικήν.

**Μαντική** = ἐνδεος καταβταβις: «... τῇ καηγίβτη τέχῃ ἢ (= διὰ τῆς ὁποίας) τὸ μέηρον κρίνεται, μανικήν ἐκάλεβαν... ἀπειροκαίως δὲ τὸ ταῦ ἐπεμβάηηροντες, μαντικήν...» Φαῖδρος 244C.

Ἡ πρωτοεηηνηική - περαβηική ρίζα «νάφ» δημαίνει νοῶ, βωγρονῶ. Ἐξεηγίχθη εἰς νάφω ἢ νήφω = εἰμὶ βῶφρων, «νηφάγιος» (νοῦς εἰς γαός - γῶς). **Μῆγυς** εἶναι ἡ βωγροβύνη



καὶ γηπτικός ὁ βώφρων.

Μὲ βυδουαβρὸ τοῦ μ καὶ ν καθορίζεται καὶ ἡ μνήμη: « μνηύει ὅτι μόνη ἔστιν ἐν τῇ γυχή, ἀγῆ' οὐ γορά (= κίνησις) κρατύγος 437 Β. καὶ: « ἀναμνήσις γίνεταί ὅταν τις ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς μνήμην ἔλθῃ τῶν παρελθόντων ». — « ἀναμνησκέβδαι οὐδὲν ἀγῆο γῶων δύναται πηρὴν ἀνδρωπος » Ἀριστ. Ζ.1. α 1.488.

« ὑπόμνησις δέ, ὅταν ὑφ' ἑτέρου τινὸς ἐπὶ τοῦτο » Πτολεμαῖος γραμματικός.

Ἡ Μνημοβύνη, θυγάτηρ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς (ἄρα δόνησις τοῦ ζύμπαυτος) ἐθεοποιήθη ὡς μήτηρ τῶν Μουσῶν — Ἐπιβτημῶν διότι « πάντα διὰ τῆς μνήμης διαβύεται — τοῖς — ἀνθρώποις ».



« Διαφέρει δὲ τοῦ μνημονεύειν τὸ ἀναμνησκέβδαι, οὐ μόνον κατὰ τὸν χρόνον, ἀγῆ' ὅτι τοῦ μὲν μνημονεύειν, τῶν ἀγῆων γῶων, μετέχει ποηρά. Τοῦ δὲ ἀναμνησκέβδαι οὐδὲν... πηρὴν ἀνδρωπος.

Ἄιτιον δὲ ὅτι τὸ ἀναμνησκέβδαι, ἔστιν οἶον βυηηογιμός τις· ὅτι γὰρ πρότερον εἶδεν ἢ ἤκουεν ἢ ἔπαθεν βυηηογίεταί ὁ ἀναμνησκέβδαι... » Ἀριστοτ. Περὶ μνήμης καὶ ἀναμνήσεως, 453 α



-ὄνίνημι δημαίνει ὠφεζῶ.

Πρβλ. καὶ ἔΝ, ὄΝ, ὠΝ, ἔΝς (= ἐν, εἰς...)

Τὸ γράμμα Ν ὁμῶς ἐκτελεῖ καὶ χρέη μουσικῆς γότας. Εἶναι τὸ Ν τὸ εὐφωνικόν: « Τὸ Ν παρεμβάλλεταί ποηράκις, διὰ βεμνότητα φωνῆς », δηλαδὴ χάριν εὐφωνίας.

Ἐιδικὴ παρένθεσις: "ἴσως δὲν εἶναι τυχαῖον πού βτίς ἡμέρες μας βιώνουμε τὸν "διωχμὸν τοῦ Ν", ἰδίως ἀπὸ τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἀρβευικοῦ ἀρδρου "τόν", μὲ νεόκοπους κανόνες πού καθορίζουν πότε τὸ ν αὐτὸ ἀποβάλλεταί καὶ πότε παραμένει.

Τὸ Ν ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΡΑΦΕΤΑΙ ΠΑΝΤΟΥ ΟΠΟΥ ΥΠΟΝΟΕΙΤΑΙ ΕΣΤΩ ΚΑΙ ΕΑΝ ΔΕΝ ΑΚΟΥΓΕΤΑΙ. Δὲν ἐφαρμόζουμε φωνητικὴ γραφή. Τὸ "ν" πρέπει γὰρ γράφεταί π ἄ ν τ ο ι ε, ἰδιατέρως βτήν αἰτιατικὴν τοῦ ἀρβευικοῦ ἀρδρου "τόν", ὄχι ἀπῶς διὰ γόγους εὐφωνίας, ἀγῆρὰ κυρίως ἀπὸ τὴν ἀνάγκη γηκτικῆς διαφοροποιήσεως τοῦ ἀρβευικοῦ

γένους από το ουδέτερον. Ἄλλο εἶναι: « μου μίσηθε γιά τὸ φοβερό βυμβάν » καὶ ἄλλο « μου μίσηθε γιά τὸ (δηλ. τὸν) φοβερό πόλεμο ».

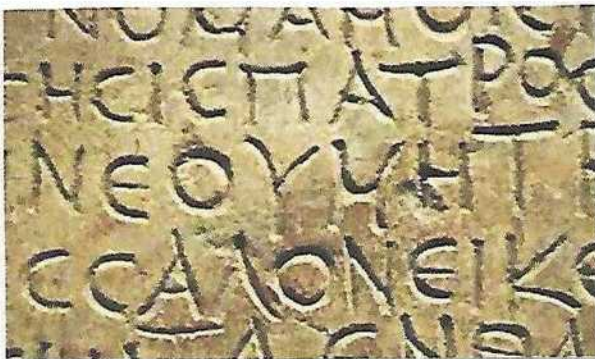
Ἐάν διαβάσουμε κάπου: « ... ἐθαύμαζε τὸ βυνεφιαβμένο ... » ἀγαμένομε οὐδέτερο οὐδιαβτικό, π.χ. « ἐθαύμαζε τὸ βυνεφιαβμένο τοπίο ». Ἐάν ὅμως μᾶς προκύη οὐδιαβτικό ἀρβενικοῦ γένους, διακόπτομε τὴν ἀνάγνωδι καὶ γυρίζομε πῖω, ὥστε νὰ ἀποκαταβτήβομε νοερά τὸ ὄρθό γένος: « ἐθαύμαζε τὸ-ν- βυνεφιαβμένο οὐρανό »· ἡ γραφή « τὸ βυνεφιαβμένο οὐρανό » εἶναι ὄχι μόνον βαρβαρισμός, ἀλλὰ καὶ παράνοια. Δέν ὑπάρχει κανὼν ποὺ νὰ ἐπιβώνη τὴν γραφή ὅταν μιγᾶμε γιά « τὸ βάρβαρο ἔθιμο καὶ τὸ (ν) βάρβαρον ἄνθρωπο ». Τοῦναντίον, ἐτὴν περίπτωβι ἀρβενικοῦ γένους, ἡ ἐλληνικὴ γλωββα ὑπερτονίζει τὸ « ν »: « ΑΜΥΝΕΣΘΑΙ ΤΟΜ ΒΑΡΒΑΡΟΝ » διαβάσομε βέ ἀρχαῖες ἐλληνικὲς ἐπιγραφές. (Στήνη Τροισήνος)



**ΠΡΟΣΟΧΗ** ἐπίβης ἐτὴν ὄρθῃ γραφή τοῦ ἀρβεντικοῦ μορίου « δέν ». Ἄλλο τὸ ἀρβεντικὸν « δέν » καὶ ἄλλο ὁ βύνδεβμος « δέ ». Ἡ ἰσοπέδωβις τῶν δύο αὐτῶν μορίων καὶ ἡ ἐπιβोधή τοῦ ἐνιαίου - ἀγκυλωμένου τύπου « δέ », « τίς περιβόότερες φορὲς ἀλλοιώνει τε γείως τὸ νόημα ».

Παράδειγμα: (ἀπὸ τὸ βιβλίο « ΑΛΛΕΡΓΙΑ » τοῦ Β. Ἄντο. σ. 13) « Ἡ κατάβταβη αὐτῆ δὲ βυνοδέεται ἀπὸ πόνο ... ». Ὁ ἀναγνωβτής ἀδυνατεῖ νὰ πηρογορηθῇ τὴν ὄρθῃ ἔννοια, ἀφοῦ μαζὶ μὲ τὰ « ν » ἀπουδίαζει ἐπίβης ἡ ὄρθῃ βτίβις. Ἐτικὰ « ἡ κατάβταβη αὐτῆ » βυνοδέεται ἀπὸ πόνο ἢ ὄχι;

Ὁ Γιάννης Γαβρηγιδῆς ἐτὸ βιβλίο του « Ἡ ἀνεπαρκεια τῆς Ἑλληνικῆς Γλωββικῆς Ἐπιβότημης » ἐπιβημαίνει:



« Σύμφωνα μὲ τὸν μοναδικὸ κανόνα τῆς βοβαρῆς γλωββογοχίας μας, ὁ φθόγγος (καὶ τὸ γράμμα) ν, ἀνεξαρτήτως τῆς δέβως του μέβα ἐτὴν γέβι, ἔχει τὴν ἴδια ἀξία μὲ τοὺς ἄλλους φθόγγους (καὶ γράμματα) τῆς ἐλληνικῆς γλωββας. Ἐπομένως, διατηρεῖται πάντοτε, προκειμένου νὰ προβφέρη ἐτὸν ἀκροατῆ ἢ ἀναγνωβτή τὴν βημαβιογοχικὴ καὶ γραμματικὴ βμαβηματικὴ) πηρογορήβι, γιά τὴν ὁποῖαν ὑπάρχει. Οἱ ἐπιβोधέβις τοῦ γλωββικοῦ κατεβτημένου (τῆς ἐλαφρᾶς γλωββογοχίας) τριῶν κανόνων καὶ μιᾶς ἐξαιρέβως βχετικὰ μὲ τὴν

διατήρησι ἢ ἀπαίσει τοῦ τετρικού γ- ἐκ τοῦ πονηροῦ εἶβι!»

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΝΥ  
ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ-



Ὁ «διωχμός τοῦ νῦ» δυσκολεύει ἰδιαίτερος καὶ τοὺς γενοχρωστούς βουδαβτὰς τῆς Νέας Ἑλληνικῆς, οἱ ὁποῖοι δὲν χωρίζουν τὸ γένος (ἀρβενικό ἢ οὐδέτερο) τῶν οὐδιαβτικῶν. Ἡ παραγχαζμένη βημερινὴ αἰτιατικὴ τοὺς παχιδεῖ. Πῶς εἶναι τὸ ὄνομα βτὴν ὀνομαβτική; «ὁ δάβκαρος» ἢ «τὸ δάβκαρο»; «ὁ δήμαρχος» ἢ «τὸ δήμαρχο»;

Ἡ αὐτὴ βύχχουβις ἐπικρατεῖ καὶ βτὰ τοπωνύμια; «τὸ Νέο κόβμο», «βτὸ Σχοινιά», «βτὸ Μαραθῶνα» κ.ο.κ.



Ἄξιζει νὰ παραδέβουμε καὶ ὠριβμένα ἀποβπάβματα ποὺ ἀφοροῦν τὸ τετρικὸν Ν, ἀπὸ τὴν «Νεοελληνικὴν Γραμματικὴν» τοῦ καθηγητοῦ - Ἀκαδημαϊκοῦ Ἀγαπητοῦ Τσοπανάκη (Ἐκδ. ΕΣΤΙΑ, βελ. 75, 167, 169, 170, 171, 172, 197, 311).



«Ὁ ἔξ ὑπέρβαβη τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν δυνατοτήτων τοῦ προφορικοῦ γόχου βτηρίζονται καὶ οἱ τρεχούμενοι κανόνες γιὰ τὸ τετρικὸ -γ, ποὺ βτὸν προφορικὸ γόχο ἀφομοιώγεται μπροβτὰ βέ μερικὰ βύμφωνα, διατηρεῖται ὁμως μπροβτὰ βέ ἄλλα. Οἱ κανόνες αὐτοὶ εἶναι βέβαια γυβικοί, δηλαδὴ αὐτόματοι, γιὰ τὸν ἀνδρωπο ποὺ μιγὰ τὴν χρωσββα του, ἔβτω καὶ ἂν ὁ ἴδιος οὔτε τοὺς γέρει οὔτε τοὺς ἀντιγχαμβάγεται, ὅχι ὁμως τόβο γυβικοί γιὰ κείνον ποὺ τὴν χράζει ἢ γιὰ ἕναν γένο, γιὰτὶ αὐτὸς πρέπει νὰ τοὺς ἀπομνημονεύβη, με ἀποτέγεβμα τὴν βύχχουβη. Ἐέ ἄγες τῆς Νεοελληνικῆς Γραμματικῆς, βτοὺς τύπους τόν, τήν, τοῦ ὀριβτικού ἀρβρου, ἕναν, μιάν, τοῦ ἀοριβτου ἀρβρου, τόν, τήν, τῶν βυχκομμένων ἀντωνυμιῶν, αὐτόν, αὐτήν, κ.ἄ., τὸ τετρικὸ -γ βημειώγεται μέβα βέ παρένδεβη: τό(γ), τή(γ), ἕνα(γ), μιὰ(γ), αὐτό(γ), αὐτή(γ), δημιουργώντας ἔββι τὴν γεῦτικη ἐντύπωβη ὅτι τὸ -γ εἶναι προαβρετικό, ὅτι δηλαδὴ μπορεῖ νὰ παραγείπεται. Τὸ ἴδιο ἰβχῦε καὶ γιὰ τὰ: δέν, βάν, μὴν, ἐκείνον, ἐκείνην, ποὺ χράγονται καὶ προγέρονται κοβοβὰ, ἐπειδὴ βυμβαίνει τὸ τετρικὸ -γ νὰ ἀφομοιώγεται βτὸν προφορικὸ γόχο, μπροβτὰ βέ ὀριβμένα βύμφωνα.



Ἄγγος ὁμως εἶναι ὁ προφορικὸς γόχος καὶ ἄγγος ὁ χραπτός, καὶ ἡ παράγεια τοῦ τετρικού -γ β' αὐτοὺς τοὺς γραμματικούς τύπους καὶ βέ ἄγγους, ἰδιαίτερα βτὴν αἰτιατικὴ τῶν ἀρβενικῶν βέ -ος, βτὰ βημικὰ οὐδιαβτικὰ ποὺ ἔχουν ὁμοιον τύπο βτὴν ὀνομαβτική καὶ αἰτιατικὴ (τήν) τύχη - (ἡ) τύχη, καὶ βέ ἄγγες περιητώβεις, δημιουργεῖ προβήματα βτὴν ἄμεβη κατανόβη τοῦ γόχου. Αὐτὸ ὁμως εἶναι ἀντίθετο πρὸς τὴν ἀποβτοβή τῆς Γραμμα-



τικῆς καὶ τὴν ἀνάγκη τῆς ἐπικοινωνίας.

**Τὸ Ν.** Ἔνα ἀπὸ τὰ βηματικότερα δείγματα τῶν διαφορῶν ἀνάμεσα εἰς τὴν προφορικὴ καὶ τὴν γραπτὴ μορφή τῆς Δημοτικῆς ἀποτελεῖ ἡ συμφορά καὶ ἡ τύχη τοῦ ν εἰς τὸ ἐσωτερικὸ καὶ κυρίως εἰς τὸ τέλος τῶν φράσεων, καί τι ποὺ ἐξεζητήθηκε εἰς μετὰ ἀποδοχικὸ πρόβλημα τοῦ γραπτοῦ ματ γόχου.

α) ν+φωνῆεν. Ἔνα γνωστὸ ὅτι, ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐποχή, τὸ ν, τόσο εἰς τὸ ἐσωτερικὸ τῶν φράσεων, ὅσο καὶ εἰς τὸ τέλος τους, προβάρμωσε τὴν ἔνρινη προφορά του πρὸς τὸ εἶδος τῶν φθόγγων ποὺ ἀκολουθοῦσαν π.χ. κοντὰ εἰς τὰ φωνήεντα προφερόταν καθαρό...



β) ν + σύμφωνο.



1) Μὲ τὰ χειρικὰ σύμφωνα, τὸ ν γίνεται χειρικὸ (μ): συν-βουλεύω, ἐν-πορος, συν-φορά → συμ-βουλεύω, ἔμπορος, συμ-φορά.

2) Μὲ τὰ οὐρανικὰ τρέπεται εἰς οὐρανικὸ (γ): ἐν-χόνος, ἐν-κῶμος, συν-χωρῶ → ἔχχονος - ἔχχονός, ἔχκῶμιο, συχχωρῶ.

3) Μὲ τὰ ὀδοντικά μένει ἀμετάβλητο: ἐν-δύμα, ἐν-δύμιο, σύν-τομος.

Ἐβραβεύσαμε ἤδη ὅτι τὸ ν ἐπηρεάζει συγχρόνως τὴν προφορά μερικῶν συμφώνων, ὅπως εἶναι τὰ ἀπλά βιχμιαῖα κ, π, τ, καὶ τὰ ἀντίστοιχά τους σύνδετα ς, γ, τε (= κσ, πσ), ποὺ τὰ ἠχηροποιεῖ εἰς γ, β, δ καὶ γς, βς, δς ἀντίστοιχα: ἐμ-βόρος, ἐν-βῶμιο, σύν-δομος, τὸν γγένεο, τὸν ββείτη, τὴν δδείτη, χωρὶς νὰ χάνει τὴν ἔνρινη παρουσία του.

Τὸ ν ὁμοιωμένως εἰς τὴν συνάντησή του μὲ τὰ ἀπλά ἐφακοροδοθητικά γ, χ, θ, β, μὲ παράληψη ἀπλοποίηση εἰς τὴν προφορικὴ κοινή... μὲ ἀποτέλεσμα νὰ θεωρηθῆ - ἐξ αἰτίας τῆς ὁμοίωσης καὶ ἀπλοποίησής του - ἀνύπαρκτό.. Τὸ -ν αὐτὸ δὲν ἦταν καὶ δὲν εἶναι «ἐφερευτικόν», δηλαδὴ εὐφωνικὸ καὶ περιβαταβιακόν, εἰς περιπτώσεις αὐτῆς καὶ τῆς ὁμοίως, ἀλλὰ ἔνα μόνιμο καὶ σταθερὸ στοιχεῖο τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας...

Ἐπῆρχε ὁμοίως, ἀντίστροφα, ἡ γύβη τῶν συμφώνων κ, π, τ, ς, γ, τε, μμ, ντ, γκ, μπροβτὰ εἰς ὅποια τὸ -ν ἔπρεπε νὰ προφερθῆ ἢ νὰ γραφῆ, καὶ αὐτὸ δη-

μιουργούβε προβλήματα και δύσχυβη. Αυτό οδηγούβε βέ περιπτωβιοβιοβία και απομνη-  
 μόνεβι, μιὰ που ήταν αδύνατο να γέρουν και να γεχωρίζουν οι άνθρωποι ποιά βύμ-  
 φωνα ήταν βτιχμιαία, εξακοβουδητικά, ήχηρά, άηχα κ.τ.λ. και να δράβουν ή να παρα-  
 γείπουν τὸ -ν, και, προπάντων, καθὼς ὁ καθένας μιγὰ αὐδὸρμητα - βωβτὰ ή γάβος -  
 δράβει ὅμως με βέβυ.



**Τὸ -ν** πρέπει να δράβεται παντοῦ ὅπου ὑπονοεῖται. Ὁ κανόνας εἶναι γυχοβιοβι-  
 κός. Ὄταν γέχω «άν δέν έβρω», προγέρω περίπου «ά δέν έβρω», άββή εἶμαι τόβο  
 βέβαιος ὅτι προγέρω «άν δέν έβρω», ὡβτε μόβις δὼ γραμμένο «ά δέν έβρω», γα-  
 γνιάβομαι και με πονεῖ τὸ μάτι... Τὸ ἴδιο βυββαῖνε ὅταν γέχω «τὸ βαβιγέα», εἶμαι  
 βέβαιος πὼς γέχω «τὸν βαβιγέα», αὐδὸάνομαι τὸ Ν... άββη τὸ εἶναι βτὸ «τὸ παιδί»  
 και άββη τὸ εἶναι βτὸ «τὸ βαβιγέα»...

Μόβις άρχίβουμε να γέμε «τὸ γρόνιμο» ή γρόνιμο, εἶναι αδύνατο να μην παίη  
 ὁ νοῦς μας βτὸ οὐδέτερο, και δὰ εἶναι καθὸ να ακοβουδηήβη ή γ. παιδί. Ἄν ὅμως ακο-  
 βουδηήβει τὸ άρβεικὸ δάβκαβο, δὰ χρειαβτῆ να χυρίβουμε νοερά πίβω και να αποκα-  
 ταβτήβουμε βιωπηρά τὸ άρβεικὸ «τὸν γρόνιμο δάβκαβο», γιὰ να έβουδετερώβουμε τὴν  
 έκβρεμότητα.



Γι' αὐτό, βτὴν β' έκδοβη τῆς Μικρῆς Νεοεββηνικῆς Γραμματικῆς, τοῦ Μ.  
 Τριανταγυββηδῆ, που έκδόβηκε από τὸ Ἰνββτιτοῦτο Νεοεββηνικῶν Σπου-  
 δῶν, Ἰδρυμα Μανόβη Τριανταγυββηδῆ, Θεββαβονίεβ 1975, παραββ.  
 136, ένβωματῶβηκε απόβαβη τοῦ Διοικετικῶυ Συμβουββίου γιὰ τὴν δια-  
 τήρηβη τοῦ τεββικῶυ -ν «πάντοτε, ὁποιοδῆποτε βύμφωνο και άν ακο-  
 βουδῆ», βτὴς ακόβουδες περιπτῶβεις:

- α) βτὸ άρβρο «τὸν» πριν από επίδετο ή πριν από ὄνομα κύριο: τὸν  
 μεβάβη νικεβτή, τὸν γυβταγὸ περίχυρο, τὸν νεοβερμένο, τὸν χειρότερο · τὸν  
 Φαῖδονα, τὸν Μανόβη, τὸν Ροῖδῆ.
- β) βτὰ άεββητα δέν, βάν: βάν χιόνι, δέν δέβω.
- γ) βτὸ άρβρο τῶν: τῶν γίβων μου.
- δ) βτὴν τριτοπρόβωβη προβωπικῆ αυτωγυββία τόν: «τὸν βγέβω»...



Ὁ ἴδιος ὁ Μανόβης Τριανταγυββηδῆς βτὴν παραββ. 184 τῆς Νεοεβ-  
 βηνικῆς Γραμματικῆς (τῆς Δημοτικῆς) τοῦ 1941 εἶναι ποβὸ γενναῖος βέ ὅ,τι  
 άβορα τὴν διατήρηβη τοῦ -ν... βτὴν αυτιατικῆ τοῦ άρβεικῶυ, ποββῶν αυτωγυ-  
 βιωῶν... »

«... και μόνος ο ξεχειδωτός του -Υ βέ παρένδεση βτά βιβλία (και τής βχορικής) Γραμματικῆς (επίση του ἄδρου), κρονίζει γυχορορικά τήν ὑπόβταβή του ὡς ἀναπόβπαβτου γωυητικῶ βτοιχείου...»

Εἶναι βέβαιον ὅτι βήμερα, ἡ παρῶβία του -Υ βτίς ἐκδέβεις τῶν μαδητῶν και τῶν ὑπογυηγίων χιὰ εἰβαχωγικές ἐξετάβεις βημειώνεται ὡς γάδος ἀπὸ τούς διορδωτάίς...  
... (τεγικῶς):

Δέν βάζουμε βέ παρένδεση τὸ -Υ τῆς αἰτιατικῆς τὸν -τήν, ἔγαν -μιάν, χιὰτι αὐτὸ εἶναι ὀργανικὸ βτοιχείο τῆς γλώββας μας, και ὄχι ἐπεβοδοιακό, δηγανδῆ εὐγωυηκὸ ἢ ἐφεγκυβτικό. >>

(Ἀγαπητὸς Τβοπανάκης)



### Ἡ κατάργηση του Ν

Α	Β	Γ	Δ	Ε	Ϝ	Ζ	Η	Θ
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ι	Κ	Λ	Μ	<del>Ν</del>	Ξ	Ο	Π	Ρ
10	20	30	40	50	60	70	80	90
Ρ	Σ	Τ	Υ	Φ	Χ	Ψ	Ω	ἄ
100	200	300	400	500	600	700	800	900

Τὸ ἰωνικὸν ἀγγάβητον εἶχεν ἀρχικῶς 27 γράμμα-  
τα, 3 ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀπεβηθήδωσαν τὸ 403 π.χ. ἐπὶ  
ἀρχοντος Ἀθηνῶν Εὐκλείδου, τῆ εἰβηγήβει του ρήτο-  
ρος Ἀρχίνου. Τὰ γράμματα τὰ ὁποῖα ἀγαιρέδη-  
καν εἶναι τὸ δίγαμμα (Ϝ), τὸ κόππα (Q) και τὸ  
βαμπί ἄ.

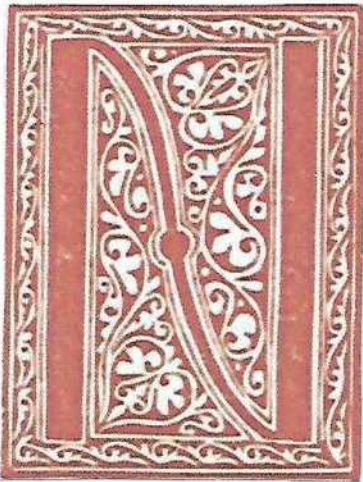
Εἶναι γνωβτὸν ὅτι τὰ γράμματα του ἔγγηητικῶ  
ἀγγανθήτου εἶναι και ἀριθμοὶ και μουβικῆς νότες. Τὸ Ἀρχαῖον ἔγγηητικὸν Ἀγγανθήτον, γοι-  
πόν, εἶναι τριβυπόβτατον. Οἱ τρεῖς αὐτῆς ὑποβτάβεις του, δέν προβγέρουν μόνο τήν πρώτη  
ὄγη χιὰ νὰ δημιουργηθῶν οἱ γέγεις, ἀγγὰ εἶναι ἐπίβης τὸ κατ' ἐγοχῆν ὀργανο πὸ βυμβάγ-  
γει βτήν δημιουργία και βτήν ἀνάπτυξη τῶν ἐπιβτημῶν, μέβω τῆς δυνατὸτητας τῆς μετρή-  
βεις και τῶν ἀριθμῶν, ὄβαν και βτήν ἐμφάνιβι τῶν τεχνῶν μέβω τῆς Μουβικῆς και τῆς  
Ἀρμονίας πὸ διαδῆτει.

Εἰς τὸ Ἀρχαῖον ἔγγηητικὸν ἀγγανθήτον τῶν 27 γραμμάτων **ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑ**,  
τὸ ὁποῖο βρίβκεται βτήν 14<sup>η</sup> θέβη, εἶναι τὸ γράμμα **Ν** (Νοῦς), και ἰβαπέχει 13 γράμ-  
ματα ἀπὸ τὸ πρῶτο γράμμα και 13 γράμματα ἀπὸ τὸ τεγευταῖο.



## ΓΙΑ ΜΙΑΝ ΟΠΤΙΚΗ

### ΤΟΥ ΗΧΟΥ



**Κ**άποτε, μιὰ μέρα χειρότερη καὶ τῆς Κυριακῆς, τὸ βυνεδη-  
τοποίησα! Ἡ πρωτεύουσα β' ὄρο τὸ μάκρος τῆς εἶχε χερμίσει  
τρύπες. "Ὅχι ἀπ' αὐτὲς ποὺ ἀνοίχουν οἱ ἐργάτες τοῦ Δήμου βτούς  
ὑπονόμους. Μιζῶ γιὰ τὶς ἄλλες, πάνω ἐπὶ προβόλεις τῶν ὑψηλῶν  
κτηρίων, ὅπου προβεκτικὰ βτήνονται οἱ ἐπιγραφὲς ἐταιρειῶν, ἔ-  
δρυμάτων καὶ καταβτημάτων. Φαρμακεῖο, καφεγεῖο, Αἱματολογικὸ Κέντρο, Παιδα-  
γωγικὸ Ἰνστιτούτο. Πού ὁ Θεὸς νὰ βάζει τὸ χέρι του.

**Σ**τὸ τηλεγραφεῖο τῶν νευμάτων μεχάλη ἀναβτάτωση ἐπικρατεῖ β' ὄρη τὴν χει-  
τογιά. Μήπως εἶναι κανένας ζένος δάχτυρος τοῦ τύπου NOVA MAKEDONIA, ἢ μήπως  
τοῦ ἔφυγε τοῦ μπογιατηῆ τὸ τελευταῖο γυφίο καὶ ἔμεινε ἀνορηκῆρωτο ἀπὸ ἀμέλεια ἢ,  
δὲν ἀποκλείεται, ἀπὸ οἰκονομία;

**Μ**ὰ εἶναι δυνατόν; Νὰ βού γτιάχει ὁ ράφτης ἓνα ὠραῖο βακάκι ποὺ τὸ ἔ-  
να του μαγίκι τοῦ ζεῖπει, κι ἐβὺ νὰ κυρσογορεῖς μὲ καμάρι, ὅπως ὁ καβτράτος ποὺ ἴ-  
δίω δικαίωματι ἔμπαινε βτὰ χαρέμια κι ἄς τοῦ ἔλειπε κάτι...

**Φ**αίνεται πὺς ἡ ζωὴ αὐτὴ δὲν ἔγινε γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ κάτι δὺβκορο ἢ κάτι  
τὸ ὑψηλό. Καδόζου. "Ἐγινε γιὰ τὴν εὐκογία μας. «Πονάει δόντι, βράζει δόντι» ποὺ ἔ-  
ζεχαλ οἱ παγιοί. Πονάει περιβπωμένη, βράζει περιβπωμένη · πονάει δαβεῖα, βράζει δα-  
βεῖα. καὶ γαμπρὰ ταιριάζουν ὄρα.

**Σ**υχνῶμπη, τὸ βῶβρακό βου δὲν τ' ἀρήνεις νὰ φαίνεται ποτέ του. Ἀγῆα τὸ  
γορεῖς. Δὲν εἶναι τὸ πρακτικὸ μέρος τῶν πραγμάτων ποὺ πρωτεύει βτὴν ζωὴ μας. Τὰ  
τρία τέταρτα τῆς ἀνθρωπότητος διαβιοῦν κατὰ γάδος. Διαχράφουν τὸ περιττόν,  
καὶ ἄς εἶναι ὠραῖον, κερδίζοντας μερικὰ εἰκοβιτετράωρα πηήτης. Ἀγῆου, μακριά  
τους βτάζει ὁ χυμός, ἔβτω καὶ ὡς ἦχος βτὰ χείρη μιᾶς συχατρὸς τοῦ Ὀμήρου.

**Σ**τὶς δέκα ζέψεις μας οἱ πέντε εἶναι ζένες.

**Ὁ**ροταχῶς βαδίζουμε πρὸς μιὰν ἐβπεράντο παρὰ πέντε.  
Κανένας Ἡρώδης δὲν δὰ τορμουβε νὰ διατάζει τέτοια γενοκτο-  
νία ὅπως αὐτὴ τοῦ τελικοῦ -γ, ἐκτός κι ἂν τοῦ ἔλειπε ἡ ὀπτική τοῦ  
ἦχου...



Ὀδυσσεὺς Ἐλύτης

## Η ΘΕΑ ΝΕΜΕΣΙΣ



ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΝΑΠΛΗΣ

Ἡ Νέμεσις εἶναι θεὰ ἐπιβορροητική, ποὺ ἐτὸν ἐκδηλωμένο κόσμῳ τῆς ροῆς καὶ τῆς συνεχοῦς ἀλλαγῆς ἐξαγαγίξει, ὡς βοηθὸς τοῦ Διὸς καὶ «πάρεδρος» του, τὸ ἀδιαβάητο τοῦ Ὁρθοῦ ἢ Ἱεροῦ καὶ τοῦ Δικαίου. ἐτὸ δὲ ἀνθρώπινο ἐπίπεδο θέτει ὅρια ἐτὸν ἐχῶϊσμό καὶ τιμωρεῖ τὴν ἀδιαφορία γιὰ τὸ κοινὸ κατὸ, τὴν ὑπεροχία, τὴν ἀχαροναία καὶ τὴν ἕλβριν.



Τὸ ὄνομα τῆς θεᾶς ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ ρῆμα «νέμω», δηλαδὴ κατανέμω δίκαια, καὶ τὸ οὐδιαβτικὸ «νέμησις», δηλαδὴ ἀπονομὴ τοῦ ἀγεγομένου. «**ΝΕΜΕΣΙΣ ΔΕ ΑΠΟ ΤΗΣ ΝΕΜΗΣΕΩΣ ΠΡΟΣΗΓΟΡΕΥΤΑΙ, ΔΙΑΙΡΕΙ ΓΑΡ ΤΟ ΕΠΙΒΑΛΛΟΝ ΕΚΑΣΤΩΙ**» γράφει ὁ κορυοῦτος (Λούκιος Ἀναῖος, Ρωμοῖος ἐτωϊκὸς φιλοσόφος, διαπρέφει τὴν ἐποχὴ τοῦ Νέρωνος καὶ ἐγοριδείς ὑπ' αὐτοῦ περὶ τὸ 65 μ.Χ.). Δηλαδὴ: Ἡ Νέμεσις γέγεται ἐτὸ ἀπὸ τὴν διανομὴ, γιὰτὶ γεχωρίξει τὸ τί δὰ δοδεῖ ἐτὸν καδένα.



Στὸ ὁμώνομο γῆμμα τοῦ λεξικοῦ Liddell - Scott, ἡ θεὰ περιγράφεται ὡς «τὸν ὑπερόπτην ταπεινοῦβα, τὸν ἐν μεχάριαις εὐτυχίαις τρυφῶντα καταρρίπτουβα καὶ τὴν ἰσοροπίαν τῆς τύχης τῶν ἀνθρώπων ἐπιδιώκουβα καὶ μεχάριων ἐγκετημάτων τιμωρός». Ἐπὸ αὐτὲς τὶς ἰδιότητές της, ἡ Θεὰ Νέμεσις ἀποτελεῖ τὴν κυρίαρχη θεότητα πῖσω ἀπὸ τὰ ἀγεγομένα τοῦ θεατρικοῦ εἶδους τῆς Τραγωδίας, ποὺ κατ' ἐγοχὴν ἀβχογεῖται μὲ τὸ μεχάριο γῆτῆμα τῆς «ἕλβρεως». Ἡ «ἕλβρις», ποὺ ἀποτελεῖ ἕνα ἀπὸ τὰ βαδικότερα γεμεία τῆς ἰδιαίτερης κοσμοαντήτητης τῶν Ἑλλήνων, ὀρίζεται ὡς ἡ αὐδαδεῖα καὶ ἀχαροναία ποὺ ἐκδηλῶνουν οἱ ἀνητοὶ μὲ ὑπέρβαση τῶν ὀρίων ποὺ ἔχει θέβει ὁ ἠδικὸς καὶ δεῖκος Νόμος καὶ χαρακτηριδικὴ εἶναι ἡ παλαιότατη προειδοποίηση τοῦ φιλοσόφου Ἡρακλείτου πῶς αὐτὴ πρέπει νὰ βῆνεται περιβόότερο καὶ ἀπὸ τὴν πυρκαχία. («**ΥΒΡΙΝ ΧΡΗ ΣΒΕΝΝΥΝΑΙ ΜΑΛΛΟΝ Ἡ ΠΥΡΚΑΪΗΝ**»).



Ἡ θεὰ Νέμεσις ἐρχάγεται μαχὶ μὲ τὴν θεὰ Λίκη, καδῶς ἀπὸ κοινοῦ οἱ δύο θεές «μικραίνοντας εὐκοχα τοὺς μεχάριους, γρονητῆρον νὰ μὴν βέκεπτεται ὁ ἀνθρώπος πᾶνω ἀπὸ ὄβα τοῦ ἐπιτρέπει ἡ γύβη του» («**ΟΥΚ ΕΟΣΑΙ ΜΕΙΖΟΝ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΦΡΟΝΕΙΝ, ΑΛΛΑ ΡΑΔΙΟΣ ΜΙΚΡΟΥΣ ΕΚ ΜΕΓΑΛΩΝ ΠΟΙΟΥΣΑΙ**»), (ὅπως γράφει ὁ Αἰ-

♦ **Ἡσίοδος**, ἐπιφανὴς δοξιογράφος καὶ ρήτορας, (περ. 117 - 139 μ.Χ.), στὸν «Πρεβευτικὸν πρὸς Ἀχιλλεῖα», 436.28). Στὰ «Ὀνειροκριτικὰ» τοῦ (2.37), ὁ Ἄστεμίδωρος (γιγνώσκων καὶ γινώσκων ἑρμηνευτὴς ὀνείρων) γράφει τὸν 2<sup>ο</sup> αἰῶνα μ.Χ. πὺς ἡ θεὰ Νέμεσις εἶναι πάντοτε ἀγαθὴ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ζοῦν σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους ἢ μὲ μέτρο, καθὼς καὶ στοὺς γινώσκοντες, ἀντιθέτως στοὺς παρανομοῦντες, στοὺς ἐπιτιθέμενους στοὺς ἀγνοοῦντες καὶ στοὺς ὑπερβόρως βέβητοι ἐναντίον αὐτῆς καὶ εὐχέται ἐμπόδια ἐν ὁδῶν ἐπιχειροῦν: «**NEMESIS AITOIΣ KATA NOMON ZOSIN AGATHH KAI METRIOIS ANTHROPOIS KAI PHILOSOPHOIS. TOIS DE PARANOMOUSI KAI TOIS EPIITHEMENOUS TISI KAI TOIS MEGALON OREGOMENOUS PRAGMATON ENANTIA KATHISTATAI KAI EMPODIOS TON EPIXEIROUMENON**».



α καὶ εὐχέται ἐμπόδια ἐν ὁδῶν ἐπιχειροῦν: «**NEMESIS AITOIΣ KATA NOMON ZOSIN AGATHH KAI METRIOIS ANTHROPOIS KAI PHILOSOPHOIS. TOIS DE PARANOMOUSI KAI TOIS EPIITHEMENOUS TISI KAI TOIS MEGALON OREGOMENOUS PRAGMATON ENANTIA KATHISTATAI KAI EMPODIOS TON EPIXEIROUMENON**».

♦ **Ἐ**τι καὶ ὁ Κροῖβος, γεμάτος πηλοῦτη καὶ ἀγαθονεΐα, ὀδύνηθηκε ἀπὸ τὴν Νέμεσι στὴν ἐκβρατεία ἐναντίον τοῦ κύρου καὶ καταβράχθηκε.

☀ **Ἡ Νέμεσις** εἶναι μία ἀπὸ τὶς δυσκολότερες ὡς πρὸς τὴν ἑρμηνεία τοὺς θεότητες τοῦ ἑλληνικοῦ πανθέου. καθὼς προσωποποιεῖ τὴν ἐννοία τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀποκατάστασης τῆς τάξης (ὅπου καὶ ὅταν αὐτὴ διαταράσσεται) καὶ τῆς ἀνθρώπινης μοίρας, ἡ γύβη τῆς αὐτῆς τὴν βραχέιζει μὲ τὴν Τύχη, τὴν Ἄτη (τύχησση), τὴν Θέμιδα, τὴν Ἐμαρμένη (πεπρωμένο) καὶ τὶς Μοῖρες.



**NEMESIS Κ' ΤΥΧΗ**  
ΑΘΗΝΑΪΚΟΣ ΑΜΦΟΡΕΑΣ, ΒΕΡΟΛΙΝΟ.

Σύμφωνα μὲ τὶς διάφορες μυθολογικὲς ἀφηγήσεις, ἡ Νέμεσις «γεννήθηκε»:

1. ἀπὸ τὴν Νύκτα, δίχως «ἀρβενικὸ» στοιχεῖο (κατὰ τὴν «Θεογονία» τοῦ Ἡσίοδου, 223)
2. ἀπὸ τὸν Ὀκεανὸ (κατὰ τὰ «Διονυσιακὰ» τοῦ Νόνου, καὶ τὴν τοπικὴ παράδοση τοῦ Ραμνοῦντος, ὅπως σημειώνει ὁ Πλωδαρίας)
3. ἀπὸ τὸ Ἕρεβος καὶ τὴν Νύκτα (κατὰ τὸν Ἔχινος)
4. ἀπὸ τὸν θεὸ Δία (κύπρια ἔπη, ἀπόβη. 8)
5. ἀπὸ τὴν θεὰ Δίκη (κατὰ τὸν Μεσομήδης)



♦ **Ἡ** Μυθολογία ἀποδίδει στὴν θεὰ Νέμεσι καὶ τὸν Τάρταρο τὴν «γέννηση»

τῶν τεττάρων («δεχόντων») δαιμόνων Τεττινῶν. Τὰ ὀνόματά τους ἦταν Χρυσός, Ἄργυρος καὶ Χαλκός, ἀπὸ τὰ μέταλλα ποὺ εἶχαν ἀνακαλύψει· ἢ, κατὰ τὸν Βακχυλίδη Ἀκταῖος, Μεγαλήβιος, Ὀρμενός καὶ Λύκος. Οἱ Τεττινές ἦταν μάγοι καὶ προκαλοῦσαν βροχή, χαλάρι, χιόνι καὶ κεραυνούς. Ἦταν πνεύματα τῆς φωτιᾶς - ἠγαθαικά, ἀπὸ τὶς ρίζες ἐγτίαχαν γίγτρα δαυματούργα καὶ κατεῖχαν τρομερὲς δεξιότητες. Ἦταν ὄντα ἀμφίβια καὶ εἶχαν κάτι ἀπὸ ἄνθρωπο καὶ κάτι ἀπὸ γάρι, δὲν τὸν Ὀδαιε τῆς βουμερο-βαβυλωνιακῆς μυθολογίας. Τοὺς περιέγραφαν μὲ μεβράνη βτὰ δάχτυλα καὶ φημιβμένες οἰκογένειες ἰβχυρίζονταν ὅτι κατάγονταν ἀπὸ τὴν χειρὰ τους.



Η ΝΕΜΕΣΙΣ  
Alfred Rethel (1837)

Ἱερὰ σύμβολα τῆς θεᾶς, ἐνδεικτικώτατα τῆς ζειτουρχίας της, εἶναι ὁ πῆχυς (προβμετρά τὶς ἀνθρώπινες βέγγεις, δυναβδήματα, δράβεις, τὸ χαλινάρι (δέτει ἕνα ὄριο βτὴν ἀχαλίνωτη ἀβυδοβία τοῦ ἐχωῖβμοῦ τῶν ἀνθρώπων), τὸ ζίφος, ἡ μάβτιχα καὶ ὁ (κοινὸς μὲ τὴν Ἑκάτη) τροχός. «**ΣΗΜΑΙΝΟΝ ΤΑ ΛΕΓΟΜΕΝΑ ΑΣΤΑΤΑ ΚΑΙ ΑΒΕΒΑΙΑ ΤΥΓΧΑΝΕΙΝ, ΕΠΕΙ ΚΑΙ Ο ΤΡΟΧΟΣ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ ΑΝΑΚΥΚΛΟΥΜΕΝΟΣ ΑΣΤΗΡΙΚΤΟΣ ΥΠΑΡΧΕΙ**», ὅπως δράγει τὸν 2<sup>ο</sup> μ.Χ. αἰ. ὁ Βέττιος Βάβης (120-175, ἐρηνηβτικός ἀβτρολόγος). Ἱερὸς ἀριθμὸς τῆς θεᾶς εἶναι τὸ 5, ὅπως τουζάχιστον διαβώζει ὁ Ἰάμβηιχος ἀναγορικὰ μὲ τοὺς Πυδαχορείους («**ΟΤΙ ΝΕΜΕΣΙΝ ΚΑΛΟΥΣΙ ΤΗΝ ΠΕΝΤΑΔΑ**»). Τὸ 5 εἶναι βημαντικό, διότι περιγαμβάνει τὶς ἀρχετυπικὲς μορφές ἔγων τῶν ἀριθμῶν, δηλαδὴ τὸν πρῶτο ἄρτιο (2) καὶ τὸν πρῶτο περιττό (3), ἀγρὰ καὶ βυμβολίζει ὄγες τὶς δυνατότητες τοῦ ἐκδηγημένου κόβμου, ἀγοῦ 5 εἶναι τὰ κανονικὰ ποζύεδρα βώματα (πυραμῖς, κύβος, δεκτάεδρο, δωδεκάεδρο καὶ εἰκοβάεδρο).




Ἱεπικηβεις καὶ ἐπίδετά της εἶναι τὰ: «**Ἀδράβτεια**» (ἐκείνη ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν δραπετεύει καγεῖς), «**Αἰδία**» (βεβαβτή), «**Δικαία**» (βέ ἀγάηγο τῆς Θεββαγονίκης ἀπεικονίζεται γὰ κρατεῖ συχαριά), «**Δικαβπόρος**» (ἐκ τοῦ «**Δίκα**» καὶ «**πέγω**», ἐκείνη ποὺ ἀπονέμει δίκαιοβύνη), «**Ἰγναίη**» (ἡ κατ' ἴγνος καὶ κατὰ πόδας παρακολουδοῦβα), «**Πανδερ**



κῆς» (βλέπουσα τὰ πάντα), «Πολύβερνος», κ. ἄ. «Γλώσσης ἀντίπαλον» τὴν ἀποκαλεῖ τὸν 1<sup>ο</sup> αἰῶνα ὁ Ἀντίφιλος τοῦ Βυζαντίου, ἐπιγραμματοποιὸς («Ἀνδοροχία Ἑλληνική», VII 630): «**ΠΑΝΤΑ ΛΟΓΟΝ ΠΕΦΥΛΑΣΟ ΤΗΝ ΑΥΡΙΟΝ, ΟΥΔΕ ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΛΗΘΕΙ ΤΗΝ ΓΛΩΣΣΗΣ ΑΝΤΙΠΑΛΟΝ ΝΕΜΕΣΙΝ**», δηλαδὴ «ἀπόφευγε ἀκόμα καὶ τὴν γέζη αὔριο, γιατί οὔτε τὰ μικρὰ πράγματα δὲν ξεχνᾶς ἀπὸ τὴν ἀντίπαλο τῆς γλώσσας μας θεὰ Νέμεσι».



**Π**οῦ κοντὰ στὴν Ἀθήνα, γύρω χιλιόμετρα μακριὰ ἀπὸ τὸν Μαραθῶνα, δίπλα στὸν Ἑβροϊκὸ κόλπο, βρίσκεται ὁ ἀρχαιολογικὸς χώρος τοῦ Ραμνούντα. Ὁ Ραμνοῦς ἦταν ἀρχαῖος δῆμος ποὺ ἀνήκε στὴν πόλη - κράτος τῶν Ἀθηνῶν, στὴν Αἰαντίδα φυλὴ καὶ πῆρε τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὸν δαίμον «ράμνο» (γραικὴ ὀνομασία γεωκακαδία), ποὺ γύτρωνε καὶ γυτρώνει μέχρι καὶ σήμερα

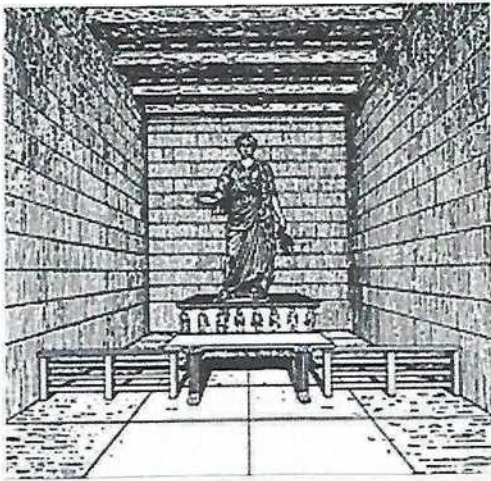
στὴν περιοχή. Ὁ δῆμος αὐτὸς ἦταν βρατηχικὰ σημαντικὸς διὰ τὶς θαλάσσιες διαδρομὲς καὶ ἐνισχυόταν ἀμυντικὰ μὲ ἀθηναϊκὴ γρουρὰ τῶν ἐφιθῶν (γέων ἀνδρῶν), οἱ ὁποῖοι ὑπηρετοῦσαν ἐκεῖ κατὰ τὸ 20<sup>ον</sup> ἔτος τῆς θητείας τους. Ἡ ὀχυρωμένη ἀκρόπολη τοῦ Ραμνούντα δεβπόζει πάνω ἀπὸ τὰ δύο μικρὰ γιμνάσια ποὺ βρίσκονται καὶ ἀπὸ τὶς δύο πλευρὲς τοῦ χώρου, ὁ ὁποῖος χώρος  εἶναι γραμμένος ὡς ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα, καὶ βτὰ ὁποῖα γιματάκια εἰβάχονταν βιτηρὰ διὰ τὴν Ἀθήνα κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ Πελοποννησιακοῦ Πολέμου.



**Σ**τὸν ἀρχαιολογικὸν χώρον τοῦ Ραμνούντα, βρίσκεται τὸ σημαντικότερον ἐν Ἑλλάδι κὸν χώρο ἱερὸ τῆς Νεμέβως, τὸ «Νεμεβεῖον», ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τῆς θεᾶς «Ραμνουβία». Στὸν βρεκὸ τοῦ ναοῦ, βτεχαγύταν τὸ γατρευτικὸ ἄγαγμα τῆς θεᾶς, τὸ ὁποῖον εἶχε ὕγος 4 μέτρων καὶ τὸ ὁποῖον ἐβμίγευε εἴτε ὁ Πάριος γλύπτης Ἀγοράκριτος, μαθητῆς τοῦ Φειδία, εἴτε ὁ Φειδίας (οἱ ἀρχαῖες πηγὲς ἀντιγράφουν), ἀπὸ εἶναι τεράστιον κομμά-







ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΝΕΜΕΣΕΩΣ ΜΕ ΤΟ ΛΑΤΡΕΥΤΙΚΟ ΑΓΑΛΜΑ ΤΗΣ ΘΕΑΣ

ναί η πιο αμείλικτη απ' όλους τους θεούς απέναντι στους άεβους και τους βαρβάρους, που αποβιβάστηκαν στον Μαραθώνα, φαίνεται πως τους βρήκε η όρχη αυτής της θεάς, γιατί νομίζοντας πως τίποτα δεν θα βτεκόταν εμπόδιο να υποτάξουν την Ἀθήνα, είχαν φέρει μάρμαρο από την Πάρο, για να κατασκευάσουν τρόπαιο εάν να είχαν ήδη νικήσει. Αυτό μάρμαρο αυτό βκάγριβε ο Φειδίας άγαλμα της Νεμέβως». (Έγγραδος Περιήγησις, Ἀττικά 33).

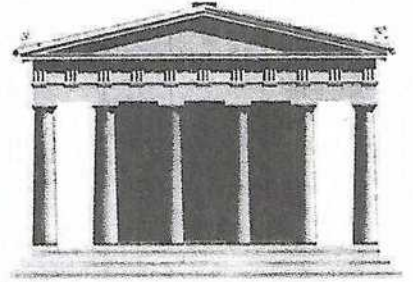


❁ Δοβτυχώς, βτίς μέρες μας βίζονται μόνο θραύβματα του περιβόητου αυτού έρχου. Με βάβη το ύπαρχον ύηικό και τίς περιγραφές των άρχαίων πηχών, η μορφή της Νεμέβως άποκαδίδβταται βέ όρδία βτάβη. «Η θεά είχε μεχάξη κοβείδα που κρεμόταν βτόν αυχένα της, ένώ τα έγάφια βτό κεγάρι της, που μυθολογικά παραπέμπουν τόβο βτήν Ἀρτέμιδα, όβο και βτήν Ἰφιγένεια και βτόν Τρωικό Πόλεμο, άποτερούν έμβεβη μνεία των πολεμικών άχώνων των Ἀθηναίων κατά των Περβών. Αυτό ένα χέρι της έφερε γιαξη διακοβμημένη με νέχρους, οι όποιοι κατά την παράδοβη κατοικουόβαν βτόν Ὠκεανό («παρα τῷ Ὠκεανῷ»), πατέρα της Νεμέβως, ένώ βτό άηρο χέρι κρατούβε κηαδί έγιάς, που έφερε ταινία με την ύποχρα-

τι μαρμάρου που είχαν φέρι οι Πέρβες από την Πάρο, με βκοπό να ύγύβουν τρόπαιο, όταν θα καταβμβαναν την Ἀθήνα.



«Ο Πλουβανίας άγαφέρι: «Πηχάινοντας από τον παραγηικό δρόμο βτόν Ὠρωπό, ο Φαμνούς άπέχει έξήντα βτάβια από τον Μαραθώνα. Έκει τα βπίτια των κατοίκων εί- ναι δίγη βτήν δάγαββα. Λίγο πάνω από την δάγαββα, ύπαρχει έερο της Νεμέβως, που εί-



ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΟΨΗΣ ΤΟΥ ΝΑΟΥ (505 π.Χ.) ΚΑΤΑ ΤΟΝ John Peter Gandy Deering

βκάγριβε ο Φειδίας άγαλ-



φή του καλλιτέχνη («*Ἀγοράκριτος ἐποίησεν*»). Ἰὴν μαρμαρίνη βλάβη τοῦ ἀγάλματος ἀπεικονίζοταν ἢ παραδόξη τῆς Ὑραίας Ἐγένης ἀπὸ τὴν δετὴ μητέρα τῆς Λήδα, ἐτὴν πραγματικὴ μητέρα τῆς, τὴν Νέμεβι, παρουβία τοῦ Ἀγαμέμνονος, τοῦ Μελεγάου, τοῦ Τυδαίρου, καὶ ἀλλῶν προβόπων πού δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ταυτιζοῦν μὲ διχουριά· κατ' οὐβίαν πρόκειται γιὰ μία παραπλαγή τοῦ μύθου τῆς Ὑραίας Ἐγένης πρὸς ἐξυπηρέτηξη τῆς ἀθηναϊκῆς ποζιτικῆς προπαχάνδας τῆς ἐποχῆς.



**Ἡ** παραπλαγή αὐτὴ τοῦ μύθου ἀναφέρεται ἀπὸ ὀριβμένους βυχγραφεῖς, μεταξὺ τῶν ὀποίων καὶ ὁ Ἀπολλῶδωρος (ὁ Ἀθηναῖος, ἱστορικὸς καὶ μυθογράφος, 2<sup>ος</sup> αἰ. π.Χ.), ὀποῖοι ἀποδίδουν ἐτὴν θεὰ Νέμεβι καὶ τὸν Δία τὴν ἐξ αὐχοῦ γέννηξη τῆς ἀναβραβτικῆς θεότῆτας τῆς Ἐγένης. Κυνητημένη ἀπὸ τὸν Δία, ἡ Νέμεβις μεταμορφώνεται ἐς κύκβο. Ὁ Δίας δὲ πάρει κι αὐτὸς τὴν μορφή κύκβου καὶ δὲ ἐνωδεῖ μαζί τῆς ἐτὸν Παμνοῦντα. Ἡ Νέμεβις γέννηξε ἕνα αὐχό, τὸ ὀποῖο βρῆκε ἐτὸ δάβος ἕνας βοβκὸς καὶ τὸ ἔδωξε ἐτὴν Λήδα. Ἡ Λήδα τὸ ἐκγεβε ἐς ἕνα ἔρμαρι καὶ ὀταν γεννήθηκε ἡ Ἐγένη, τὴν ἀνέδρεψε ἐὰν κόρη τῆς. Ὑπάρχουν ἀλλες δύο ἐκδοχῆς γιὰ τὸ αὐχό αὐτό: ὀτι ὁ θεὸς Ἐρμῆς τὸ ἔριξε ἐτὸν κόρφο τῆς Λήδας ἢ ὀτι ἔπεβε ἀπὸ τὸν οὐρανό.



**Αὐτονόπτα** μιγᾶμε ἐδῶ ὀχι γιὰ τὴν ἠρωῖδα τῶν ὀμηρικῶν ἐπῶν, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἠλιακὴ (ἐκ τοῦ οὐβιαβτικῶ «*ἔγη*» ἢ «*ἔγη*», τὸ ἠλιακὸ δάηπος) μυκηναϊκὴ θεότῆτα, πού βυέχιβαν νὰ τὴν τιμοῦν ἐτὶς θεράπνες τῆς Λακωνίας, μαζί μὲ μία «*ἀρβενικὴ*» θεότῆτα, πού ἐξωτερικὰ ἔφερε τὸ ὀνομα τοῦ Μελεγάου, ἀκόμα καὶ κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴ, κλαβικὴ, ἐλληνιβτικὴ καὶ ρωμαϊκὴ ἐποχῆ: «**ἘΤΙ ΓΑΡ ΚΑΙ ΝΥΝ ΕΝ ΘΕΡΑΠΝΑΙΣ ΤΗΣ ΛΑΚΟΝΙΚΗΣ ΘΥΣΙΑΣ ΑΥΤΟΙΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΑΣ ΑΠΟΤΕΛΟΥΣΙΝ ΟΥΧ ΟΣ ΗΡΟΣΙΝ, ΑΛΛ' ΟΣ ΘΕΟΙΣ ΑΜΦΟΤΕΡΟΙΣ ΟΥΣΙΝ**». Ἰὴν ὕβτερη Ἀρχαιότῆτα ἐπίβης, ἡ θεὰ Ἐγένη γατρωόταν ἐτὸ ἠγιον (Τροῖα) μὲ τὸ κοινὸ μὲ τὴν Νέμεβι προβωνύμιο «*Ἀδράβτεια*».



**ΜΑΡΜΑΡΙΝΟ ΑΓΑΛΜΑ  
ΤΗΣ ΘΕΑΣ ΝΕΜΕΣΕΩΣ**



ἀπὸ τὴν Ρουμανικὴ ἐπαρχία  
Ἀημπα Ἰούγια

(βορειδουτικὰ τοῦ Ρουκουρεβτίου)

# Ὁ γεχόμενος ΟΡΦΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ ΝΕΜΕΣΕΩΣ ἔχει ὡς ἀκοιούδως:



ὦ Νέμεσι, κλήζω σε, θεά, βασίλεια μεγίστη,  
 πανδερκής, ἔσορῶσα βίον θνητῶν πολυφύλων  
 αἰδία, πολύσεμνε, μόνη χαίρουσα δικαίους,  
 ἀλλάσσουσα λόγον πολυποίκιλον, ἄστατον αἰεὶ,  
 ἦν πάντες δεδίασι βροτοὶ ζυγὸν ἀνχένη θέντες.  
 σοὶ γὰρ αἰεὶ γνώμη πάντων μέλει, οὐδέ σε λήθει  
 ψυχὴ ὑπερφρονέουσα λόγων ἀδιακρίτῳ ὀρμῇ.  
 πάντ' ἔσορᾷς καὶ πάντ' ἔπακούεις, πάντα βραβεύεις  
 ἐν σοὶ δ' εἰσὶ δίκαι θνητῶν, πανυπέρτατε δαῖμον.  
 ἔλθέ, μάκαιρ', ἀγνή, μύσταις ἐπιτάρροθος αἰεὶ·  
 δὸς δ' ἀγαθὴν διάνοιαν ἔχειν, παύουσα πανεχθεῖς  
 γνώμας, σὺν ὀσίᾳς, πανυπέρφρονας, ἄλλοπροσάλλας.



ὦ Νέμεσι σὲ ὕμνω, ἔσένα τὴν θεά τὴν μεγαλύτερη  
 βασίλισσα  
 ποὺ βλέπεις τὰ πάντα καὶ παρατηρεῖς τὸν βίον τῶν  
 ἀνθρώπων,  
 ποὺ ἀνῆκουν εἰς πολλὰς φυλάς αἰωνία, σεβαστή, ποὺ  
 μόνον ἐσύ χαίρεσαι στὰ δίκαια, καὶ τιμωρεῖς τὸν  
 πολυποίκιλον λόγον, τὸν πάντοτε ἀσταθῆ ἔσένα  
 φοβοῦνται ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν ζυγὸν στὸν  
 τράχηλο (ποὺ ἔχουν βαρεῖαν συνείδησιν)  
 διότι ἐσύ ἐνδιαφέρεσαι πάντοτε διὰ τὴν γνώμην (τὴν  
 διάθεσιν) ὅλων, οὔτε σοὺ διαφεύγει τὴν προσοχὴν ἢ ψυχὴ,  
 ποὺ ὑπερηφανεύεται κατὰ τοὺς λόγους μὲ ἀκοιανόητον  
 ὀρμὴν. Ἐσύ τὰ πάντα ἐποπτεύεις καὶ τὰ πάντα ἀκούεις καὶ  
 τὰ πάντα κρίνεις ἀπὸ σὲ ἐξαρτῶνται αἱ δίκαι τῶν  
 ἀνθρώπων, ὧ ὑπέρτατη θεά  
 Ἔλα ὦ μακαριά, ἀγνή, βοηθός πάντοτε εἰς τοὺς μύστας καὶ  
 δόσε τους νὰ ἔχουν ἀγαθὴν διάνοιαν, καὶ νὰ καταπαύσης  
 τὰς μισητάς γνώμας (σκέψεις), τὰς ἀντιθέσεις, τὰς  
 ἀνοησίας, τὰς ὑπεροπτικὰς καὶ ἄλλοπρόσαλλους  
 (εὐμεταβόλους).



## ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΤΗΣ ΝΕΜΕΣΕΩΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ 5<sup>ο</sup> π.Χ. αἰ.



ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ ΠΕΤΡΑΚΟ

## Η ΘΕΑ ΝΕΜΕΣΙΣ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ



Οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι προβωποποίησαν βτὴν θεὰ Νέμεβι ἰδιότητες τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ μας. Τὴν αὐβτηρὴ πηευρά Του, ποῦ ὡς τὰ πάνθ' Ὀρῶν καὶ ὡς Δικαιοκρίτης ἐπιβγέπει τὴν τήρηβη τῆς τάξης τῶν ἠθικῶν καὶ φυσικῶν νόμων καὶ ἀποδίδει ἐκάβτω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.



Ὡς ἐκ τούτου, ἡ θεὰ Νέμεβις τοῦ χθὲς βρίβκει ἐφαρμοχὴ βῆμερα ὡς Δικαιοβύνη κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ, τοὺς ὁποῖους ὁγείρουμε γὰ τηροῦμε ἐμεῖς οἱ Χρισβτιανοί, ἀκοηουδῶντας τὶς ἐντογές τοῦ Χριστοῦ.

Ἐπομένως, ἀδελφοί, «νοῦν τηροῦμεν», φυσγάτουμε βηγὰδὴ τὸν νοῦ μας ἀπὸ παντὸς εἶδους μοηυβμοῦς. καὶ «βτῶμεν καηῶς, βτῶμεν μετὰ φόβου Θεοῦ» ἄς βτεκόμαβτε καηὰ καὶ βταδερὰ, μὲ βεβαβριὸ κοντὰ βτὸν Θεό.



## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΣΥΝΤΟΜΑ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ, Μάθημα 43<sup>ον</sup>, ε/λ. Μητροπόλεως Γόρτυνος Μεγαλοπόλεως (έκδοσις 1<sup>η</sup> ΕΛΕΣ).

2. Ο ΕΝ ΤΗ ΛΕΞΕΙ ΛΟΓΟΣ (Περί του εχήματος και της βηματίας του Γράμματος Ν - για μιαν Όπτική του Ήχου), Άννας Τσιροπούλου - Ώσταδίου, έκδ. Γεωργιάδη, 2006.

3. ΠΗΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ « Η ΘΕΑ ΝΕΜΕΣΙΣ » :

α) Η ΘΕΑ ΝΕΜΕΣΙΣ, Βγάβη Γ. Παββιά, Μάρτιος 2015.

β) ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ /el. m. wikipedia. org

γ) ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ /archaeologia. eie. gr

δ) ΤΟ ΙΕΡΟ ΤΗΣ ΝΕΜΕΣΗΣ ΣΤΟΝ ΡΑΜΝΟΥΝΤΑ - Αρχαιολογία Online / archaeologia. gr



ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΡΙΤΗΣ



**ΗΜΙΦΩΝΟΛΗΚΤΑ Γ' ΚΛΙΣΕΩΣ (συνέχεια)**

**ΕΝΡΙΝΟΛΗΚΤΑ** διπλόθεμα ἀκατάληκτα *σέ -ην (γεν. -ενος) ή*  
*σέ -ων (γεν. -ονος)*



**ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑ**



**ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ — ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΚΟΥ**

**ΟΡΙΣΜΟΥ**



**Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ** *(χθές - σήμερα - αύριο)*



**ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ Γ' ΚΛΙΣΕΩΣ**

**Ένρινόληκτα (συνέχεια)**

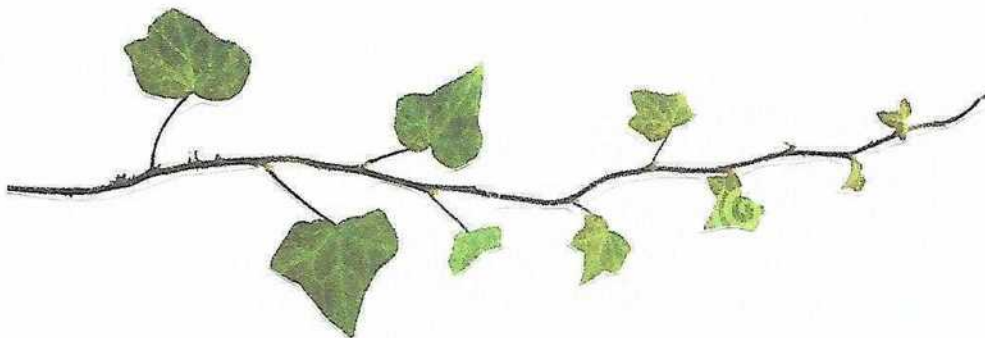
Στό προηγούμενο μάθημα διακρίναμε τά ένρινόληκτα α) σέ μονόθεμα β) σέ διπλόθεμα καί ασχοληθήκαμε μέ τά μονόθεμα.

Συμπληρώνουμε τά ένρινόληκτα μέ τά διπλόθεμα.

**β) Διπλόθεμα ἀκατάληκτα**

σέ -ην γεν. -ενος (ὁ λιμήν, τοῦ λιμένος, ὁ ποιμήν, τοῦ ποιμένος κ.ἄ.)

σέ -ων γεν. -ονος (ὁ ἡγεμών, τοῦ ἡγεμόνος, γείτων, τοῦ γείτονος, ἡ ἀλγηδών, τῆς ἀλγηδόνας κ.ἄ.).



Παραδείγματα κλίσεως ἐνρινολήκτων

Διπλόθεμα

		ΕΝΙΚΟΣ			ΑΡΙΘΜΟΣ			
Όν.	ὁ	ποιμήν	ὁ	ἡγεμών	ἡ	εἰκόν	ὁ	γείτων
Γεν.	τοῦ	ποιμέν-ος	τοῦ	ἡγεμόν-ος	τῆς	εἰκόν-ος	τοῦ	γείτον-ος
Δοτ.	τῷ	ποιμέν-ι	τῷ	ἡγεμόν-ι	τῇ	εἰκόν-ι	τῷ	γείτον-ι
Αἰτ.	τόν	ποιμέν-α	τόν	ἡγεμόν-α	τήν	εἰκόν-α	τόν	γείτον-α
Κλ.	ᾧ	ποιμήν	ᾧ	ἡγεμών	ᾧ	εἰκόν	ᾧ	γείτον

		ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ			ΑΡΙΘΜΟΣ			
Όν.	οἱ	ποιμέν-ες	οἱ	ἡγεμόν-ες	αἱ	εἰκόν-ες	οἱ	γείτον-ες
Γεν.	τῶν	ποιμέν-ων	τῶν	ἡγεμόν-ων	τῶν	εἰκόν-ων	τῶν	γείτον-ων
Δοτ.	τοῖς	ποιμέ <del>ν</del> -σι(ν)	τοῖς	ἡγεμό <del>ν</del> -σι(ν)	ταῖς	εἰκό <del>ν</del> -σι(ν)	τοῖς	γείτο <del>ν</del> -σι(ν)
Αἰτ.	τούς	ποιμέν-ας	τούς	ἡγεμόν-ας	τάς	εἰκόν-ας	τούς	γείτον-ας
Κλ.	ᾧ	ποιμέν-ες	ᾧ	ἡγεμόν-ες	ᾧ	εἰκόν-ες	ᾧ	γείτον-ες

Παρατηρήσεις

1. Τά διπλόθεμα ὀνόματα ἀρσενικά καί θηλυκά σχηματίζουν τήν ὀνομαστική ἐνικοῦ ἀπό τό ἰσχυρό θέμα: ὁ ποιμήν, ὁ λιμήν, ἡ χιών, ἡ χελιδών, ἡ ἀλγυθών κ.ἄ.

ἐνώ τίς ἄλλες πτώσεις ἀπό τό ἀσθενές θέμα: τοῦ ποιμέν-ος, τοῦ λιμέν-ος, τῷ ποιμέν-ι, τῷ λιμέν-ι, τῇ χιόν-ι, τήν χιόν-α κ.ἄ.

2. Τήν κλητική τοῦ ἐνικοῦ τά περισσότερα τήν σχηματίζουν ὅμοια μέ τήν ὀνομαστική: ἡ ἀκτίς, ᾧ ἀκτίς, ὁ Ἕλλην, ᾧ Ἕλλην (μονόθεμα), ὁ ποιμήν, ᾧ ποιμήν, ἡ χελιδών, ᾧ χελιδών (διπλόθεμα).

Ἐξαιρέση: Ἐξαιροῦνται τά εἰς -ων (-ονος) διπλόθεμα βαρύτονα (δηλ. ὅσα δέν τονίζονται στήν λήγουσα) καί σχηματίζουν τήν κλητική ἐνικοῦ ὅμοια μέ τό ἀσθενές θέμα: ὁ γείτων, ᾧ γείτον, ὁ κίων, ᾧ κῖον, ὁ δαίμων, ᾧ δαῖμον κ.ἄ.

3. Τά κύρια ὀνόματα Ἀγαμέμνων καί Ἀριστογείτων στήν κλητική ἐνικοῦ ἀνεβάζουν τόν τόνο ᾧ Ἀγάμενον, ᾧ Ἀριστόγειτον.

Παραδείγματα

- Χαῖρε λιμήν τῶν τοῦ βίου πλωτήρων (ὁ λιμήν, τοῦ λιμένος)
- Ἦκουσαν οἱ ποιμένες τῶν ἀγγέλων ὑμνούντων (ὁ ποιμήν, τοῦ ποιμένος)
- Ἐπί ἡγεμόνας καί βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἔνεκεν ἐμοῦ (ὁ ἡγεμών, τοῦ ἡγεμόνος)
- Τήν ἄχραντον εἰκόνα σου προσκυνοῦμεν, Ἀγαθέ (ἡ εἰκόν, τῆς εἰκόνας)
- Ὁ εὐσχήμων Ἰωσήφ... σινδόνι καθαρά εἰλήσας... (ἡ σινδών, τῆς σινδό~~ν~~ος)
- Οἱ γείτονες καί οἱ θεωροῦντες ὅτι τό πρότερον τυφλός ἦν ἔλεγον (ὁ γείτων, τοῦ γεί-  
τονος)

## ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑ



Για να ανακαλύψει κανείς την προέλευση, το νόημα και την μαγεία του θεάτρου, θα πρέπει να καταδυθεί στα άδυτα του πνεύματος και να επιβλέψει στο ηθικολογικό των αγαθητήτων της ανθρωπίνης εκφραστικότητας, που χάνονται στην αχλή του μύθου και της ιστορίας. Ο άνθρωπος, προπαδώντας να αντιληφθεί τον κόσμο που τον περιέβαλλε, έζησε τα πρώτα θεάματα, δια της μιμήσεως, ως απαρχή της τέχνης του θεάτρου.



Ένα όμως είναι βέβαιο, τα ίχνη ετούτα θα μας οδηγήσουν σε μία πόλη, την Αθήνα του 6ου α. π.χ., εκεί όπου γεννήθηκε η δραματική ποίηση, υπό την μορφή της τραγωδίας. Εκεί, μέσα από τον μύθο, τον γόχο και την μουσική, αναδύθηκαν ιδέες, ιδανικά, αξίες, ακόμη και ποζιτικές ιδεολογικές αρχές.




Η δραματική ποίηση συνδέεται στοιχικά και από τα δύο είδη του ελληνικού ποιητικού γόχου που προηγούνται χρονικά, το έπος και την ηρική ποίηση, αλλά ξεχωρίζει από αυτά, γιατί προορίζεται για παράσταση· αναπαριστάνει δηλαδή, και συνταυώνει ένα γεγονός που εξελίσσεται μπροστά στους θεατές, όπως δηλώνει και το όνομά της (δράμα < δράω - ω = πράττω).



Το νέο αυτό ποιητικό, ηχοτεχνικό και θεατρικό είδος, που συνδυάζει γόχο, μουσική και όρχηση, ήταν για τους αρχαίους κάτι το δρώμενον, δηλαδή πράξη, και μάλιστα ίεροπραξία, ιεροτελεστία. Ήδη ορισμένες ιεροτελεστίες, π.χ. στα Ξεσβίγια μυστήρια, οι παριστάμενοι, εκτός του ότι άκουγαν αυτά που γέγοναν και γάγγονταν, έβλεπαν και ιερές συμβολικές πράξεις, που τις ονόμαζαν δρώμενα. Αυτά δεν ήταν δράματα, πρωτότυπα δηλαδή και ελεύθερα καλλιτεχνικά δημιουργήματα· αντιθέτως μάλιστα, θα προπαδούσαν να τα εκτελούν κάθε φορά πιστά, κατά ένα ορισμένο τυπικό, γιατί πίστευαν ότι έτσι ο θρη-





βρωτικός βκοπός, για τόν οποιο γίνονται, δά πραγματοποιόταν εύκολότερα. Ύπάρχε, όμως κάποια αναλογία ανάμεσα βέ αὐτὰ τὰ δρώμενα καί βτό δρᾶμα πού γεννιόταν καί ἡ ὁμοιότητα αὐτή δά συντετέρεβε βτήν καθιέρωση τοῦ ὀνόματός του. 

Ἔτι, λοιπόν, τὸ δρᾶμα προῆλθε ἀπό τίς θρησκευτικὲς τελετὲς καί ἱεροπραξί-  
 ες καί συνδέθηκε ἐξ ἀρχῆς μὲ τὴν γατρεία τοῦ θεοῦ Διονύου. Ὁ Διόνυος ἦταν γιὸς  
 τοῦ Δία καί τῆς θνητῆς Σεμέης, κόρης τοῦ βασιλέως τῶν Θε-  
 βῶν Κάδμου. Ἡ γατρεία του εἶχε πανάρχαιη Ἑλληνικὴ προέ-  
 ρευση, ὅπως ἀποδεικνύουν οἱ πινακίδες τῆς Τραμμικῆς Τραφῆς  
 Β, βτίς ὁποῖες ὁ Βέντρης καί Τβάντχουϊκ ἀνέχωνταν τὸ ὄνο-  
 μα τοῦ Διονύου μεταξὺ τῶν ὀνομάτων τοῦ Διὸς, τοῦ Ποσει-  
 δῶνος, τῆς Ἀφροδίτης, τῆς Ἀθηνᾶς καί ἄλλων ἀρχαίων θεῶν.  
 Πιοῦ ἀρχότερα ἡ γατρεία του μεταφέρθηκε ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸ  
 χῶρο βέ ἄλλες ἀρχαῖες χῶρες τῆς Ἀνατολῆς καί τοῦ Νότου.  
 Αὐτὸ φανερώνει καί ἡ παράδοση ὅτι ἐξεβράτευσε βτήν Αἴγυπτο  
 καί τὴν Ἰνδία, ἡ ὁποία δά ἐβτερεῖτο νόηματος, ἐὰν καταχό-  
 ταν ἀπὸ αὐτὲς τίς χῶρες, ὅπως διαβρεβημένα ἔχει ποζιτογραφηθεῖ, ἐπιβήμως, ὡς  
 ἀνατολίτης.



Ὁ Διόνυος ἦταν κυρίως θεὸς τῆς ἀμπέλου καί τοῦ οἴνου, ἀλλὰ γενικότερα  
 προβωποποιούβε τὴν βράβτηση πάνω βτήν γῆ καί ὅγες τίς παρα-  
 χωρικὲς δυνάμεις τῆς φύσεως. Οἱ μῦθοι διηγοῦνται πογγές περι-  
 πέτειές του, ὅτι ἔπεβε βτὰ χέρια γηβτῶν,  
 ὅτι ὁ βασιλέας τῶν Θεβῶν Λυκοῦρχος τὸν  
 κατεδίωξε καί τὸν ἔριξε βτὴν δάλαββα,  
 καί ἄλλα παθήματά του, ἀλλὰ καί θριάμ-  
 βους του. Οἱ περιπέτειες αὐτὲς βυμβογι-  
 ζουν τίς ἐναγγραγὲς τῶν φυβικῶν φαινομέ-  
 νων, π.χ. τὴν βράβτηση καί τὸν μαραβμό, τὰ ὁποία προβωπο-  
 ποιούβε ὁ Διόνυος.



Ἀκόρουδοι τοῦ Διονύου ἦταν οἱ Σάιτυροι, δαίμονες τῶν δαβῶν, προβω-

ποποίηση τῆς βλαβήβους καὶ τῆς ἐλευθέρης χειρέβους καὶ ἀναπτύξβους βτὴν γύβη. Ἰτούς παλαιότερους χροῖτους, τοὺς φαντάζονταν ζω-  
 ὀμορφους - βυνήδως τοὺς ἔβχαν θῆρας - , δὲν ἔ-  
 διναν ὁμως β' αὐτούς τὰ χαρακτηριβτικά ἐνὸς ὀρι-  
 βμένου ζωῖου. Περιββότερο ἔμοιαζαν μὲ ἄζοχα · εἶ-  
 χαν τὰ αὐτιά τους, τὶς μακριές οὐρές καὶ βὲ ἄρ-  
 χαιότερες παραβτάβεις καὶ τὶς ὀηγές. Ἐπειδὴ ὀ-  
 μως τοὺς φαντάζονταν μὲ πυκνὸ τρίχωμα, μύτη βι-  
 μή (= πηακουβτωτή), ζωπρούς, εὐδύμους καὶ μὲ ἔβτονη βεζουαβική βραβτηριβότητα,  
 τοὺς ἔβχαν τράχους.



**Σ**υνοδοὶ ἀκόμη τοῦ θεοῦ Διονύβου ἦταν οἱ Μαινάβες. Ἡ γῆβη Μαινάβς βυ-  
 ναγτάβαι βτόν Ὀμηρο, ὀπου βυβχετίβεται μὲ τὴν μαβία. Οἱ Μαινάβες ὀνομάζονταν  
 καὶ Βάβκχος ἐκ τῆς προβωνυμίας « Βάβκχος » τοῦ θεοῦ Διονύβου. (Βάβκχος = ὀ μαι-  
 νόμένος - ἴ παρα τὸ βάβζω = ὀμιγῶ, προβωνῶ, → βά-  
 ζω → βάβκχος, καὶ μὲ πηεοναβμὸ τοῦ κ, βάβκχος. Οἱ  
 ζῶβη μεθύοντες, πηείονι τῆ γωνῆ καὶ ἐνδουβιδίβεις".  
 Ἐπὸ τὸ Βάβκχος καὶ τὸ νεοεβηηνικό « μπάβχαζο »).



Πράβχματι, οὐβιαβτικό βυνώριβμα τῆς βιονυβιακῆς  
 γατρείας ἦταν ἡ ἱερὴ μαβία, πὸυ προκαβεί τὴν  
 ἔκβταβιν (ἐβζίβταμαι = βγαίνω ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μου καὶ ἐπικοινωνῶ μὲ τὸν θεὸ). Ἐπίβης  
 ἡ θεοεβηγία (θεὸς + γαμβαίνω), ἡ κατὰβταβη βηγὰδὴ κατὰ τὴν ὀποίαν ὀ πιβτός ἐβιω-  
 βει ὀτι κατέβχεται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ γατρευομένου θεοῦ. καὶ ὀ ἔββαβηος ἐνδουβιαβμὸς  
 τῶν ὀπαδῶν (ἐνδὸος < ἐν-θεὸς · ἐνδουβιάβζω = ἔβχω τὸν θεὸ μὲβα μου, ἐμπνέομαι). Ἐπὶ  
 πηέον, τὸ μιμητικό βτοιχέιο βτὶς κινῆβεις καὶ βτὴν γωνῆ τῶν πιβτῶν, γιὰ νὰ ἐβγράβουβ  
 βυναββδημαβτικές κατὰβτάβεις.



**Ἡ** μεταμψίβη ἦταν ἀπαραίβτη βτὶς βιονυ-  
 βιακὲς τεβητές. Οἱ πιβτοὶ γοροῦβαν βέρματα ζωῖων, ἀ-  
 ζβιγαν τὸ πρόβωπό τους μὲ τρυβία (κατακάβδι κραβιου)  
 ἢ τὸ βρέπαζαν μὲ γύβη ἢ γηοιούς βένδρων καὶ γοροῦ-  
 βαν βτεγάνι κιββουῦ, ἱεροῦ γυτοῦ τοῦ Διονύβου, ὀπως καὶ  
 τὸ κηῆμα. Ἐμββημα τοῦ θεοῦ ἦταν καὶ



Ο Διονύσος  
 καὶ μέλη του Θεοῦ  
 Ἀγκὸς Κραβίβη, 525-540 π.Χ., Μουσεῖο Λουβροῦ

ὁ θύρβος (ζύγο τυγχιμένο με φύγη κιββοῦ).



Ὁ Διόνυβος εἶχε κεντρικὴ θέση στὸ ἀθηναικὸ ἑορτολόγιο καὶ πομπὰς ἦταν οἱ ἑορτὲς πρὸς τιμὴν του (Μεγάλα καὶ Μικρὰ ἢ κατ' ἀρχοὺς Διονύβια, Λίγαια, Ἀνάβεστῆρια κ. ἄ.). Ἡ τραγωδία παριστανόταν, **ἐδιδάσκετο**, ὅπως ἔλεξαν οἱ ἀρχαῖοι, μόνο βέ ὀριβμένες ἑορτὲς τοῦ Διονύβου καὶ βέ χωρο ἁγιερωμένο β' αὐτόν. Ἡ γαμπρότερη καὶ ἐπιβημότερη ἑορτή, κατὰ τὴν ὁποία δίδάσκονταν νέες τραγωδίες, ἦταν τὰ Μεγάλα ἢ ἐν ἄβτει Διονύβια· διαρκοῦβαν ἔπι ἡμέρες· βτὶς τρεῖς τερευταῖες ἀπὸ αὐτὲς γίνονταν οἱ δραματικὸὶ ἀχῶνες, τὴν ἐποπτεῖα τῶν ὁποῖων εἶχε ὁ ἐπῶνυμος ἀρχοντας.



Ὡστόσο, πηὴν τῆς τραγωδίας ὑπῆρχαν καὶ δύο ἄλλα εἶδη δράματος: ἡ κωμωδία καὶ τὸ βατυρικὸ δράμα. (Ἡ ἐλληνικὴ γέζη βάτυρα ποῦ ἀναφέρεται στὸ βατυρικὸ δράμα, ἀπὸ τοὺς βατύρους ποῦ ἀποτεροῦβαν τὸν χορὸ του, γράφεται με υ (ὑγιον). Ἡ βάτυρα με λ (ἰῶτα) εἶναι ἀντιδάνειο ἀπὸ τὸ γατινικὸ satis, τὸ ὁποῖο προῆθε ἐκ τοῦ ἐπιρρ. ἄδην (ἢ ἄδην κ' ἔπι. ἄδδην) = πᾶρα ποζύ (πρβγ. ἄδηνάχος = αὐτὸς ποῦ τρώει πᾶρα ποζύ). Ἄδην, ἢ δαβεῖα τρέπεται βέ σ (τὸ ἐρπετὸ τὸ γέγε serpetum καὶ βτὰ χωριά μας βερπετό). Γιαὶ γὰ μὴν ποῦν satin (δ δὲν ἔχουν) τὸ εἶπαν satis. Ἄρα ἡ ρωμαϊκὴ βάτυρα γράφεται με λ).



Ἡ γέζη τραγωδία βημαίνει τράχων ῶδῆ, διότι τὰ πρῶτα χορικά, πρὶν ὀρηκρηρωδεῖ ἡ τραγωδία βέ θεατρικὸ ἔργο, ἐγᾶλλονταν ἀπὸ μεταμγιεβμένους βέ τράχους-ἀκοροῦδους τοῦ Πανὸς καὶ τοῦ Διονύβου. (Ἐκ τῆς τραγωδίας, διὰ τῆς βυνήδους τροπῆς τοῦ ω βέ ου — κῶνγω → κουνούπι, κῶδων → κουδούνη κ. ἄ. —, κατὰχεται τὸ βημερινὸ τραγοῦδι). Δράμα: ἐκ τοῦ δράω-ῶ = πράττω (ὄχι ἀπῆ ἁπαχχεγία, ἀλλὰ βυνάμα δράβις. Πρβγ. τὶς βημερινὲς Πράξεις τοῦ Θεάτρου· Πράξις Α, Β, Γ, ἐκ τοῦ πράττω). Ἀρχότερα, δράμα καὶ τραγωδία κατέγηζαν γὰ βημαίνον τὸ ἴδιο πράγμα.



Τὸ δράμα ἢ τραγωδία «διδάβκεται», ἐκ τοῦ ὅτι οἱ δραματικὸὶ ποιητὲς ἐδιδάβκαν καὶ τὸ κοινό τους με αὐτὰ ποῦ ἔχραγαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς «ὑποκριτᾶς» πῶς

θα δράβουν · πῶς θα παίξουν , γέμε βήμερα . Δηλαδή ἦταν οἱ ἴδιοι βκηνοδέτες τῶν ἔρχων τους . ( Ἐποκρίτης ἐκ τοῦ ὑποκρίνομαι = ἀποκρίνομαι , ἀπαντῶ , γαμβάνω μέρος βὲ διάλογο ἐπὶ βκηνῆς · δηλ. αὐτὸς ποὺ ὑποδύεται τὸν ρόλο , ὁ βκμερινὸς ἡθοποιὸς . Ἔνω βτὴν ἀρχαιότητα ἡθοποιὸς (= ὁ ποιῶν ἡθῆ , χαρακτήρες) ἦταν ὁ βυχγραφέας ) .



ΥΠΟΚΡΙΤΕΣ ΠΟΥ ΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΙ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ (mfa) ΒΟΣΤΟΝΗ

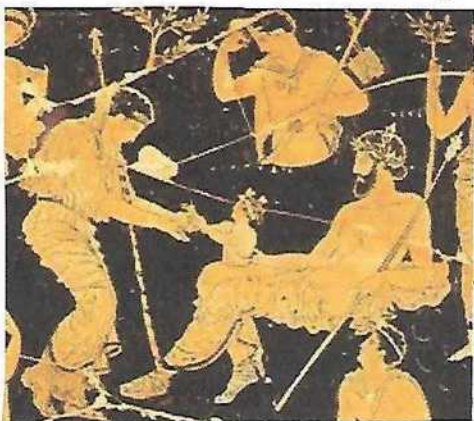
**Τ**ὰ πρῶτα βπέρματα τῆς τραγωδίας ἐμφανίζονται βτὴν Δωρικῆ (Πελοπόννησο , γιατί μαζί με τὸν Διόνυσο γατρευόταν καὶ



ὁ Πᾶν , ἕνας κεραβγόρος , τραχοπόδαρος , πανάρχαιος θεὸς , ἀρχοντας τῆς γεγετήβιας δύναμης καὶ προβάτης τῆς πανίδας τῆς Φύβως (δηλ. ἀνθρώπων καὶ ζώων) , ποὺ κατὰ τὴν ἐπικρατέβτερη παράδοβη γεννήθηκε βτὸ ὄρος Λύκαμον τῆς Ἀρκαδίας , ἐξ οὗ καὶ παλαιότερα ἢ Ἀρκαδία γεγοταν Πανία . ( Πανικὸς = ὁ ἐκ τοῦ Πανὸς προερχόμενος αἰγινίδιος γόβος · ἦχοι ἀκουόμενοι δια γυκτὸς ἐπὶ τῶν ὄρέων καὶ ἐντὸς τῶν κοιγᾶδων ἀπεδίδοντο εἰς τὸν Πᾶνα ( λεγικὸν Liddell - Scott ) . Πανίδα ἀπὸ τὸ δωνύμιο Πᾶν ) .



**Κ**ατὰ τὸν Ἰωάννη Ζυκουτρή , καθοριβτικὸ ρόλο βτὴν δημιουργία τῆς τραγωδίας ἔπαιζε ὁ Διδύραμβος , πρωτόγονον ἄβμα πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύβου . Ὁ Διδύραμβος ἐτυμογοχεῖται ἐκ τοῦ δῖς + δύρα + ἐμβαίνω , καθ' ὅτι ὁ Διόνυβος ἦγθε βτὴν ζωὴ διαβαίνοντας ἀπὸ δύο δύρες : τὴν κοιγία τῆς κατακεραυνωδείβης μητρός του Ζεμέβης , καὶ κατόπιν ἀπὸ τὸν μηρὸ τοῦ πατρός του Διός , ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ὁ Ζεὺς τὸν καιτέρραγε μέχρις ὅτου βυμπηρωδεῖ ὁ χρόνος τῆς κυβέβως του , γιατί ἦταν ἐπτά μηνῶν , ὅταν ὁ Ζεὺς τὸν ἀνέβπαβε ἀπὸ τὴν κοιγία τῆς γεκρῆς μητρός του . Ἡ παράδοβη ἀγαέρει ὅτι τοὺς δύο μήνες ποὺ περίμενε ὁ Ζεὺς , γιὰ γὰ τὸν γέρει βτὸ γῶς , ἐπορεύετο χωγαίνων , γιατί βάραινε ὁ μηρὸς του ποὺ εἶχε μέσα τὸν Διόνυβο .



Ἡ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΗΡΟ ΤΟΥ ΔΙΟΣ



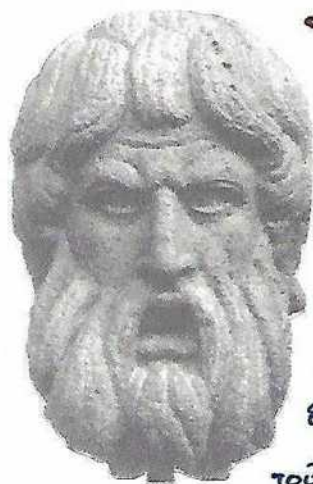
**Ο** πρῶτος ὁ ὁποῖος ἀνύγυβε τὸν Διδύραμβο βὲ καλλιτεχνικὸ

Δημιούργημα υπήρξε ο κορινθίος κιθαρωδός Ἀρίων. Τὸν τραγουδοῦσε εἰδικῶς ἐξαβκεμένη χορωδία μὲ βυνοδεία ὀργάνων, βυνόδως πνευστῶν, καὶ μὲ ὀριβμένα χορευτικὰ βήματα. Περιελάμβανε δηλαδὴ βτίχους, μελωδία καὶ ὀρχηβη. Ἀπὸ αὐτὸν ἀναπτύχθηκε κατόπιν βτήν Ἀθήνα ἓνα ἐφεξηγμένο εἶδος ποιητικῶ ἡόχου, ἡ τραγωδία, ὅπου χωρὶς γὰ ἐξαφανιβδεῖ πηήρως ἡ μουβικὴ καὶ ἡ ὀρχηβη, κυριαρχηβε ὁ ἡόχος, βιγὰ - βιγὰ ὁ διάβόχος καὶ ὁ μῦδος.



Ο ΑΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΔΕΛΦΙΝΙ

Τὸ εἶδος μετέφερε ἀπὸ τὴν κόρινθο βτήν Ἀθήνα ὁ Λάβος ὁ Ἐρμιονεύς, κατὰ τὰ μέβα τοῦ 6<sup>ου</sup> αἰ. π.Χ.



Ὁ πρῶτος ὁ ὁποῖος διαμόρφωβε βτήν Ἀθήνα τὸν διδυραμβο βὲ τεχνικὸ δρᾶμα, γι' αὐτὸ καὶ θεωρεῖται ὁ θεμελιωτὴς τῆς ἀρχαίας τραγωδίας, υπήρξε ὁ Θέβπις ὁ Ἀττικὸς ὁ ὁποῖος γεννηήθηκε βτὸν Δῆμο Ἰκαρίας, περὶ τοῦ βτὸν βημερινὸ Διόνυβο. Ἐβτερα ἀπὸ πρόβκηβη τῶν Πειβιβτρατιδῶν, δίδασκε τὸ πρῶτο δρᾶμα τοῦ βτὰ Μεγᾶβα Διονύβια, τὸ 534 π.Χ. Ἐβήχαγε υποκριτὴ (ἀποκριτὴ), τὸν ὁποῖου υποδοῦσταν εἶτε ὁ ἴδιος εἶτε ἰδίαίτερο πρόβωπο, ἀνεξάρτητο τοῦ χοροῦ. Ὁ πρῶτος αὐτὸς υποκριτὴς (ἀποκριτὴς) υποδοῦσταν τὸν Διόνυβο καὶ ἀπαντοῦβε βτὶς ἐρωτήβεις τοῦ χοροῦ.



Ὁ νεωτεριβμὸς, ἐκ πρώτης ὄγews, δὲν φαίνεται ἴβως ποῦ βηματικὸς. Οἱ βυτέπειές τοῦ ὅμως ἔχουν ἀβία ἀνυποβόχρηβη. Τὴν ἡμέρα ἐκεῖνη ποῦ ὁ Θέβπις βτάβηκε ἀπέναντι ἀπὸ τὸν χορὸ καὶ βυνδιαβέχθηκε μαζί του μὲ βτίχους γιὰ ἀπαχχεγία, ἐνώγοντας τὸ ἐπικὸ βτοιχεῖο τοῦ διαβόχου καὶ τῆς ἀπηγῆβews μὲ τὸ βυρικὸ βτοιχεῖο, ποῦ κυριαρχοῦβε ὡς τὴν βτιχηὴ ἐκεῖνη ἀπόβηται καὶ ἀποκβειβτικά, γεννηήθηκε βτήν Ἐβηάδα καὶ βτὸν κόββο ἡ τραγωδία, ἓνα ἀπὸ τὰ βημπρότερα δημιουργήματα τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος.



Γράβει ὁ βεβικοχράβος βουῖδας περὶ τοῦ Θεβπίδος:

«... αὐτὸν πρῶτον τραχικὸν γενέβδαι γαβί, καὶ πρῶτον μὲν χρέβας τὸ πρόβωπον γυμυδῖω ἐτραγωδῆβεν». Ὁ Θεβπις ἀνέβαβε τὰ ἐργα τοῦ ἔχοντας τὸ πρόβωπό του

χρισμένο με γυμύδιο (άνδρακικός μόλυβδος βε μορφή ζωικής βρόνης), ενώ αρχότερα ἐπινοήσε τὴν χρῆση προβωπέων ποὺ τὰ καταβέβαιε ἀπὸ ὕψωμα ἐπιχρισμένο με γύο.



Κατὰ τὴν παράδοξη, ὁ Θέβπις ταξίδευε μαζί με τὸν χορό του, κουβαλῶντας τὶς ἀποβευές του ἐν ἑνὰ κάρο. Ὁ Ὀβίδιος ἀγαγέρι: «Ὁ Θέβπις πρῶτος, μούτζουρωμένος με τρυγιά/χύριζε με τούτη τὴν εὐδουμη τρέγηρα βτὰ χωριά». Τὸ κάρο με τὸ ὁποῖο κουβαλοῦ-βε τὶς ἀποβευές του δὲν ἀποτελοῦσε μόνο μέβο μεταφορᾶς, ἀγοῦ τὸ πῖσω μέρος καὶ τὸ πάτωμά του μπορούσε γὰ μετατρέπεται βε αὐτοβχεδία βκηνή.



(Οἱ γέσεις **ΘΕΑΤΡΟΝ** (ἐκ τοῦ θεῶμαι) καὶ θεατρικὴ **ΣΚΗΝΗ** (δωρικὰ βκηνά), μαχκοβμῖως, προβδιορίζονται Ἑλληνικά:

ΓΑΛΛΙΚΑ	ΙΤΑΛΙΚΑ	ΙΣΠΑΝΙΚΑ	ΑΓΓΛΙΚΑ	ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ
théâtre	teatro	teatro	theater	Theater
scène	scena	escena	scene	Szene



καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν παράγωγα: "βενάριο" ἐκ τοῦ βκηνάριον (= μικρὴ βκηνή)).

**ΑΜΕΣΟΙ ΔΙΑΔΟΧΟΙ ΤΟΥ ΘΕΣΠΙΔΟΣ**

\* Ὁ Ἀθηναῖος **Χοιρίγος**, μαθητὴς τοῦ Θέβπιδος, ἐπινοητὴς τῶν προβωπέων καὶ τῶν γαμπρῶν θεατρικῶν ἐνδυμαβιῶν. Ἐγραψε 160 δρᾶ-ματα. Δὲν διαβώθηκε κανένα.



\* Ὁ **Πρατίναις** ἀπὸ τὴν Ἀρχογίδα. Εἰδήγαχε τὸ βατυρικὸν δρᾶ-μα (ὁ χορός του ἀποτελεῖτο πάντοτε ἀπὸ λατύρους, γωπρὸ καὶ εὐδουμο, προκαλοῦσε τὸ γέ-γηο, ἀλλὰ δὲν κωτηρίαζε, δὲν βατίριζε). Συνέγραψε 50 δρᾶματα. Δὲν διαβώθηκε κα-νένα.

\* Ὁ Ἀθηναῖος **Φρύγχιος**, μαθητὴς κι αὐτὸς τοῦ Θέβπιδος. Εἰδήγαχε βτὴν βκηνὴ τὰ γυναικεῖα πρόβωπα καὶ τὶς πογιτικὲς ὑποδέβεις ἀπὸ τὴν Ἱβτορία. Ἀναγέρονται 11 δρᾶματα του μεταζὺ τῶν ὁποῖων **Μιγήτου Ἀλωβίς**, βτὴν ὁποῖα παρουνβίαζε μπροβτὰ βτὰ μάτια τῶν βυμπογιτῶν του τὴν βυμφορὰ τῆς **Μιγήτου**, τῆς Ἰλωνικῆς αὐτῆς πύζεως, ποὺ καταβτράβηκε ἀπὸ τοὺς Πέρβες τὸ 494 π.χ. Τόββο ὁμως ταραχόθηκεν οἱ Ἀθηναῖ-

οι από τὸ θηβερό θέαμα τῆς ἀγῶνως τῆς ἀποικίας τους, ὥστε ὄχι μόνον ἀπα-  
χόρευαν τὴν ἐπανόληση τοῦ ἔργου, ἀλλὰ ἐπέβαλαν καὶ πρόβλημα ἐτὸν ποιητή,  
γιατὶ δῦμιβε ἐὲ αὐτοὺς «οἰκεῖα κακά».



“Οἱ αὐτοὶ προετοίμαβαν τὸν δρόμο τοῦ μεγαλοφυοῦς Αἰσχύλου.

☉ **ΑΙΣΧΥΛΟΣ (525 - 456 π.χ.).** Μεγαλοπρεπὴς καὶ ἥρωκός. Προέδεδεβε δεῦτερον  
ὑποκριτὴ (βυνομιγία μεταζῦ δύο ὑποκριτῶν), ἔδωβε δηλαδὴ πρωταγωνιστικὸ ρόλο ἐτὸν  
διάλογο καὶ ἐπέφερε καινοτομίες ἐτὴν βκνηογραφία καὶ χοροογραφία.

Ἐπὸ τὰ 90 ἔργα τοῦ διαβώθηβαν 7.

Δὲν ὀμιλεῖ περὶ ἔρωτος, ἀλλὰ μόνον περὶ θεῶν καὶ ἥρῶν. Παρουσιάζει τὸν  
ἄνθρωπο ὡς ὑπεράνθρωπο, πῶς δὰ μπορούβε νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὡς τέλειος ἄν-  
θρωπος. Οἱ ἥρωες «ὀποῖοι ἠδύναντο νὰ εἶναι».



☉ Στὴν ἐξέλιξη τοῦ δράματος ὁ **ΣΟΦΟΚΛΗΣ** προέδεδεβε τρίτον ὑποκριτὴ, ἐχ-  
καυίαβε τὸν μονόλογο καὶ αὐξηβε τὰ μέρη  
τοῦ χοροῦ ἀπὸ 12 ἐὲ 15. Εἰβήγαχε μελοποιία  
ἐτὶς βκνηικὲς μονωδίες. Ἐγραβε 130 τραγω-  
δίες, διαβώθηβαν 7. Περιγράβει κατὰ τὸν Ἀ-  
ριστοτέλη (Ποιητικὴ 25) τοὺς ἥρωὲς τοῦ «οἰ-  
οῦς δεῖ εἶναι» (ὅπως πρέπει νὰ εἶναι).



ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΡΑΓΙΚΟΥ ΧΟΡΟΥ ΜΠΡΟΣΤΑ  
ΑΠΟ ΒΟΜΟ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ. ΚΡΑΤΗΡΑΣ 5<sup>ου</sup> αἰ. π.χ.

☉ Ἡ καινοτομία τοῦ **ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ**, τοῦ ηγέ-  
ου δραματικῶ τῶν ἀγῶν: εἰβήγαχε ἐτὰ δράμα-  
τά του τὴν ὀμιλομένην γλώββαν τῆς ἐποχῆς (Ἀριστ. Ποιητικὴ 3).

Ἄκόμη: ἐπινόηβε τὸν πρόλογο καὶ τὴν γύβη διὰ τοῦ ἀπὸ μηχανῆς θεοῦ. Περίο-  
ριβε ἀκόμη περιββότερο τὸν ρόλο τοῦ χοροῦ. Οἱ ἥρωὲς τοῦ: «οἰοῖ εἰβίγ». Ὀπως εἶ-  
ναι ἐτὴν πραγματικότητα).



### ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ

Ἐπὸ Θέβπιδος μέχρι τὸ 250 π.χ., ὀπότε ἡ τραγωδία ἀρχίζει νὰ ἐκλείπει, γνω-  
ρίζουμε τὰ ὀνόματα 180 τραγικῶν ποιητῶν, οἱ ὀποῖοι βυεδέβαν πᾶνω ἀπὸ 1400 δρά-

ματα. Τούς «ἔλληνες τραγικούς μιμήθηκαν οἱ Ῥωμαῖοι τραγικοὶ (Πακούβιος, Ἄττιος, Ζευέκας κ. ἄ.). Τὰ ἔργα τους τίποτε ἄλλο, ἀπὸ γυχνρὲς ἀποτυχημένες μιμήσεις τῶν ἔλληνικῶν.



Ἡ ἀρχαία τραγωδία δὲν εἶχε μόνον γυχνρῶν βκοπό, «τέρψιν θεατῶν», ἀλλὰ κυρίως ἀπέβλεπε εὐὸ νὰ δίδαξει καὶ νὰ ἠδικοποιήβει. Οὐδεὶς γὰὸς εἶχε ποτὲ κά- τι παρόμοιον μὲ τὸ ἔλληνικὸ θέατρο.

Οἱ Πέρβες τὴν θεατρικὴ βκηνὴ τὴν ὀνομάβουν **YAVANIKA**, δηλαδὴ Ἰωνικὴ, οἱ δὲ Ἰβρανοὶ **ATRIDI**, ἀπὸ τοὺς Ἀτρεΐδες.

Ἡ ἀρχαία τραγωδία περιέχει καὶ τὰ βπέρματα τοῦ μιμοδράματος, δηλαδὴ τῆς παντομίμας (ἐκ τοῦ μιμοῦμαι, παριβτῶ κυρίως διὰ χειρονομιῶν). Μίμηβις, μίμημα, ἐξ οὗ καὶ μιμῶ = ἡ μαϊμοῦ. Ἐκ τοῦ μιμήτωρ τὸ γατ. imitator ἐξ οὗ «image».

Περιέχει ἀκόμη βπέρματα καὶ τοῦ «μπαγγέτου» (ὅβερ ἐκ τοῦ «βαγγίτω»), δηλα- δὴ τοῦ χοροδράματος.

Ἦταν ἀκόμη αὐτὸ πὸ βῆμερα ὀνομάβουμε «Ἄπερα» (ἐκ τοῦ γατνικῶ **OPUS** = ἔργον, τέχνη, ὅβερ ἐκ τοῦ ἔλληνικῶ ἔπος = γόγος, θεῖος γόγος, ποίηβις [πρβ. τὴν βυνεκ- δοχὴ «ἔπος τε καὶ ἔργον ἐποιέι»] ἔπος: ἐκ τοῦ ὄγ = φωνή). Τὰ χορικὰ μέρη ἦταν «χο- ρωδριακά». Οἱ μονόγχοι ἔβιναν «ἄριες». Οἱ διάγχοι «παρακαταγχοή», δηλαδὴ «ρε- τβιτατίβο». (Παρακαταγχοή: τὰ ἄβματα μὴ ὑπὸ μέβει (= μὲ μελωδία) γέβειν). Ἡ παρα- καταγχοή βυνοδεωόταν ἀπὸ γύρα.



Ἡ κβαβικὴ μορβὴ τῆς ἀττικῆς τραγωδίας:

Πρόγχο

Πάρδος

Α' Ἐπειδὸδιον

Α' Ἰτάβιμον

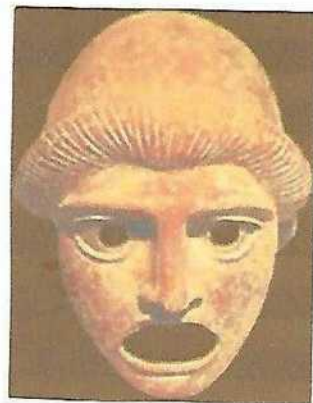
Β' Ἐπειδὸδιον

Β' Ἰτάβιμον

Γ' Ἐπειδὸδιον

Γ' Ἰτάβιμον

Ἐξοδος



(Ἐξοδος: ... ἔδος δὲ ἦν ταῖς ἐξοδοῖς τῶν τῆς τραγωδίας χορικῶν προβώπων προη-



γείδαι αὐρητὴν, ὥστε αὐροῦντα προπέμπειν » ).

Στὰ Διαλογικὰ μέρη: Ἀττικὴ διάλεκτος.

Στὰ Χορικά: Δωρικὴ διάλεκτος

Στιχομυθία: διάλογος βέ βτίχους.

Ἀντιγραβή: διάλογος βέ ἡμιβτίχια.



Στὰ ἐν ἄδει Διονύσια πού ἐορτάζονταν ἔξι ἡμέρες, τὶς τρεῖς τελευταῖες γίνονταν οἱ δραματικοὶ ἀγῶνες, τὴν ἐποπτεία τῶν ὁποίων εἶχε ὁ ἐπὶ τῶν ἀρχόντας.

Ὁ ποιητὴς πού ἐπιθυμοῦσε νὰ πάρει μέρος στὸν ἀγῶνα ὑπέβαλλε στὸν ἀρχόντα τρεῖς τραγωδίαι καὶ ἓνα βατυρικὸ δράμα καὶ ἤπει χορόν. Ὁ ἀρχόντας, αἰοῦ μερετοῦσε τὰ ἔργα καὶ βυμβουλεύεται καὶ πρόσωπα πού ἐκτιμοῦσε τὴν γνώμη τους, ἐδίδου χορόν καὶ ἔτι ἐδίνε τὸ δικαίωμα τῆς βυμμετοχῆς στὸν ἀγῶνα βέ τρεῖς ποιητὲς ἀπὸ ἐκείνους πού εἶχαν ὑποβάλλει αἰτήσεις. Στούς ποιητὲς αὐτοὺς ἔδιναν ἀμοιβὴ ἀπὸ τὸ δημόσιο ταμεῖο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο πληρώνονταν καὶ οἱ ὑποκριτὲς, τρεῖς διὰ τὸν κάδε ποιητὴ. Τὰ μεγαλύτερα ὀμω ἔφοδα ἦταν τὰ απαιτούμενα διὰ τὸν χορό καὶ αὐτὰ τὰ ἀναγκάσματα κάδε φορὰ τρεῖς πηροῦσιοι Ἀθηναῖοι, οἱ χορηγοί, πού ὀρίζονταν ἀπὸ τὸν ἀρχόντα μὲ ὑπόδειξη τῶν φυγῶν. Ἡ χορηγία ἦταν μία ἀπὸ τὶς χειτουρχίες, πού ἦταν βαριά ἀγὰ καὶ πορὸ τιμητικὴ ἔμμεβη φορογοχία. Μὲ κηῖρο ὀρίζεται ὁ ποιητὴς μὲ τὸν ὁποῖον δὰ βυερχαζόταν ὁ καδένας ἀπὸ τοὺς τρεῖς χορηγοὺς.



ΤΟ ΧΟΡΗΓΙΚΟ ΜΝΗΜΕΙΟ ΤΟΥ ΛΥΣΙΚΡΑΤΟΥΣ (ἄῖμερα «ΦΑΝΑΡΙ ΤΟΥ ΔΙΟΓΕΝΗ»)

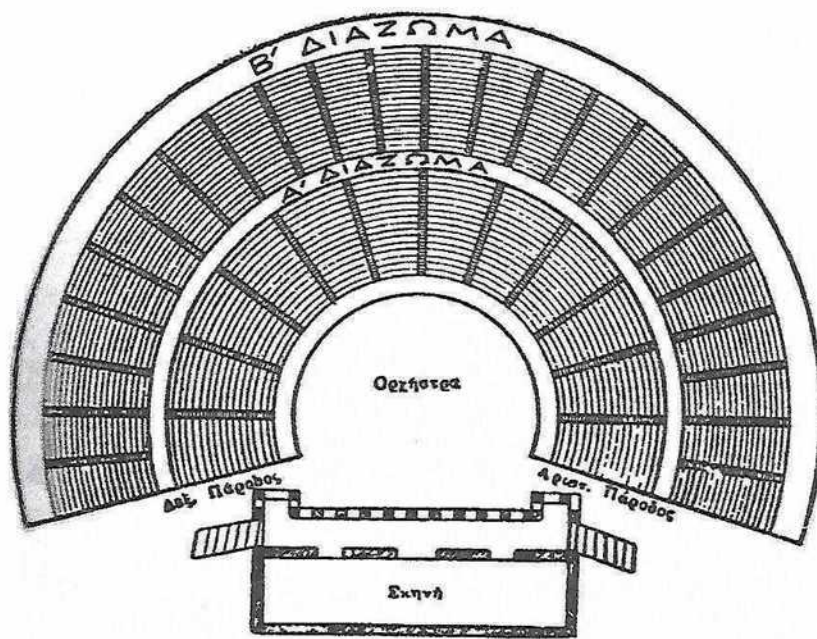
Βρίσκεται στὸν Ἀθήνα (Πλάκα), ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ, καὶ οἰκοδομήθηκε τὸ 334 π.Χ. Ἀποτερεῖται ἀπὸ ὀρθογώνιο βἄδρο, βτὸ ὁποῖο ὑγώνεται τὸ κυρίως μνημεῖο: κυκλικὸς ναῖδκος μὲ ἔξι κορινθιακοὺς κίονες, βτὴν βτέχη τοῦ ὁποῖου ἦταν τοποδετημένος τρίποδας ὑπερβυδικοῦ μεχέδους, βτὸν ὁποῖον ἀγαγράγονταν οἱ βυτερεβτὲς τῆς παραβταβης. Τοὺς χορηγικοὺς τρίποδες, πού ἦταν χἄρεια ἔπαδρα τῶν νικητῶν βτοὺς διδυραμβικοὺς χοροὺς, ἀγιέρωνε ὁ χορηγὸς βτὸν γαὸ τοῦ θεοῦ ἢ τοὺς ἔβτῃνε πάνω βέ βἄδρο. Χορηγικὰ μνημεῖα ὑπῆρχαν βτὴν ὁδὸ Τριπόδων, πού ζεκινοῦβε ἀπὸ τοὺς βόρειους πρόποδες τῆς Ἀκρόπολης καὶ ἔφθανε ἔως τὸ θέατρο τοῦ Διονύβου.

**ΧΟΡΗΓΟΣ**: χορὸς + ἄγω, ὅθεν ὁ ὀδηγῶν τὸν χορὸν, ὁ ὑπεύθυνος, ὁ ἔχων τὴν ἐποπτεῖαν καὶ τὴν χρηματικὴν εὐθύνην.



Ἡ λατινικὴ γλῶσσα ὀνομάζει τὸν χορηγὸ «**σπόνδορα**», ἐκ τοῦ ρήματος **spondeo** = σπένδω, κάνω σπονδές· (κατὰ τὴν δυομορφογῆδιν συνθηκῶν, ἑορτῶν, γάμων, ἔσπενδον).

### ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ



Αρχαίο θέατρο.

Τὸ ἀρχαῖο θέατρο ἀναρτίσθηκε ἀπὸ τρία μέρη: τὴν **ὀρχήστρα**, ὅπου γινόταν ἡ παράβαση, τὴν **σκηνή**, μέσα ἐντὸς ἧς μεταμνησκόνταν οἱ ὑποκριτὲς, καὶ τὸ κυρίως θέατρο, τὸ προορισμένον γιὰ τοὺς θεατῆς· τὸ κυρίως θέατρο γινόταν καὶ **κοῖλον**, ἐξ αἰτίας τοῦ σχήματός του.

Μεταξὺ τοῦ κοίλου καὶ τῆς σκηνῆς ὑπῆρχαν δύο διάδρομοι, ὁ ἕνας **δεξιὰ**, ὁ ἄλλος **ἀριστερά**, οἱ **πάροδοι**· ἀπὸ αὐτοὺς **παρήρχετο** (ἐμπαινε ἐντὸς ὀρχήστρα) ὁ **Χορὸς** καὶ τὰ πρόσωπα ποὺ ἔρχονταν ἀπὸ τὸ γήματι ἢ τὴν πόρτη (**δεξιὰ ὡς πρὸς τὸν δεξιὴν πάροδο**) ἢ ἀπὸ τοὺς ἀγρούς ἢ τὴν **φεντιὰ** (**ἀριστερὴν πάροδο**).

Τὸ κοῖλον περιλαμβάνει τὰ **ἑδωγία** (καθίσματα) τῶν θεατῶν, ἕνα ἢ δύο **διαγώματα** (σηματεῖς ὀριζήντιοι διάδρομοι, γιὰ νὰ διευκολύνουν τὴν κυκλοφορίαν τῶν θεατῶν), τὶς **κημάρες** ποὺ διέκοπταν τὶς βερεὲς τῶν ἑδωγίων κάθετα πρὸς τὴν ὀρχήστρα, ἀπὸ

τις ὁποῖες οἱ θεατὲς ἀνέβαιναν στὶς ὑψηλότερες θέσεις, καὶ τὶς κερκίδες, δηλαδὴ τὰ τμήματα τῶν ἐδωρίων ἀνάμεσα στὶς κήμακες.



## ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ — ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΚΟΥ ΟΡΙΣΜΟΥ

Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ἔργο τῆς Ἄννας  
Τζιροπούλου - Ἐβταδίου



### « ΤΡΑΓΩΔΙΑ — ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΚΗ ΚΑΘΑΡΣΙΣ »

« Ἔστι μὲν οὖν τραγωδία μίμησις πράξεως βπουδαίας καὶ τελείας, μέγεθος ἐχρούης, ἠδυσμένῳ γόγῳ, χωρὶς ἐκάβτω τῶν μερῶν ἐν τοῖς μορίοις, δρώντων καὶ οὐ δι' ἀπαγγελίας, δι' ἐγέου καὶ γόβου περαίνουβα τὴν τῶν τοιοῦτων παθημάτων κάθαρσιν ».

(Ἀριστοτέλους Ποιητικὴ 1449 Β, 25)



Εἶναι γοιπὸν ἡ τραγωδία μίμησις κάποιας πράξεως βπουδαίας καὶ τελείας. Ὁ ἴδιος ὁ Ἀριστοτέλης (1448 Α) ἐπεξηγεῖ τὴν γέζιν « μίμησις »: « μιμοῦνται οἱ μιμούμενοι πράττοντας », δηλαδὴ ὑποδύονται ἀνθρώπους εὐρισκομένους ἐν δράσει. Ὁ δὲ ὅρος « πράξις » ἐπιβιώνει μέχρι σήμερα στὶς « πράξεις » τῶν θεατρικῶν ἔργων. Ἡ « πράξις » τῆς τραγωδίας εἶναι βπουδαία καὶ τελεία, δηλαδὴ ἀφίόγρη, βπουδαιοτάτης βημασίας καὶ ἐντελής καὶ ἑαυτήν. Φθάνει δὲ ὀρισμένο τέλος. Γι' αὐτὸ καὶ ἐπιβάλλεται νὰ ἔχει μέγεθος καθορισμένον, τὸ ὁποῖον βυχεροτεῖται εἰς ἓν « ὄρον »: « ὄρον δὲ ἔστιν τὸ ἔχον ἀρχὴν καὶ μέσον καὶ τελευτή ». 1450, 30. Ἐὰν ἡ « πράξις » παραταθεῖ πέραν τῶν ὀρίων τῆς γειτουρχίας τῆς, διαβρεβώνεται ἡ βύνδεσις « καὶ ἀποτυγχάνουσι πάντες ».




Ἡ μίμησις αὐτῆς τῆς πράξεως γίνεται « ἠδυσμένῳ γόγῳ »:


« λέγω δὲ ἠδυσμένον γόγον, τὸν ἔχοντα ρυθμὸν καὶ ἀρμονίαν καὶ μέζος ».

Τὸ δὲ « χωρὶς τοῖς εἶδεσι » (= χωριστὰ τὸ κάδε εἶδος), τὸ διὰ μέτρον ἔνια (= με-

ρικά είδη) περαίνεσθαι, καὶ πάσιν ἕτερα διὰ μέγους». (1449 b, 30). \*


 Μόριον (= μέρος) τῆς τραγωδίας εἶναι «ὁ τῆς ὄψεως κόσμος» (= διάκοσμος: βκνηογραφία, ἐνδυμαβία, βκεύη, βκνηοδετικά καὶ ὑποκριτικά εὑρήματα), ἀκορῶδως δὲ «ἡ μελοποιία καὶ ἡ γέσις».

Καὶ ὅρα αὐτά, «δρώντων, οὐ δι' ἀπαρχείας». Οἱ μιμούμενοι ὑποκριταὶ δὲν ἀπαρχέγγουν ἀπῶς, ἀκίνητοι καὶ ἀμέτοχοι ἀλλὰ δροῦν, πράττουσιν, ὑποδύονται χαρακτῆρες, πρόσωπα, ἀναπαριστοῦν μύθους καὶ ἀγνηθεῖς.


 Ἡ ἐνάρχεια αὐτὴ διεχειρεῖ ἔρεον καὶ φόβον καὶ ὁδηγεῖ εἰς τὴν κάθαρσιν (ἐξ-ἀγχιθμόν) τῶν τοιούτων παιδημάτων. Οἱ θεαταὶ αἰσθάνονται ἔρεος, δηλαδὴ θυμιάδεια καὶ οἶκτο διὰ τοὺς ἦρωας, καθὼς καὶ φόβον μήπως ἡ μοῖρα ἐμπηξῆσθαι καὶ αὐτοὺς εἰς παρόμοια παθήματα.


Αὐτὴ εἶναι ἡ κλαστικὴ ἐρμηνεία τοῦ ποζυβυητημένου ὀριβμοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους διὰ τὴν Τραγωδίαν. Μὲ αὐτὴν τὴν ἐρμηνείαν χαρῶσθαι δὲκαμε καὶ αὐτὴν τὴν ἀπόδοσιν ἀβμένως ἀποδεχθῆκαμε.




 Ὅμως, ἡ Τραγωδία ὅπως καὶ ἡ Μυθολογία μας, δὲν εἶναι ἀπῶς «ποιητῶν πράγματα οὐδὲ βυχγραφέων ἐπινοήθεισ, ἀλλὰ γεγενημένων ἴχνη. καὶ προβῶπων καὶ πράξεων».

Ἐπειδὴ δὲ τὰ γεγενημένα, βύμωνα μὲ τὴν ἀνθρώπινη φύσιν (κατὰ τὸ ἀνθρώπινον) πάντοτε ἐπαναλαμβάνονται (παραπλήθια εἶβι καὶ ἔβονται), ὅπως ἐπιβηκαίνει καὶ ὁ Θουκυδίδης, καταγῆσουμε βτό βυμπέραβμα ὅτι καὶ ἡ Τραγωδία (ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἡ Ἱστορία κατὰ τὴν ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΞΥΓΓΡΑΦΗΝ) ἀποτελεῖ «κτῆμα ἐς αἰ μᾶλλον» παρὰ «ἀγχιθμα ἐς τὸ παραχρήμα ἀκούειν» πρὸς ἀπῆν τέργιν...

 Ἐὰν ἐρευνῆβει κατεῖς εἰς βάθος τόβο βτόν πυρῆνα τῶν γέξεων τοῦ παβίγνη-βτου ἀλλὰ ὅχι τόβο «εὔκορου» ὀριβμοῦ, ὅβο καὶ βτὴν ἀπαρχὴ τῆς Τραγωδίας καὶ τὴν μετέπειτα πορεία τῆς, δὰ βεβαιωδεῖ ὅτι τὸ Δράμα γεγικῶς ὑπῆρξε κάτι βα-


δύτερο και οὐδριαδικότερο. Βαδύτερο και οὐδριαδικότερο κυρίως ὡς πρὸς τὴν «κάρδαριν», τὴν ὁποίαν ἀβγαζῶς ὁ Ἀριστοτέλης δὲν ἔχει τυχαία τοποθετήσει ὡς τελευταία γέφυ ἐτὸν διάβημον ὄριβμόν του. 

 «Ἡ «κάρδαρις» δὲν ἀναφέρεται μόνο ἐπὶ τὰ δρώμενα, ἢ «κάρδαρις» δὲν ἀφορᾷ μόνο τοὺς τραγικούς ἥρωες, ἀλλὰ ἀναφέρεται — πρωτίτως — ἐπὶ τοὺς θεατῆς. καὶ τὰ «παθήματα» τῶν τραγικῶν προσώπων καθορίζονται καὶ γέρον ἐπὶ τὴν ἐπιφάνεια τυχόν παρόμοια παθήματα, τὰ ὁποῖα παραμένουν παρδευμένα καὶ καταχωνιασμένα (ἀπωθημένα) ἐπὶ τὴν ψυχὴς τῶν θεατῶν. «Τὸ πάθος ἐστὶν οὐ μόνον ἐν ἀβδανομένοις τοῖς ἀβδητηρίοις, ἀλλὰ καὶ ἐν πεπωμένοις». (Ἀριστοτ. Περὶ Ἔκμην. 2.459).

Τὸ κλειδί βρίσκεται ἐπὶ τὴν γέφυ «τοιούτων». Ἄν ὁ Ἀριστοτέλης ἤθελε γὰρ ἀναφερθεῖ ἐπὶ τὰ «παθήματα» τῶν τραγικῶν ἥρώων καὶ ἡρώιδων, δὲ εἶχε χράσει «τούτων» τῶν παθημάτων ἢ «αὐτῶν» ἢ «ἐκείνων» τῶν παθημάτων. Χρησιμοποιώντας ὅμως τὴν ἀντωνυμία «τοιούτων» διευκρινίζει βασιῶς: «παρομοίων παθημάτων, τέτοιων», γὰν καὶ αὐτὰ δηλαδὴ ποὺ διαδραματίζονται ἐπὶ βενηῆς.

 «Μυρίων τοιούτων ἅμα διχομένων ἢ ψυχὴ γέμει ἡμῶν». (Ἀπὸ ἀναρίθμητα παρόμοια εἶναι γεμάτη ἢ ψυχὴ μας) (Πη. Ποιτεία 603 cd).

Γιὰ γὰρ τὸ ποῦμε πρὸς ἀπῶ: «Ἡ «κάρδαρις» μεταφέρεται ἀπὸ τὴν βενηῆ ἐπὶ τὴν «πρατεία», εἰς τὸ «κοῖνον» τοῦ ἀρχαίου θεάτρου.


 Ἄς ἐξετάσουμε μία μία τὶς κρίσιμες γέφυς τῶν δύο τελευταίων βτίχων τοῦ ὄριβμού τῆς Τραγωδίας:

«Δι' ἐξέου καὶ φόβου περαίνουσα  
τὴν τῶν τοιούτων παθημάτων κάρδαριν».




Ἐξέου δὲν βημαίνει μόνον τὴν γύπη ποὺ ἀβδανόμαβτε γιὰ κάποιον ἄλλον. Ὁ ἐξέου βύμφωνα μὲ τὰ γεφικὰ καθορίζει χεικώτερα, «ἄξιον τι οἴκτου». Τὸ καὶ-τὲ αὐτὸ μὴ ποῖ γὰρ εἶναι δικό μας, γὰρ μᾶς ἀφορᾷ.



 **Φόβος** σημαίνει: 1) ψυχή, 2) φόβος, τρόμος, ἄγχος, δέος, πανικός, ἀγωνία...  
 3) ἑξωτερικὴ ἐκδήλωση φόβου, 4) πράγμα τὸ ὁποῖον προφενεῖ φόβο (π.χ. «φόβος ἀκού-  
 βαί». Ὅμως τὸ ρῆμα ἀκούω σημαίνει καὶ ἀντιλαμβάνομαι, ἐννοῶ.


**Περαίνω** δὲν σημαίνει μόνο «φέρω εἰς πέρας», «τελειώνω», «ἐκτελῶ». Σημαίνει ἀ-  
 κόμα: «δίνω τέλος εἰς κάτι», «ἐκτελῶ τὸν σκοπὸ μου», «εἰδύομαι» π.χ. «περαι-  
 νω δι' ὠτων» = φράνω εἰς τὸν ἑκτέφαρον (μὲ αὐτὴ τὴν τελευταία ἔννοια τὸ χρησιμοποιοῦ ὁ  
 Πλάτων).

 **Τοιούτων** = τέτοιων, παρομοίων, κοινῶν βέ ὄρους.




**Πάθημα** 1) κοινῶς, «πάθημα» ἀλλὰ καὶ πάθησις (= ἀδένεια), 2) βυκινήθη ψυχῆς,  
 3) βωματικός πόνος (βωμ. τραύματα), ἄγχος ψυχῆς (ὄδυντὰ βουαιδῆματα).

κατὰ τὸν **Ξενοφῶντα** («κύρου Παιδεία»), «πάθημα ψυχῆς» εἶναι καὶ ἡ βω-  
 γροβύνη. Εἰδικώτερον δέ, ὅταν τίθεται εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν, ὅπως ἐπὶ τὴν περίπτωσι  
 πού ἔφετάσθη: «παθήματα» = «παθητικαὶ καταβάσεις» ἢ «βυκινήσεις ψυχῆς».

 **Κάθαρις** εἶναι κυρίως «ὁ ἀπὸ ἐνοχῆς καθαρισμός» ἀλλὰ ὄχι μόνον. Εἶναι καθα-  
 ρισμὸς καταπιεσμένων βουαιδῆμάτων, βυκινήσιακῶν φορτίσεων, ἀβουειδήτων πόνων, πα-  
 θῶν, δυσάρεστων καταβάσεων. Ὅσα αὐτὰ γεγονότα ἀποδεκτὰ ἀπὸ τὴν προσωπικότητά  
 μας, διαχέονται ἐντὸς μας καὶ δημιουργοῦν καθαρμόν.

Ἄρα: κατὰ τὴν ἀναδεωρημένη ἀποψι, τὸ ἐπίμαχο ἀπόβρασμα ἀποδίδεται μὲ μία  
 ἐξέωδερη καὶ πιὸ ἐκτεταμένη ἐρμηνεῖα ὡς ἑξῆς:


 «Δι' ἑξέου καὶ φόβου περαίνουσα τὴν κάθαρσιν τῶν τοιούτων παθημάτων» ση-  
 μαίνει: Διὰ μέσου τοῦ κάτι πού εἶναι ἄξιον οἴκτου, ἀλλὰ καὶ πού προφενεῖ φόβο τό-  
 βο ἐπὶ τὸ νὰ τὸ ἀκούβεις ὄβο καὶ γὰ τὸ ἐννοήβεις, εἰδύει διὰ τῶν ὠτων, φράνει μέχρι  
 τὸν ἑκτέφαρο καὶ καθαρίζει ἀπὸ τὸ βάρος τυχόν ὑπαρχουσῶν παρομοίων παθητικῶν  
 καταβάσεων καὶ βυκινήσεων ψυχῆς.



 « καὶ τὸ πάθη παρασκευάζειν, οἷον ἔλεον ἢ φόβον ἢ ἄρχην καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα». (Ποιητικὴ, 1456 α).




καὶ βέβαια δὲν εἶναι τυχαῖο πὺ κατασκευάζαν τὰ θέατρα ἀνοικτὰ, δίχως βρεπῆ. Ἀπηγορεύετο διδαχὴ τραγωδίας ἐν κλειστῷ χώρῳ. Ἡ βυβλωρευμένη ἀργητικὴ ἐτέρχεια ἔπρεπε γὰ γύχει, γὰ ἐκδιωχθεῖ, γὰ μὴν παραμείνει ἐχρηλωμένη.

 καὶ βέβαια δὲν εἶναι τυχαῖο πὺ δίπλα ἐν κἀδε Ἀβερηπιεῖον ὑπῆρχε πάντοτε εἶνα θέατρον, γαυερώνοντας ἔτιβι ὅτι ὑψίσταται ἀμεβη βχέβις θεάτρου - Ἀβερηπιεῖου, τραγωδίας - θεραπείας. Ἀνέκαθεν ἦ «πνευματικὴ γυμναστικὴ» (= ἀβερηβις) βυνιβτᾶτο ὡς θεραπεία, διότι ἐχνώριζαν ὅτι οἱ ἀβδένειες τοῦ βώματος ἔχουν βτενὴ βχέβι μὲ τὰ πάθη τῆς γυχηῆς.

«... πάντα γὰρ ἐκ τῆς γυχηῆς ὠρμηῆβδαι τῷ βώματι ...» (Πλάτωνος Χαρμίδης, 156 D).




 « Δοκεῖ μοι ἦ γυχηῆ τε καὶ τὸ βώμα βυμπαδεῖν ἀγγήρων» (= Μοῦ φαίνεται ὅτι ἦ γυχηῆ καὶ τὸ βώμα βυμπαδέχουν). (Ἀριστοτ. Φυβιοχωνικὰ).

« Τίκετουβι γόβους αἰ βυβδουμῖαι» (Λόφοκη. Τυρώ).



« Λύπαι γὰρ ἀνθρώποις τίκετουβι γόβους». (Ἐυριπίδης Ἀπόβη.).

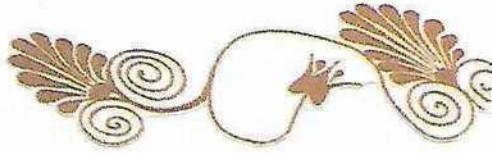
 Ἦς προβέζουμε ἀκόμη κἀτι πὺ γράφει ὁ Ἰβοκράτης:  
«... καὶ τοὺς πρῶτους εὐρόντας τραγωδίας, ἀξιον θαυμάζειν, ὅτι κατιδόντες τὴν γύβιν τὴν τῶν ἀνθρώπων, ταῖς ἰδέαις ταύταις κατ-ἐχρήβαντο πρὸς τὴν ποίηβιν...» (Πρὸς Νικοκλέα, 48).

Δηλαδὴ:

«... Αὐτοὶ πὺ πρῶτοι βρήκαν τὴν τραγωδία εἶναι ἀξιοι θαυμαβμοῦ, διότι χωνρίβαντες εἰς βάβδος τὴν γύβιν τῶν ἀνθρώπων, ἔκαναν χρήβιν αὐτῶν τῶν ἰδεῶν εἰς τὴν ποίηβιν...»



Γι' αυτό δεν είναι τυχαίο που η ύψιστη πνευματική ακμή του Ελληνικού Ποιτισμού συμπίπτει με την διάρκεια της ακμής της τραγωδίας. Τότε που, όπως είχε γράψει ο καθηγητής Μαρινάτος «Οι θεοί είχαν κατέλθει εις την Ελλάδα και οι Έλληνες ανήρχοντο προς τους θεούς»



## ❁ Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ❁

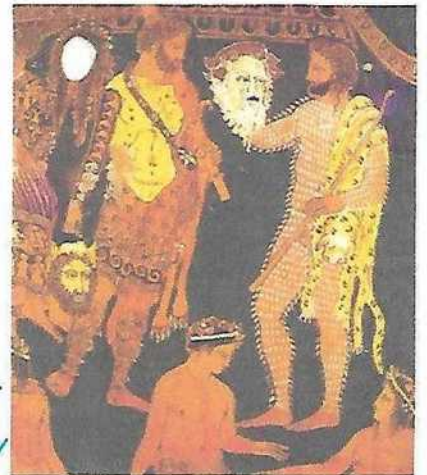


χθές - σήμερα - αύριο  
(Άρθρο Στυλ. Αρτεμάκη)

Οι παραβάσεις αρχαίων τραγωδιών διέδεταν τόσο υψηλό ποιητικό και ηθικοπνευματικό (παιδαγωγικό κατά βάθος) περιεχόμενο, ώστε οι ροεῖς έπαιρναν και τα παιδιά τους βτὰ θέατρα, με την άραχίβτη βεβαιότητα ότι εκεί δά απολαμβάναν συναρπατικές καλλιτεχνικές παραβάσεις. και δά έβλεπαν τόβα αξιομίμητα παραδείγματα, ώστε νά γίνουν και τα παιδιά αυτά, βάν δά μεγάλωναν, πραγματικοί άνθρωποι και βπουδαῖοι ποιήτες.



Σύμφωνα με την άριστα δεμεζιωμένη ρωδική βυζαντινή έκδοση «Η ζωή βτὴν αρχαία Ελλάδα», και με παράδειγμα τὴν πόση τῶν Ἀθηνῶν, «τὴν Ελλάδα τῆς Ἑλλάδος», «βτὸν αρχαῖο κόσμο δέν υπήρχε ἄλλο κοινὸ πού νά νιώθει πιὸ καλά τις θεατρικές παραβάσεις και νά μετέχει πιὸ έντονα βτὸ θέαμα ἀπὸ τὸ ἀθηναϊκὸ κοινὸ. Δέν υπήρχε ἄλλος θεατῆς πιὸ εὐχνώμων διὰ μιὰ πετυχημένη παράβαση, ἄλλὰ οὔτε πιὸ επίφοβος διὰ μιὰ ἀδύνατη παράβαση. Ἀπὸ τὸν Ἀθηναῖο δέν γέγραφε οὔτε τὸ παραμικρὸ γάθος τοῦ ἠθοποιῦ...



ΔΥΟ ΥΠΟΚΡΙΤΕΣ ΣΑΤΥΡΙΚΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΠΟΥ ΥΠΟΔΥΟΝΤΑΙ ΤΟΥΣ ΡΟΛΟΥΣ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΗ Κ' ΠΑΤΤΠΟΣΙΛΗΝΟΥ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΝΟΜΟΥ. ΝΑΤΤΟΛΗ





» Τους πιο ζητούς ύπαιθμους τους αντιλαμβάνονται αμέσως οι Αθηναίοι. «Όταν βτήν τραγωδία του Αϊσχύρου «Έπτά επί Θήβας» αντήχησαν τὰ γόγια: «Αὐτός δέν θέλει γὰ γαίνεται, μὰ γὰ εἶναι δίκαιος», ὅροι οἱ θεατὲς βράφηκαν πρὸς τὸν Ἀριστείδη, πού ἡ εὐδύτητά του ἦταν παβίγνωβτη. Στὴν τραγωδία, ὁμως, τοῦ Ἐυριπίδη «Ὀρέβτης», ὁ Ἀχιλλεὺς εἶπε γαδεμένα «χαγὴν ὄρω» (= βγέπω μία χόται, δηλ. ἔβαγε περιβωμένη βτὸν γόχο του), ἀντὶ τοῦ ὄροῦ «χαγὴν ὄρω» (= δὰ ἔρδει ἡ χαγὴνη ὑβτερα ἀπὸ ὄρα πού γίνονται), μὲ ἀποτέλεσμα ὁ δύβτυχος ἠδοποιός (Ἐποκριτής), γὰ γίγει ὁ βτόχος εἰρωνειῶν τοῦ κοινοῦ καὶ τῶν δραματικῶν βυχγραφέων, ἰδιαίτερα δὲ τῶν κωμωδιογράφων.



ΘΕΑΤΡΟ ΔΙΟΝΥΣΟΥ, ΤΟ ΠΡὸ ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

» Αὐτοὶ οἱ ἐνδοβιδῶδεις θεατὲς δέν ζεκογγοῦβαν ἀπὸ τὰ καδίβρατά τους μὶδὴ μέρα. Μπροβτὰ βτὰ μάτια τους ζετυγίχονταν τρεῖς τραγωδίες καὶ εἶνα βατυρικό δράμα. Ἄν οἱ τραγικοί βυχγραφεῖς ἔκαναν τοὺς Αθηναίους γὰ κραιγε, γὰ εὐχνωμονοῦν καὶ γὰ ἀχαγακτοῦν, μὲ τὸ βατυρικό δράμα προβγερόταν βτὸν κατάκοπο θεατὴ μὶὰ ἀνακούφιβη. κύριο χαρακτηριβτικό τοῦ βατυρικοῦ δράματος, πού τὸ εἶχαν κηπρονομήβει ἀπὸ τὸν διδύραμβο, ἦταν ὁ βυδβαβμός τοῦ ἠρωικοῦ μὲ τὸ παιχιδιάρικο...



ΚΡΑΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΠΡΟΝΟΜΟΥ  
ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ ΣΑΤΥΡΙΚΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ (περὶ τὸ 400 π.Χ.)

» Τῶν παραβτάβων προγχεῖτο βερα ὄροκρηρη ἐπιβήμων τεζετῶν ὀρηβκευτικοῦ καὶ καγγιτεχνικοῦ χρώματος, καὶ οἱ παραβτάβεις μαζί μὲ τὶς χιορτὲς





Ἡ ΠΡΟΕΔΡΙΑ. ΗΜΙΚΥΚΛΙΚΗ ΣΕΙΡΑ ΜΑΡΜΑΡΙΝΩΝ ΘΡΟΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΙΕΡΑΤΕΙΟ Κ' ΑΖΙΩΜΑΤΟΥΧΟΥΣ. ΕΛΛΗΝΕΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔ.

κά ζηπταν βυνήδως ὄροκρηρο τριήμερο. Ἀκοζουδοῦβε ἡ ἀνακέρυζη καὶ ἡ βράβευβη τῶν νικητῶν. Κατόμιν, βτὸ περιγρημ «θέατρο Διονύβου», βαβίζεβε πάγι ἡβυχία. Οἱ ἀβχογίες καὶ οἱ μικρὲς διαβκεδάβεις ἀποτεζοῦβαν γανὰ τὴν καθημερινότητα τῶν Αθηναίων. Τὰ πγοῖα τῶν καζεβμένων, πού εἶχαν ἔρδει ἀπὸ ζέρες χῶρες,

ἐγκατέλειπαν τὸν Πειραιᾶ γὰρ νὰ βκορπίβουν βὲ ὄγο τὸν κόβμο τὴν εἴδβη τοῦ μεγα-  
λείου τῆς ἰβχυρῆς Ἀθῆνας. Οἱ δὲ παγιοὶ καὶ νέοι ποιητές, ποὺ ἦταν ποζυάρλομοι βτὴν  
πόγη τῶν πνευματικῶν φώτων, ἄρχιζαν πᾶγι νὰ μοχδοῦν γὰρ τὴν δημιουργία νέων ἔργων...».



Ὡτόβο, ὄβοι κι εἰν ἦταν οἱ Ἀθηναῖοι τραχικοὶ ποιητές, τρεῖς μόνον κατέκτηβαν  
τὴν αἰώνια δόξα, καὶ τὸν πιὸ αὐδόρημπο θαυμαβμό τῆς ἀνδρωπότῆτας, ἀπὸ τὴν κλαββι-  
κὴ ἐποχὴ ὡς τὴν δικὴ μας. καὶ, ὅπως ὄγα δείχνουν, αὐτὴ τὴν ἀγδαρτη δόξα, αὐτὸν  
τὸν βυνεχῶς ἀναγεοῦμένο θαυμαβμό τῆς παγκόβμιας γυχῆς πρὸς τὸ μέγα πνεῦμα, δὰ τὸν  
ἔχουν βυνοδὸ ὡς τὰ βάδῃ τοῦ ἀπώτατου μέρηγτος, εἰν βέβαια ὑπάρζει μέρηγν γὰρ τὸ  
αὐτοκαταβτρεφόμένο ἀνδρωπῖνο εἶδος καὶ τὸν κόβμο. 

Γιὰ τὸν πρῶτο, ὁ Β. Οὔγκῶ ἔγραυε: «Ὅποιος δὲν καταββαίνει τὸν Αἰβχύγο  
εἶναι ἀγιάτρευτα μέτριος. Πάινω βτὸν Αἰβχύγο δὰ δοκιμάβουμε  
τῖς δῖάνοιες». Γιὰ τὸν Λοφοκῆ, ὁ Γερμανὸς ποιητῆς καὶ δραμα-  
τικὸς βυγγραφεὺς κόμπης Φὸν Πῆάτεν διακήρυζε: «Ὅ,τι ἦ καρ-  
διά τοῦ ἀνδρωπῖνου ἐρηπῖζει καὶ ὑποφέρει, τὸ εἶπεσ ἐβὺ μὲ τῖς δι-  
κὲς βου γίγιες γῆῶββες». καὶ ὁ Γκαῖτε βημειῶνει γὰρ τὸν Ἐ-  
ριπίδη: «Ἄν εἶνας βύγχρονος θέγει νὰ ὑποδείζει β' αὐτὸν τὸν  
μεγᾶλο ἀρχαῖο δραματουρχικά του βγάγματα, τὸ μόνο βωβτὸ  
εἶναι νὰ τὰ ὑποδείζει γουατιβτὸς». 



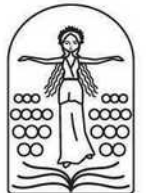
ΓΚΑΙΤΕ

Ἄραχε, ἔγιναν ποτὲ τόβοι ποζυβῆμαντοὶ ὕμνοι, κατὰ  
τοὺς νεώτερους αἰῶνες, βὰν αὐτοὺς ποὺ ἀππύδωναν πνευματικά ἀναβτήματα μεχέδους  
ἐνὸς Οὔγκῶ, ἐνὸς Φὸν Πῆάτεν, ἐνὸς Γκαῖτε, πρὸς τοὺς τρεῖς Ἀθηναῖους τραχικοὺς; Ἀη-  
γαδῆ, βὲ τρεῖς δημιουργοὺς, ποὺ ἔχουν τὸ μέγα προνόμιο νὰ διατηροῦν πάντοτε ἀγδαρ-  
τη, ἐξαβτράπτουβα, ἐεδαμβλωτική, τὴν καλλιτεχνικὴ τους νεότῆτα.



## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΣΥΝΤΟΜΑ ΜΗΝΙΑΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ, Μάθημα 44<sup>ο</sup>, ι. Μητροπόλεως Τόρτυνας ή Μεγαλοπόλεως (Ήστοβελίδα ΕΛΕΣ).
2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ (στο Δράμα), Θρασύβουλου Ζταύρου, από τα κείμενα Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας Β' Λυκείου, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1988.
3. Ο ΕΝ ΤΗ ΛΕΞΕΙ ΛΟΓΟΣ (Περί Διονύσου - Βάκχου ή Διδυράμβου), Άννας Τζιροπούλου - Ξωβταδίου, έκδ. Γεωργιάδη, 2006.
4. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ, ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ, Α' κύκλος Ξπουδών, Άννας Τζιροπούλου - Ξωβταδίου, έκδ. Γεωργιάδη, 1995.
5. ΤΡΑΓΩΔΙΑ - ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΚΗ ΚΑΘΑΡΣΙΣ (απόσπασμα), Άννας Τζιροπούλου - Ξωβταδίου, Έκπλόγος / ekivolos.blog.wordpress.com



**ΗΜΙΦΩΝΟΛΗΚΤΑ Γ' ΚΛΙΣΕΩΣ (συνέχεια)**

- ΥΓΡΟΛΗΚΤΑ :** α. μονόθεμα ἀκατάληκτα βέ -ηρ (γεν. -ηρος)  
 οὐδέτερα ἀκατάληκτα βέ -αρ (γεν. -αρος)  
 β. διπλόθεμα ἀκατάληκτα βέ -ηρ (γεν. -ήρος)  
 και βέ -ωρ (γεν. -ορος)



**ΟΣΟΦΟΚΛΗΣ**, ὁ βίος και τὸ ἔργο του

**ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ:** Ἡ δραματοποίησή του μύθου ἀπὸ τὸν Λογοκλή  
 ἔκρηται ἐκ τοῦ δράματος



**ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΦΙΓΓΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΙΝΙΓΜΑΤΟΣ ΤΗΣ**



**ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ Γ' ΚΛΙΣΕΩΣ**

(συνέχεια)

**Ἵγρόληκτα**

Διακρίνονται σέ:

α) Μονόθεμα ἀκατάληκτα σέ -ηρ γεν. -ήρος (ὁ κρατήρ, τοῦ κρατῆρος, ὁ σωτήρ, τοῦ σωτῆρος, ὁ νικτῆρ, τοῦ νικτῆρος)

Οὐδέτερα ἀκατάληκτα ὑγρόληκτα σέ -αρ εἶναι μόνο τό ἕαρ και τό νέκταρ, εὔχρηστα μόνο στὸν ἐνικό ἀριθμό.

β) Διπλόθεμα ἀκατάληκτα σέ -ηρ γεν. -ήρος (ὁ ἀήρ, τοῦ ἀέρος, ὁ ἀθήρ, τοῦ ἀθέρος (= ἡ ἄκρη ἀπὸ τὰ στάχυα, ὁ ἀστήρ, τοῦ ἀστέρος κ.ἄ.))

και σέ -ωρ γεν. -ορος (ὁ ρήτωρ, τοῦ ρήτορος, ὁ κοσμήτωρ, τοῦ κοσμήτορος, ὁ αὐτοκράτωρ, τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ Ἔκτωρ, τοῦ Ἐκτορος κ.ἄ.).

Παραδείγματα κλίσεως ὑγρολήκτων

Μονόθεμα σέ -ηρ γεν. -ηρος και τό οὐδέτερο -αρ

(θ. νικτηρ-)

(θ. ἕαρ-)

(θ. νικτηρ-)

	ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ				ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		
Ὄν.	ὁ	νικτῆρ	τό	ἕαρ	οἱ	νικτῆρ-ες	
Γεν.	τοῦ	νικτῆρ-ος	τοῦ	ἕαρ-ος	τῶν	νικτῆρ-ων	ἕαρ και
Δοτ.	τῷ	νικτῆρ-ι	τῷ	ἕαρ-ι	τοῖς	νικτῆρ-σι(ν)	νέκταρ
Αἰτ.	τόν	νικτῆρ-α	τό	ἕαρ	τούς	νικτῆρ-ας	δέν ἔχουν
Κλ.	ᾧ	νικτῆρ	ᾧ	ἕαρ	ᾧ	νικτῆρ-ες	πληθυντικό

Διπλόθεμα σέ ηρ γεν -ερος καί -ωρ γεν. -ορος

(θ. ἀστῆρ-, ἀστερ-)

(θ. ῥητωρ-, ῥητορ-)

(θ. ἀστῆρ-, ἀστερ-)

(θ. ῥητωρ-, ῥητορ-)

	ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ				ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
Ὄν.	ὁ	ἀστήρ	ὁ	ρήτωρ	οἱ	ἀστέρες	οἱ	ρήτορες
Γεν.	τοῦ	ἀστέρος	τοῦ	ρήτορος	τῶν	ἀστέρων	τῶν	ρητόρων
Δοτ.	τῷ	ἀστέρι	τῷ	ρήτορι	τοῖς	ἀστράσι(ν)	τοῖς	ρήτορσι(ν)
Αἰτ.	τόν	ἀστέρα	τό	ρήτορα	τούς	ἀστέρας	τούς	ρήτορας
Κλ.	ὦ	ἀστήρ	ὦ	ρήτορ	ὦ	ἀστέρες	ὦ	ρήτορες

Παρατηρήσεις

1. Τήν κλητική ἐνικοῦ τήν σχηματίζουν τά περισσότερα ἀπό τό ἰσχυρό θέμα: ὁ κρατήρ, ὦ κρατήρ, ὁ λουτήρ, ὦ λουτήρ κ.ἄ.)

Ἐξαιρῶνται ἀπό τό διπλόθεμα τά βαρύτερα σέ -ωρ γεν. -ορος, τά ὁποῖα σχηματίζουν τήν κλητική ἀπό τό ἀσθενές θέμα: ὁ ῥήτωρ, ὦ ῥήτορ, ὁ κοσμήτωρ, ὦ κοσμήτορ, ὁ αὐτοκράτωρ, ὦ αὐτοκράτορ κ.ἄ.

2. Τό ὄνομα σωτήρ σχηματίζει τήν κλητική ὦ σωτέρ.

3. Τό ὄνομα ἀστήρ σχηματίζει τήν δοτική πληθυντικοῦ τοῖς ἀστράσι(ν) (κατά τά συγκοπτόμενα, ὅπως θά δοῦμε παρακάτω).

4. Ἰγρόληκτο μέ χαρακτήρα λ εἶναι τό ὄνομα ὁ ἄλς = τό ἀλάτι (ὁ ἄλς, τοῦ ἄλός, τῷ ἄλί, τόν ἄλα, ὦ ἄλς – οἱ ἄλες, τῶν ἄλῶν, τοῖς ἄλσί, τούς ἄλας, ὦ ἄλες· ἐξ αὐτοῦ τό ἄλας, π.χ. Ἵμεῖς ἐστέ τό ἄλας τῆς γῆς).

5. Τό οὐδέτερο ἔαρ ἔχει καί συνηρημένους τύπους: ἔαρ - ἦρ, τοῦ ἔαρος - ἦρος, τῷ ἔαρι - ἦρι κ.λπ.).

Παραδείγματα

1. Χαῖρε λουτήρ ἐκπλύνων συνειδήσιν, χαῖρε κρατήρ κινῶν ἀγαλλίασιν (ὁ λουτήρ, τοῦ λουτήρος, ὁ κρατήρ, τοῦ κρατήρος).

2. Ὅτε οἱ ἐνδοξοὶ μαθηταί ἐν τῷ νικτῆρι τοῦ Δείπνου ἐφωτίζοντο... (ὁ νικτῆρ, τοῦ νικτῆρος).

3. Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τόν Κύριον... ἐπί τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρι μου (ὁ σωτήρ, τοῦ σωτήρος).

4. ὦ γλυκύ μου ἔαρ (τό ἔαρ, τοῦ ἔαρος).

5. Χαῖρε ἀστήρ ἐμφαίνων τόν ἥλιον (ὁ ἀστήρ, τοῦ ἀστέρος).

6. Ρήτορας πολυφθόγγους ὡς ἰχθύας ἀφώνους (ὁ ῥήτωρ, τοῦ ῥητορος).

7. Σῶσαι θέλων τόν κόσμον ὁ τῶν ὄλων κοσμήτωρ (ὁ κοσμήτωρ, τοῦ κοσμήτορος)

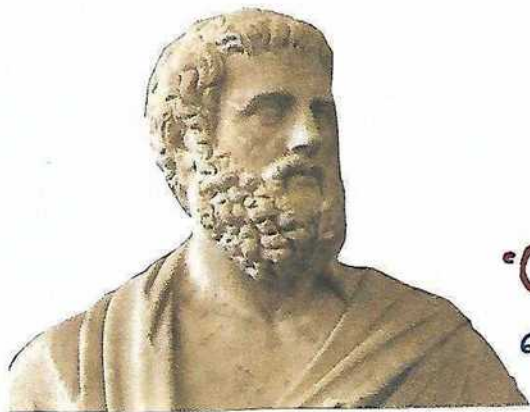




## Ο ΣΟΦΟΚΛΗΣ



### Ο βίος και τὸ ἔργο του



Ο Σοφοκλῆς, γιὸς τοῦ Σοφίλου, γεννήθηκε τὸ 496 π.Χ. στὸν Ἄππλο Κορωνό, ποὺ ἦταν ἕνα μαχευτικότατο προάβτιο τῶν Ἀθηῶν ἐπαίτω βέ γόγο. Ὡς γιὸς εὐπόρου πατέρα, ποὺ εἶχε ἐργοστάσιο μαχαυροποιίας, ἔλαβε ἐπιμελημένη ἀγωγή καὶ παιδεία. Διδάχθηκε μουσική καὶ γυμναστική καὶ ἀνέπτυξε ἄρμονικὰ τὶς βωματικές καὶ ψυχικές του δυνάμεις. Τὸ βωματικό του μάριβτα κάλλος, ἡ γηευτή γάρη καὶ ἡ ψυχική του εὐγένεια, καθὼς καὶ οἱ μουσικές του ἱκανότητες, τὶς ὁποῖες ἀνέπτυξε ὁ περίφημος δάσκαλός του τῆς μουσικῆς Λάμπρος, τὸν κατέβησαν ἄξιο μεγάρης προδοχῆς καὶ ἐκτιμήβως ἀπὸ τοὺς βυμπογίτες του. Γι' αὐτό, ὅταν μετὰ τὴν ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας ἐορτάβτηκαν τὰ ἐπινίκια, ἐξέβησαν τὸν Σοφοκλῆ μέβα ἀπὸ χιζιάδες ἄλλου ἐφίβους Ἀθηναίους καὶ χόρεγε ἐπικεγαρῆς τοῦ χοροῦ ἀπὸ παιδιὰ χύρω ἀπὸ τὸ τρόπο τῆς γίκης. Ἡ φουβιοχωνμία του μάριβτα, τὸ μεχαζόπρεπο παράβτημά του καὶ ἡ ἡμερη ἐκγραβη τοῦ προβώπου του εἶναι δαυμάβια ἀποτυπωμένα βτὸν ἐπιβηητικότατο ἀνδριάντα του ποὺ βρίβκεται βῆμερα βτὸ Λατερανὸ Μουβείο τῆς Ρώμης.



Μεζετῶντας ἀπὸ τὴν νεότητά του ὁ Σοφοκλῆς τὸν ἀδάγατο Ὀμηρο καὶ δαυμάβοντας τὸν πρῶτο καὶ μεχαρογάνταβτο τραχικό ποιητή καὶ δάσκαλό του Αἰδχύρο, νωρις βτραύηκε βτὴν ποίηβη, καὶ μάριβτα βτὴν τραχική, καὶ ἀφοβιῶβηκε βτὴν δραματική τέχνη βέ ὅη τὴν γῆ του.



Σέ ἡγικήα μόγης 28 ἐτῶν ὁ Σοφοκλῆς, ἔχοντας πεποιδῆβη βτὴν ποιητική του ἀξία, ἔλαβε μέρος γιὰ πρώτη φορά τὸ 468 βέ δραματικό ἀχῶνα, βτὸν ὁποῖον ἀναμετρήβηκε με τὸν παζαίμαχο τραχικό ποιητή Αἰδχύρο καὶ τὸν γίκηβε. Κατὰ τὸν ἀχῶνα ἀκριβῶς ἐκεῖνον, ἐνῶ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς δεατές ἐπευφημοῦβαν τὸν Αἰδχύρο καὶ ἄλλοι τὸν Σοφοκλῆ, ἐβῆβηκε βτὸ δέατρο ὁ κίμων, ὁ ὁποῖος μόγης εἶχε ἐπιβτρέγει ἀπὸ ἐεβτρατεία. Παραεβῆβηκε τότε νὰ χηριβμῶβει ὡς κριτής μαζί με τοὺς βυβτρατηγούς

του και απενειμε τον βτεφαγο της νικης στον Ζοφοκη, ο οποιος ετβι εμφανιζεται ως νεο αβτερι βτην δραματικη βκηνη. Απο τότε υπερειχε βχεδον παντοτε βτους δραμα-  
 τικους αχωνες, κατα το 441 μαριβτα διδαζε την Αντιγονη και ειχε τοβο μεγαρη επι-  
 τυχια, ωβτε εκλεχτηκε το 440 βυβτρατης του Περικη στον Ζαριακο πολεμο.



Ως ανθρωπος ο Ζοφοκης ηταν προβχαρος, κατα-  
 δεκτικος και πορη ηπιος, δεν παρεριπε να διατηρει γι-  
 ρικες βχεβεις με ετεχοντα προβωπα της εποχης του, οπως με τον  
 Περικη, τον Ηροδοτο κ.α. Ηταν επιβης γιζοδρηβκος, τη-  
 ρητης των παραδοβευ και δεοββης, και μαριβτα αβκηβε και ι-  
 ερατικο αβιωμα. Η πηρογορια οτι ο Ζοφοκης ηταν γιζοδρηβκος  
 επιβεβαιωνεται και απο την παραδοβη οτι γιζοβνηβε βτην οικια  
 του τον δεο της Ιατρικης, τον Αβκηπιον. Όταν ο Αβκηπιος,  
 περαβτικος απο το κρηνον αβτυ, δεν ανευρε βωμο αφιερωμενον βτο ονομα του, εκρου-  
 βε την θυρα του Ζοφοκειους και δι αυτο ο ποιητης απεκηδη « Δεβίων»: «ως δεβι-  
 μενος ποτε εις την οικιαν αυτου τον Αβκηπιον». Αρχοτερα οι Αθυναιοι, τιμωντες το  
 περιβτατικο, ανηχειραν βτην Αθινα « Ηρωον Δεβίωνος». ❀



Αβιζει επιβης να βημειωδει οτι ορα τα ανθρωπινα αιδηματα ειχαν την απηχηθη  
 τους βτην μεγαρη εκεινη γυχη, που αντιγαμβαιοταν με βαδια πειρα της ζωης ορους τους  
 βαδμους και τις μορφες του παδους, τα τυχερα αιδηματα και τις υγιηες εβαρβεις.

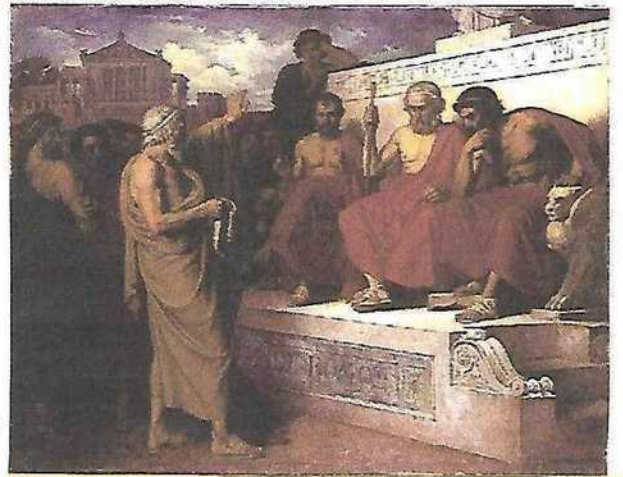
Τερος ο Ζοφοκης διακρινοταν για την εβαιρετη αχάπη του προς  
 την Αθινα, την οποια βε ορη την διαρκεια της ζωης του δεν εχατεριγε ποτε  
 για να αποδημηβει βε αρηα μερη, οπως εκανα οι αρηι δυο τραχικοι και αρηι δι-  
 αγουουμενοι της εποχης του, αν και επανειρημενα ειχε προβερηδει απο διαγορους η-  
 χεμονες να επιβκερδει τις αυρες τους. Το τελευταιο ερχο του « Οιδιπους επι κορω-  
 νη» περιεχει τον ωραιοτερο υμνο για την δοξα της Αθινας. ❀ ❀

Ωβτοβο, μορονоти ο Ζοφοκης ειχε απο ιδιοβυχεραβια εδωμο χαρακτηρα,  
 δοκιμαβε βτα τελευταια χρονια της ζωης του αρκετες ηυπες, εβ αιτιας οικογενει-  
 ακων προβτριβων. Ο γιος του Ιοφων μαριβτα κινηβε δικη εναντιον του για παρα-

νοια, ὥστε νὰ τὸν θέβει « ὑπὸ ἀπαχόρευδιν ». Τε-  
 ρικὰ ὁ ποιητὴς δικαιώθηκε. Ὡστόσο, ἡ βαρυθυμία  
 πού τὸν κατέλαβε διαφαίνεται καὶ ἐν τῷ τρίτῳ στάδι-  
 οῦ τοῦ τελευταίου δράματός του « Οἰδίπους ἐπὶ  
 Κορωνῶ ».



Αὐτὸς ἦταν ὁ μετὰ τὸν τραγικός. Ὁ θάνατος,  
 χαλκήνιος καὶ φυσικός, τὸν βρῆκε τὸ 406 π. Χ. ἐν  
 ἡλικίᾳ 90 ἐτῶν.



ERNEST BARTHELEMY MICHEL, Ο ΣΟΦΟΚΛΗΣ  
 ΑΠΟΛΟΓΕΙΤΑΙ ΣΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ. 1860.

### Τὸ Δραματικὸ ἔργο τοῦ Σοφοκλῆ



Ὁ Σοφοκλῆς ἔζησε ἐν ἐποχῇ κατὰ τὴν ὁποία ἡ Ἀθήνα ἦταν τὸ πνευματικὸ  
 κέντρο ὅλης τῆς Ἑλλάδος (« κοινὴ παιδεία Ἑλλάδος », « Ἑλλὰς Ἑλλάδος », ὅπως  
 ἔλεγον). Μὲ ἀνταγωνιστὰς τοὺς δύο μετὰ τὸν ἐπίσης ὁμοτέχνους του, τὸν Αἰσχύ-  
 λου καὶ τὸν Ἑριπίδου, κατόρθωσε νὰ καινοτομήσει ἐν τῇ δραματικῇ τέχνῃ καὶ νὰ ἐμφα-  
 νίσῃ τέτοιες ιδιότητες, οἱ ὁποῖες τὸν κατέστησαν ποιητικὸ ἀβέτερα πρῶτου μετέδου  
 καὶ ἀνυπερέβητο τραγικὸ ποιητῆ.



Ἡ βιωματικὴ μεταβολὴ πού ἐπέφερε ἐν τῷ δράματι ἦταν ὅτι δίδασκε τρεῖς χωρι-  
 στὰς τραγωδίας μὲ διαφορετικὴν διὰ καθεμιά ὑπόθεσιν, ἀντὶ μιᾶς συνεχομένης τριλογί-  
 ας μὲ κοινὴν ὑπόθεσιν, ὅπως ἔκανε ὁ Αἰσχύλος. Αὐξήθηκε ὁμοίως τὸν ἀριθμὸ τῶν ὑποκρι-  
 τῶν ἀπὸ δύο (τὸν α' εἶχε εἰσαγάγει ὁ Θέσπις, τὸν β' ὁ Αἰσχύλος) ἐν τρεῖς. Ὁμοίως αὐ-  
 ξήθηκε τὸν ἀριθμὸ τῶν χορευτῶν διὰ καθεμιά δράμα ἀπὸ 12 ἐν 15.  
 Ἐπίσης περιορίσθη τὰ ἀεμάτα τοῦ χοροῦ καὶ ἔδωκε μεγαλύτερη  
 ἔκτασιν ἐν τῷ διάλογῳ.



Ἡ χρώσθη του εἶναι πηρῆς ἀπὸ λεπτότητα καὶ ἀνάγκη πρὸς  
 τὴν ἁρμονικὴν καὶ δὴμμετρὴν δραματικὴν του τέχνην, καὶ δι' αὐτὸ οἱ  
 ἀρχαῖοι τὸν ἀποκαλοῦσαν μέγλιταν, ἐνῶ ὁ Ἀριστοτέλης ἔλεγε ὅτι τὸ βτόμα  
 αὐτοῦ μέγλιτ κε χριβμένον ἦν. Ἀλλὰ καὶ τὰ χορικά του ἀεμάτα εἶ-  
 ναι περίτεχνα καὶ ὡραία, μετὰ ἀπὸ μεγαλοπρέπεια καὶ χάρη.



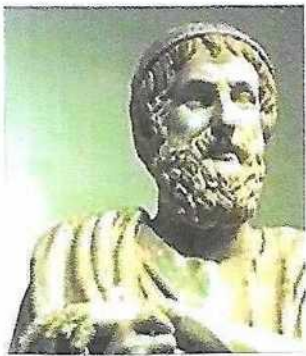
Ο Ξενοφών τὸν θεωροῦσε ὡς τὸν τελεωτάτον τῶν τραγικῶν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψε τοὺς κανόνες τῆς τραγικῆς τέχνης κυρίως ἀπὸ τῆς τραγωδίας τοῦ μεγάλου αὐτοῦ τραγικοῦ.



Ἔργα τοῦ Σοφοκλέους



Ο Σοφοκλῆς συγχρόνως δὲ ὄντη του τὴν ζωὴν ἐποίησε χύρω ἐπὶ 123 δράματα μὲ διάφορες ὑποθέσεις καὶ ἔγραψε τὶς περιβόητες νίκαι ἀπὸ ὄρους τοὺς τραγικούς. Ἀπὸ τὰ δράματα αὐτὰ βώθησαν ὡς τὶς ἡμέρες μας ἀκέρατα ἑπτὰ: Ἀντιγόνη, Ἡλέκτρα, Τραχίνιαί, Οἰδίπους Τύραννος, Αἴας, Φιλοκτήτης καὶ Οἰδίπους ἐπὶ κορωνῶ. (βώθησαν ἐπίσης 1130 ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ χαμένα ἔργα του).



Οἱ τραγωδίες αὐτὲς παιζοῦνται (ἐδιδάσκοντο) δὲ ὄχι τὶς ἐλληνικὲς πόλεις. Ἐἰκόνες καὶ προτομές του βώθησαν πολλές καὶ τὰ ἔργα του βῆμερα τιμοῦνται ἀπὸ ὁρῶντο τὸν ποιοτικὸν κόσμον, ἀπὸ τῆς βῆμερα διαβῶνται καὶ ἐμμανίζονται βῆμε βῆμε.



**ΛΕΞΙΚΟΝ ΣΟΥΙΔΑ**

✿ Σοφοκλῆς Σοφίῳ, Κορωνῶν Ἀθηναῖος, τραγικός, τέχνης κατὰ τὴν οὐχ' ὀχυρῶν, ὡς πρεσβύτερος εἶναι Σωκράτους ἔτη 17. οὗτος πρῶτος τριβίον ἐχρήματο ὑποκριταῖς καὶ τῷ καλούμένῳ τριταχωνιδῆ, καὶ πρῶτος τὸν χορὸν ἐκ 12 εἰβήσασκε νέων, πρότερον 12 εἰβιόντων. προσηγορεύθη δὲ μέγιστα διὰ τὸ οὐκ. καὶ αὐτός ἦρξε δράμα πρὸς δράμα ἀγωνισθεῖν, ἀλλὰ μὴ τετραγωνίαν. καὶ ἔγραψεν ἐρεχθίαν τε καὶ παιᾶνας, καὶ γόγον καταγογάδην περὶ τοῦ χοροῦ, πρὸς Θέβριν καὶ Χοιρίον ἀγωνισθόμενος, παιδῶν δὲ οὓς ἔχει, οὗτοι, Ἰοφῶν Λεωβδένης Ἀρίστων Στέφανος Μενεκλείδης. τελευτᾷ δὲ μετὰ Ἐριπίδην ἔτων 90. ἐδίδαξε δὲ δράματα 128, ὡς δὲ τινες, καὶ πολλῶν πηλῶν νίκαις δὲ ἔγραψε 13.



Ὁ Λιμνίας ὁ Θηβαῖος, γιγόβοσος, μαθητὴς τοῦ Σωκράτη, ἀγιέρωθε βτὸν Σοφοκλῆ τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικὸ ἐπιτάφιο ἐπίγραμμα:

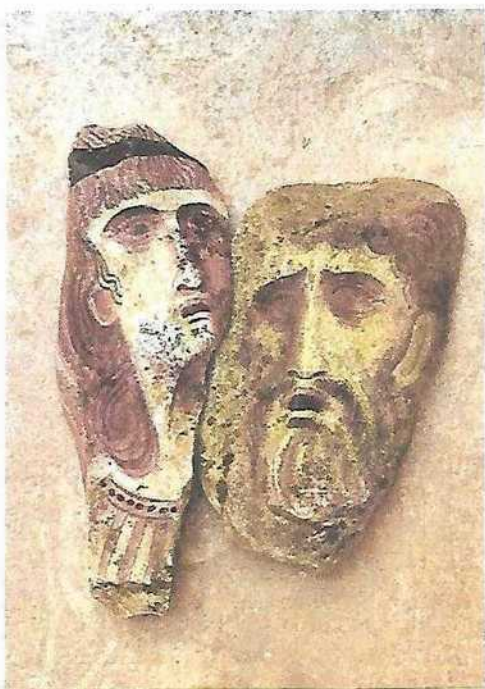
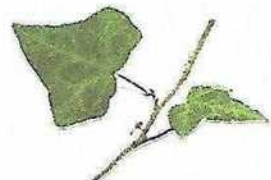
Ἦρέμ' ὑπὲρ τύμβοιο Σοφοκλέους ἦρέμα, κισσέ,  
ἐρπύλοισι χροερούς ἐκπροχέων προκάμους,  
καὶ πέταλον πάντη δάηλοι ρόδου, ἢ τε γιγόρρωσ  
ἄμπελος, ὕγρα πέριξ κηήματα χεωμένη,  
εἶνεκεν εὐεπίης πιτυτόφρονος, ἦν ὁ μελιχρὸς  
ἦκεκεν Μουβῶν ἄμμιχα καὶ χαρίτων.



Ἀηγάδι:



Σίγα - δίγα πάνω βτὸν τάφο του Σοφοκλῆ, κισσέ,  
ν' ἀηγώνεβαι ρίχοντας πράβινα περικοκλαδία,  
εἰ ἀπὸ παντοῦ ν' ἀνοίξουν πέταλα τριανταφυλλιάς,  
καὶ τὸ σταφυλόχαρο τ' ἀμπελί ν' ἀηγώβει γύρω τὰ κηαδιά του,  
ἀπ' τὴν ὠραία τὴν ποίηση ποῦ ὁ χυκεὸς βογὸς  
βύνδεθε μὲ χάριτες καὶ Μουβες.



ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΡΔΗΣ



### ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ



Ἡ χρονολογία συγγραφῆς τῆς τραγωδίας «Οἰδίπους Τύραννος» δὲν μπορεῖ νὰ προσδιοριθεῖ μὲ ἀπόλυτη ἀκρίβεια. Εἰκάζεται ὅτι ἐδιδάχθη γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 428 π.Χ. κατὰ τὸν πανεπιστημιακὸ διδάκταρο Ἰωάννη Κακρίδη (1901-1992), ὁ Σοφοκλῆς (496-406 π.Χ.) ἠέχορεῖτο μετ' αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 448 π.Χ. καὶ διερωτᾶται ὁ διακεκριμένος αὐτὸς κλαδικὸς φιλόλογος:  
«Τί νὰ ἦδεγεν νὰ μᾶς εἶπει ὁ μέγας τραγικὸς Σοφοκλῆς εἰς τὴν γίαν ὠριμον



ήλικίας του, με την ηρωϊκήν γνώμην και την βοήθην πείραν του, βαβαινίων την βέγγιν του ηγέον των έκοβι έτων με τον Οιδίποδα του, εις μίαν μάχιστα εύλογημένην περίοδον του ανθρωπίνου βιογραφίου, κατά την οποίαν είχε κορυφωθεί το δαίμα της κλαδικής Αθήνας;».



Ο «Οιδίπους Τύρανος» θεωρείται, από τους κυριότερους μελετητές του έργου του Σοφοκλή, ως η κορυφαία βιχημή της δραματικής τέχνης του. Ως πρότυπο τραγωδίας την θεωρούσε ήδη ο Αριστοτέλης στην πραγματεία του Περὶ Ποιητικής.

### Η ΔΡΑΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΟΦΟΚΛΗ



#### α. Τα προηγούμενα γεγονότα

Ο Λαΐος, βασιλιάς της Θήβας, γιός του Λάβδακου (που οι απόγονοί του ονομάζονται «Λαβδακίδες») και σύζυγος της Ιοκάστης (που ήταν κόρη του Μενοικέα και αδελφή του Κρέοντα), πήρε κάποτε χρησμό από το μαγείο των Δελφών ότι θα σκοτωνόταν από το παιδί που θα αποκτούσε με την Ιοκάστη. (Φαίνεται ότι ο χρησμός αυτός ήταν αποτέλεσμα της κατάρας του Πέλοπα, του γιού του Ταντάρου, κατά του Λαΐου, όταν ο τελευταίος του έκλεψε τον γιό του Χρύσηπο). Γι' αυτό ο Λαΐος απέφευγε την



έπαφή με την γυναίκα του, αποκρύπτοντάς της τον χρησμό. Η Ιοκάστη, όμως, μια νύκτα τον μέδουσε κι έτσι απέκτησε αρβενικό τέκνο. Ο Λαΐος από φόβο μήπως εκμηνηρωθεί ο χρησμός, αφού τρύπησε τους άβτραχάγους του παιδιού με περόνη και του έδεσε τα πόδια με βουϊ, το παρέδωσε βέ έναν έμπιστο βοσκό του να το αφήσει έκθετο στον κιδαιρώνα για να χαθεί. Αλλά ο βοσκός το ηυπήδηκε το βρέφος και το παρέδωσε β' έναν άηρο βοσκό από την κόρινθο που βρισκόταν εκεί φυλάχοντας τα κοπάδια του βασιλιά της κορίνθου Πολύβου. Αυτός ο τελευταίος, αφού του έηυσε τα πόδια, το έφερε στην κόρινθο και το παρέδωσε στον Πολύβο και στην σύζυγό του Μερόπη, οι οποίοι το υιοθέτησαν γιατί δεν είχαν δικά τους παιδιά, και το ονόμασαν «Οιδίποδα» από το πρήξιμο (οΐδημα) των ποδιών του.



Όταν μεχάλωσε ο Οιδίποδας, β' ένα θυμώδιο ένας φίλος του τον αποκάλυψε γόδο κι αυτός ζήτησε εξηγήσεις από τους θεούς χονείς του Πόλυβο και Μερόπη. Έπειδή δέν του δόθηκαν πεδτικές εξηγήσεις, πήγε βτό μαγτείο των Δελφών, για να ζητήσει ηηρογορίες βχετικά με την πραγματική καταγωγή του. Τό μαγτείο δέν έδω-  
 βε απάντηση βτό έρώτημά του, αηγά προήτεψε ότι δά βκοτώβει τον πατέρα του και δά πάρει για γυναίκα την ίδια την μητέρα του.



Για να απούχει, ζοιόν, ο Οιδίποδας αυτά τα φρικτά και απαιβία, αποοάβι-  
 βε να μην ζαναχυρίβει βτήν κόρινθο που την δειρωούβει πα-  
 τρίδα του και πήρε τον δρόμο προς την Βοιωτία. Αηγά κά-  
 ποια μέρα βτήν «βχιβτή δόδο» κοντά βτήν Δαύζεια, βυάν-  
 τηβει - χωρίς να τό ζέρει - τον πραγματικό του πατέρα Λαΐ-  
 ο με την άκοζουδία του, και, ύβτερα από μία ζαφνική γιζο-  
 νικία που δημιουργήθηκε μεταξύ τους ζόχω τής βτειόττητας  
 του δρόμου και του άνυποχώρητου και των δύο βτό ποιός  
 πρώτος δά περάβει, βκότώβει τον πατέρα του και τους ύπη-  
 ρέτες του, έκτός από έναν που μόβρεβει να ζευύχει και να  
 βωδεί.



ΣΧΙΣΤΗ ΟΔΟΣ Η «ΤΡΙΠΛΑΙΣ ΑΜΑΖΙΤΟΙΣ»



Ύβτερα από αυτό, βυνεχίζοντας τον δρόμο του ο Οιδίποδας έφδαβει βτήν Θή-  
 βα, την έποχή που η πόη βαβανιζόταν από τό φοβερό και απαιβίο τέρας, την Λίγχα,  
 που καθιδμένο πάνω βέ ένα βράχο καταβπάραζε ποηγούς περαι-  
 βτικούς που δέν μπορούβαν να ζύβουτ τό αίνιγμα που τους έδε-  
 τε. Κάτω από αυτές τις βυδθικές, ο προβωρινός βαβιζιάς τής  
 Θήβας και άδελφός τής βαβιζιββας κρέοντας προβέρει τό βα-  
 βίγειο και τό χέρι τής Ιοκάβτης βτόν όποιονδύποτε δά κατορ-  
 θωνε, ζύνοντας τό αίνιγμα, να απαηγάβει από τό καικό την  
 χώρα. Ο Οιδίποδας έφδαβει βάν από μηχανής θεός και έβυβει  
 τό αίνιγμα. Η Λίγχα αυτοκτόνηβει πέγοντας από τον βράχο  
 της και τότε προβέρθηκε ως ανταμοιβή βτόν βωτήρα τής πόης Οιδίποδα, τό βαβί-  
 γειο των Θηβών και τό χέρι τής Ιοκάβτης, με την όποιαν απέκτηβει τέββερρα παιδία,  
 τά άχόρια Έπεικην και Ποζυνείκη και τά κορίτβία Αντιχόνη και Ιβμήνη. Για άρκετά



χρόνια ζούσε εὐτυχεμένος, τόσο αὐτὸς ὄσο καὶ ὁ γαός, ὥσπου γαφνικὰ φοβερὸς γοι-  
μὸς ἄρχισε νὰ μαβτίζει τὴν χώρα του.

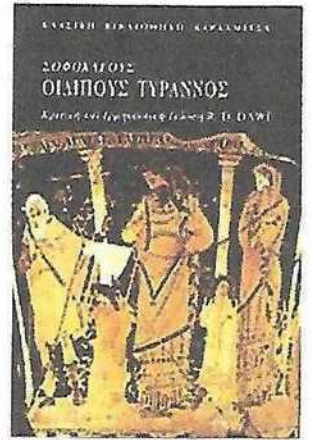


**Κ**αὶ ἐνῶ ὁ Οἰδίποδας εἶχε βτείξει τὸν γυναικάδεξρό του κρέοντα βτὸ μαντεῖ-  
ο τῶν Δεζγῶν νὰ ρωτήβει ποια μέτρα ἔπρεπε νὰ πάρει γιὰ τὴν βωτηρία τοῦ γαοῦ,  
καὶ περίμενε ἐγαχωνίως τὴν ἐπιβτρογή του, ἀπὸ τὸ βημείο αὐτὸ ἄρχισε ἡ ὑπόδεβη  
τῆς τραχωδίας.



### β. Ἡ ὑπόδεβη τῆς τραχωδίας

**Πρόγος (1-150).** Καθὼς ἀπὸ τὴν δεξιά πάροδο μπαίνει βτὴν  
ὄρχήβτρα ὁμάδα Οθηβαίων ἐγῆβων ἱκετῶν μὲ ἐπικεφαγῆς ἕναν ἠγι-  
κιωμένο ἱερέα καὶ κάδετα γύρω ἀπὸ ἕνα μεχάρο βωμό, ἀπὸ τὴν  
κεντρική πύη τῶν ἀνακτόρων βγαίνει ἕνας ἐπιβητικὸς ἀνδρας, ὁ  
Οἰδίποδας, πὸ ἀπευδυνόμενος ἀμέβως βτους ἱκέτες γητεῖ νὰ μά-  
δει γιὰ ποιὸν γόχο ἔχουν ἔρδει ὡς ἱκέτες. Ὁ ἱερέας μὲ γογερὰ  
χρῶματα περιχράβει τὴν βυγορά πὸ ἔχει βρεῖ τὴν πύη καὶ τὸν  
ἱκετεύει βερμὰ νὰ κάνει κάτι γιὰ νὰ βῶβει τὸν γαὸ καὶ τὴν πύη. Ἀπαντῶντας ὁ Οἰ-  
δίποδας γέει ὅτι ἔχει ὑπ' ὄβιν του τὴν βυγορά καὶ τοὺς ἀναγέρει πὼς ἔκαγε τὴν πὸ  
ἐνδεβειχμένη ἐνέρχεια: ἔβτειξε βτους Δεζγούς τὸν κουνιάδο του κρέοντα, γιὰ νὰ μάδει  
τί πρέπει νὰ κάνει γιὰ νὰ βῶβει ἡ πύη. Ἐτὸ μεταγῦ, ἔρχεται ὁ κρέοντας καὶ πηρογο-  
ρεῖ τὸν βαβιγιά ὅτι, γιὰ νὰ γητρωβεί ἡ χώρα ἀπὸ τὸν γοιμό, πρέπει νὰ ἐβοντῶβουν τὸ  
μίαβμα πὸ προέρχεται ἀπὸ τὴν παροβία βτὴν πύη τοῦ γονιά τοῦ Λαίιου· καὶ ἡ ἐβόν-  
τωβη δὰ γίνει εἶτε μὲ τὴν βανατῶβη εἶτε μὲ τὴν ἐβορία του ἀπὸ τὴν πύη. Ἐτὴν βυέχει-  
α, μὲ διάγορες ἐρωτήβεις ὁ Οἰδίποδας μαδαινει ὅτι ἀπὸ ὄβους βυνὸβωαν τὸν Λαίιο  
μόγον ἕνας ἀκόγρουδὸς του βῶβηκε. Τεγικά, ὁ Οἰδίποδας ὑπόβχεται ὅτι δὰ κάνει τὸ  
πᾶν γιὰ νὰ ἀνακαγῦει τὸν γονιά τοῦ Λαίιου καὶ δίνει ἐντογή νὰ βυχεγῆδει βυέγευβη  
τοῦ γαοῦ βτὰ ἀνάκτορα, ἐνῶ ὁ ἱερέας, βεβαιωμένος ὅτι ὁ βκοπὸς τῆς ἱκεβίας ὄβρη-  
ρῶβηκε, εὔχεται νὰ ἔγδει ὁ Φοῖβος βωτηρας καὶ νὰ τοὺς βῶβει ἀπὸ τὴν ἀρρῶβτεια.





## ΕΚΛΟΓΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ



### ΠΡΟΛΟΓΟΣ

#### ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ἵ τέκνα, Κάδμου τοῦ πάλαι νέα τροφή,  
 τίνας ποθ' ἔδρας τάσδε μοι θαάζετε  
 ἰκτηρίοις κλάδοισιν ἐξεστεμμένοι;  
 πόλις δ' ὁμοῦ μὲν θυμιαμάτων γέμει,  
 ὁμοῦ δὲ παιάνων τε καὶ στεναγμάτων' 5  
 ἀγῶ δικαίων μὴ παρ' ἀγγέλων, τέκνα,  
 ἄλλων ἀκούειν αὐτὸς ὧδ' ἐλήλυθα,  
 ὁ πᾶσι κλεινὸς Οἰδίπους καλούμενος.  
 ἀλλ', ὦ γεραιέ, φράζ', ἐπεὶ πρέπων ἔφυς  
 πρὸ τῶνδε φωνεῖν, τίμη τρόπῳ καθέστατε, 10  
 δεῖσαντες ἢ στέρξαντες; ὡς θέλοντος ἂν  
 ἐμοῦ προσαρκεῖν πᾶν' δυσάλητος γὰρ ἂν  
 εἶην τοιάνδε μὴ οὐ κατοικίτων ἔδραν.  
**ΙΕΡΕΥΣ**  
 ἀλλ', ὦ κρατύνων Οἰδίπους χώρας ἐμῆς,  
 ὁρᾶς μὲν ἡμᾶς ἡλίκοι προσήμεθα 15  
 βωμοῖσι τοῖς σοῖς...

ὅς γ' ἐξέλυσας ἄστου Καδμεῖον μολῶν 35  
 σκληρᾶς ἀοιδοῦ δασμὸν ὃν παρείχομεν,  
 καὶ ταῦθ' ὑφ' ἡμῶν οὐδὲν ἐξειδῶς πλέον  
 οὐδ' ἐκδιδαχθεῖς, ἀλλὰ προσθήκη θεοῦ  
 λένῃ νομίζηθ' ἡμῖν ὀρθῶσαι βίον.

νῦν δ', ὦ κράτιστον πᾶσιν Οἰδίου κάρα, 40  
 ἰκετεύομέν σε πάντες οἶδε πρόστροποι  
 ἀλκήν τιν' εὐρεῖν ἡμῖν ...

ἴθ', ὦ βροτῶν ἄριστ', ἀνόρθωσον πόλιν'  
 ἴθ', εὐλαβήθηθ' ὡς σὲ νῦν μὲν ἦδε γῆ  
 σωτήρα κληρίζει τῆς πάρος προθυμίας

### ΠΡΟΛΟΓΟΣ

#### ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Παιδιά μου, νέα γενιά τοῦ ἀρχαίου τοῦ Κάδμου,  
 γιά ποιὰ ἀφορμὴ μῶχετ' ἐδῶ προσπέσει  
 κρατῶντας ἱκεσίας κλαδιά στα χέρια,  
 ἐνῶ ὅλ' ἡ πολιτεία εἶναι πνιγμένη  
 μὲς στό λιβάνι καί μαζί φουντώνει  
 θρηῆνος ἀπό παντοῦ καί μοιρολόι;  
 πού ἐγώ, παιδιά μου, κρίνοντας πῶς πρέπει  
 ὄχι ἀπ' ἄλλους ν' ἀκούσω, ἦρθα ἐδῶ ὁ ἴδιος,  
 ὁ ὀνομαστός Οἰδίποδας ἀπ' ὅλους.  
 Μά ἐξήγα μου ἐσύ, γέροντα, γιατί εἶσαι  
 ἐσύ πού σοῦ ταιριάζει νά μιλήσεις  
 ἀπό μέρους κι αὐτῶν: ποιός νά ναι ὁ λόγος 40  
 πού ἔτσι σᾶς φέρνει ἐδῶ; μήν κανεῖς φόβος;  
 μήν λαχταράτε κάτι; γιατί ἐγώ  
 πρόθυμος σ' ὅλα νά σᾶς βοηθήσω  
 ἀλλιῶς θά 'μουν ἀναίσθητος ἂν δέν  
 ψυχοπονιόμουν τέτοια λιτανεία.

#### ΙΕΡΕΑΣ

Μά ὦ βασιλιά τῆς χώρας μας, Οἰδίπου,  
 μᾶς βλέπεις πού ὅλοι ἐμεῖς, κάθε ηλικία,  
 καθόμαστ' ἐδῶ γύρω στοὺς βωμούς σου:

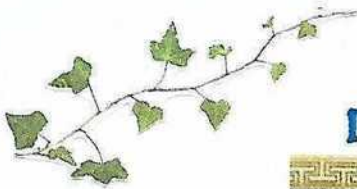
Ἐσύ, ὅταν ἦρθες, λύτρωσες τὴν πόλη  
 τοῦ Κάδμου ἀπ' τὸ δασμὸ τῆς σκληρῆς Ψάλτρας  
 πού πλερώναμε, καί μάλιστα δίχως  
 ἀπὸ μᾶς τίποτ' ἀπὸ πρὶν νά ξέρεις  
 οὔτε νά διδαχθεῖς, μά μέ τοῦ Θεοῦ  
 τῆ φώτιση, ὅπως λένε καί πιστεύουν,  
 στύλωσες ὀρθια πάλι τὴ ζωὴ μας.

Καί τώρα, ὦ ἐσύ τρανό γιὰ ὅλους κεφάλι 40  
 τοῦ Οἰδίου, σέ ἰκετεύομε πεσμένοι  
 στά γόνατά σου ἐμεῖς ἐδῶ ὅσοι βλέπεις,  
 μιά σωτηρία νά μᾶς βρεῖς ...

Μά ὦ πού στόν κόσμο ἄλλος καλύτερός σου  
 δέ βρίσκεται, ἔλα, στήσε ὀρθή τὴν πόλη  
 ἔλα, στοχάσου· τώρα σέ φημίζει  
 σωτήρα τῆς ἡ χώρας αὐτῆς ἀπ' τὸ ζῆλο  
 πῶδεῖξες μιά φορά \*

\* Ἀπόδοση ἐπὶ Νεοελληνικὰ  
 Π. Γρυπάρη





# ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ



τροφή = δρέμματα, βραβάρια, χειρά

ποδ' (ποτέ): χρον. επιρρ. = κάποτε · βέ ερωτήσεις επιτείνει την δύναμη τῆς κύριας ερωτηματικῆς φέξης (ἔδω τὸ τίνας) = τάχα, ἄραγε

ἔδρας · ἢ ἔδρα (< ἔζομαι) = κάθισμα · ἢ φέξη ἔδω βημαίνει τὴν πράξη (τὴν βηματῖα τοῦ κάθισθαι), ὄχι τὸν τόπο

δοάω · 1) κινούμαι χρήζορα, βπεύδω (πρβ. δοός = χρήζορος, δέω = τρέχω 2) κάδομαι (πρβ. δάβω, δῶκος · ἔδω πρόκειται γιὰ τὸ δεύτερο

τίνας ἔδρας δοάετε; = γιατί κάδεθε κατά τέτοιο τρόπο; (δη. βέ βτάβη ἱκετευτική)

ἱκτήριος (ἱκετήριος) = ἱκετευτικός



ἔζεβτεμμένοι τοῦ ρ. ἐκβτέρω = βτοζήτω με βτεγάνι

ἱκτηρίοις κηάδοιβιν ἔζεβτεμμένοι = κρατώντας ἱκετευτικά κηαδία βτοζιβμένα (με γευκό μαζή).

ὁμοῦ μὲν... ὁμοῦ δέ = ἀπὸ τὴν μιὰ - ἀπὸ τὴν ἄλλη · ἀποδίδουν με ἔμγαβη τὸ ταυτόχρονο τῶν πράξεων

ποιᾶνες (< ποιῶ = κτυπῶ) · ὕμνοι πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ - τιμωροῦ, τοῦ Ἀπόζηνα · ἔδω ὁμῶς εἶναι ὕμνοι ποῦ ἀπευδύονται βτὸν θεὸ ζητρωτῆ (βύμφωνα με τὴν ἀντίζηνη ὅτι ὁ θεὸς ποῦ τιμωρεῖ, ὁ ἴδιος ἔχει καὶ τὴν ἱκανότητα γὰ βεραπεῖαι).

ἄχῶ: κράβη, ἀντι ἄ ἔχῶ, δη. τίς αἰτίες τῆς ἱκεβίας βας.

πρέπων ἔφω: προβωπική βύνταξη ἀντι γιὰ ἀπρόβωπη = πρέπον βοι ἔφω = πρέπει βοι: ἀπὸ τὴν γύβη ἀρμόζει βέ βένα, ἀπὸ τὴν γύβη βου εἶβαι ἀρμόδιος.

πρὸ τῶνδε · βτὸ ὄνομα, ἐκ μέρους αὐτῶν ἔδω

τίνι τρόπῳ · με ποιά διάβδβη, γιὰ ποιὸ ζόζο

καδέβτατε (= καδεβτήκατε) · β' πηηδυντ. ὀριβτ. μέβου παρακειμ. τοῦ ρ. καδίβταμαι (= βτέκομαι) / καδέβτατε = ἔχετε βταδεῖ, ἔχετε γδαβει ὡς ἔδω.



δέβαντες · μτχ. ἐνερχητ. ἀορίβτου τοῦ ρ. δέδοικα ἢ δέδια (= φοβοῦμαι)

βτέρζαντες · μτχ. ἐνερχητ. ἀορίβτου τοῦ ρ. βτέρχω (= ἐπιδυμῶ, ποδῶ)

προβαρκέω - ῶ = βυντρέχω, βοηδῶ, προβγέρω βοήδεια

δυβᾶλγητος (= οὐκ εὔαλγητος) < δυβ + ἄλγος = πόνος, ζύπη · ἀβυκίνητος, ἀναίβδητος

κατοικτίρω = αἰβδάνομαι βαδία βυμπόνια, ζύπηβη γιὰ κάποιον

ἔδρα · (ἔδω) ἱκεβία



κρατύνω (= κρατῶ)· ἐξουδιάζω

προβήμεθα· α' πηδυντ. ὀριβτ. παρακειμ. τοῦ ρ. προβέζομαι + δοτ. (= κάδομαι κοντά) μορῶν (τοῦ ρ. βηώσκω) = ἐξιδῶν

δαβμὸς· «φόρος» (δηλ. οἱ ἀνθρώπινες ζωές)

προβδήκη = βοήθεια

ὀρδῶω - ῶ = ἀνορδῶνω, βῶζω

κάραι (τὸ) = τὸ κεφάλι (πρβ. νεοελληνικὸ καρατομῶ)

κράτιβτον Οἰδίπου κάραι (ἀντὶ κάραι κρατίβτου Οἰδίπου: ὑπαγχαγή): παινίεχυρε Οἰδίπο-  
δα

πρόβτροπος (προβτρέπω) = ἱκέτης (χορευτῆς)

ὀγκή (< ἄγξω)· μέβον ἀπόκρουβης κακοῦ, μέβον βωτηρίας

ἰδ'· β' ἐν. προβτακτ. τοῦ ἔρχομαι - ἔμι (= πηγαίνω, ἔρχομαι)· ἐδῶ τὸ ἴδι χρηδικοποι-  
εῖται βὰν ἐπίρρημα παρακελευδματικὸ (= ἔλα γρηπὸν)

εὔραβήθηθ' (ἀντὶ εὔραβήθητι)· εὔραβουῖμαι = φροντίζω· διαγύραζε τὴν γήμη τοῦ ὀνό-  
ματός σου

κηήζω = ὀνομάζω

πάρος· ἐπίρρημα ποιητ. = προηγουμένως



### ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ



Τὸ βελνικό: Ἐπειδὴ γιὰ τὰ ἀρχαῖα δράματα δὲν ὑπῆρχαν βελνικὲς ὁδηγίες - ὅπως-  
βήμερα - , μιὰ καὶ ὁ ποιητὴς ἦταν ταυτόχρονα καὶ «δεδάδκαφος» (βελνοδέτης),  
ἢ ἀνάγκη τοῦ βελνικοῦ ἀλλὰ καὶ ὁποιασ ἀλλης γηπομέρειας ποὺ ἀφορᾶ βτὴν μα-  
ράβταβη βτηρίζεται βέ βτοιχεῖα ποὺ ἀμεβα ἢ ἔμμεβα δίγονται ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ κεί-  
μενο. Ἐτὶ, γρηπὸν, ἐδῶ τὸ βελνικὸ μπορούμε γὰ γανταβτουῖμε ὅτι παριβτάνει τὸ  
ἀνάκτορο τῶν Οηβῶν καὶ μρωβτὰ του ὑπαίρχει μεχάρος βωμὸς (ἴβως καὶ περιβ-  
βότεροι), γύρω βτὸν ὁποῖο κάδονται ἔγρηβοι με ἐπὶ κεγαγῆς ἔγαν ἱερέα του Δία,  
βέ βτάβη ἱκέτη. Ὁ γέροντας ἱερέας δὰ μρηβεί ἐκ μέρους τῆς ὀμάδας τῶν νέων ἱκε-  
τῶν ποὺ ἀντιπροβωπεῖ. Ἄς βημειωθεῖ ὅτι αὐτὸς ὁ ὀμῖγος τῶν ἱκετῶν ἀποτερεῖ ὀ-  
μάδα βιαφορετικὴ ἀπὸ τὸν χορὸ τῆς τραγωδίας, ὁ ὁποῖος δὰ ἐμγανιβτεῖ βτὴν Πά-  
ροδο καὶ δὰ ἀποτερεῖται ἀπὸ γέροντες εὔγεγεῖς. (Πάροδος: τὸ εἰβόδιο τραγούδι



τοῦ χοροῦ καθὼς παρέρχεται ἀπὸ τῆς παρόδου εἰς τὴν ὀρχήστρα).



τέκνα· ἢ γένη ἐκφράζει τὰ αἰσθήματα τοῦ καρῶ ἀρχοντα πρὸς τοὺς ὑπηκόους του, ὅπως τοῦ πατέρα πρὸς τὸν γιό.



ἑκτερίοις κηάδοιβιν ἐξεβτεμμένοι· Οἱ ἑκτερίοι κηάδοι (ἑκτερίαι) ἦσαν κηάδια δάφνης ἢ ἐλιάς στογιβμένα μὲ μαρῆ (εἰσέματα) πού τὰ κρατοῦσαν οἱ ἑκτέτες, οἱ «προβευχόμενοι» δὲ γέγαμε βήμερα, τὰ ἀκουμποῦσαν πάνω εἰς τοὺς βωμούς καὶ τὰ γανάπαιρναν, ὅταν οἱ θεοὶ εἰβάκουσαν τὴν προβευχή τους.



ἀλλ' ὡς κρατύνων Οἰδίπους χώρας ἐμῆς· Παραδοχὴ ἐκ μέρους τοῦ ἱερέα τῆς νόμιμης ἐξουσίας τοῦ Οἰδίποδα (κρατύνων) καὶ ὑπαινιχμὸς εἰς τὴν γενικὴν καταγωγὴν του.



ἐξέγυβας ... βεηράς ἀοιδοῦ δαδμόν· ἢ γένη τοῦ αἰνίγματος τῆς Σφίγγας καὶ ἢ βωτηρία τῆς Θήβας εἶναι ἢ ἀπόδειξη τῆς εὐπραχίας καὶ τῆς δευτηρίας τοῦ Οἰδίποδα.



### ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΦΙΓΓΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΙΝΙΓΜΑΤΟΣ ΤΗΣ



Ἡ Σφίγγα, κόρη τῆς Ἐχιδνας καὶ τοῦ Τυφῶνα ἦ, κατὰ τὸν Ἡρόδοτο (Θεσπονία, γρ. 326), θυγατέρα τῆς Χίμαιρας καὶ τοῦ Ὀρθρου, ἦταν ἓνα φοβερὸ τέρας μὲ κεφαλὴν γυναικός, βῶμα γέοντος καὶ πτέρυγες χρυπός. Ὁ Ἡρόδοτος τὴν ἀναγέρει ὡς Φίκα, καὶ ἀποτεγοῦβε ὄγεθρον γιὰ τοὺς λαδομείους.



Ἡ Σφίγγα ἦταν Αἰγυπτιακῆς προελεύσεως καὶ οἱ ἑρμηνεῖες τῶν βυβλογιβμῶν τῆς ὑπῆρξαν ποικίρες. Κατὰ τὴν μυθολογία, οἱ θεοὶ Ἥρα καὶ Ἄρης ἔβειζαν τὴν Σφίγγα ἀπὸ τὴν πατρίδα τῆς, τὴν Αἰθιοπία, εἰς τὴν Θήβα τῆς Βοιωτίας. Ἡ Σφίγγα ἐγκαταστάθηκε εἰς τὸ Φίκιον ὄρος (πού ἔλαβε τὸ ὄνομά του ἀπὸ αὐτὴν, καθὼς οἱ Βοιωτοὶ τὴν ἀποκαλοῦσαν Φίκα), τὸ ὁποῖο χώριζε τὴν πεδιάδα τῶν Θηβῶν ἀπὸ τὴν πεδιάδα τῆς Κωπαίδας, καὶ ἔδειξε εἰς τοὺς περατικοὺς ἓνα αἰνίγμα· αὐτὸν πού δὲν μποροῦβε νὰ ἀπαντήθει εἰς τὸ αἰνίγμα τὸν βρότωνα.





Ζήγχειο ἢ Φίκιον ὄρος ἢ Φαχᾶς  
Βαγία Βοιωτίας



Ἀπέγαντι ἀπὸ τὸν γόφο, ὅπου εἶναι κτισμένα τὰ Βαγία, βρίσκεται τὸ βουνὸ Φίκιο, ὃ γνωστὸς «Φαχᾶς», ὅπου οἱ κάτοικοι τῶν Βαγιῶν πήχαιναν γὰ κόβουν γρύ-  
λαινα, γιὰ νὰ κάβουν βτοὺς γούρνους καὶ βτὸ μαχείρεμα. Ζτὸν Φαχᾶ κατὰ τὴν παρά-  
δοβη ἦταν τὸ γημέρι τῆς Ζήγχας. Παγία, βτοὺς πρόποδες τοῦ Φαχᾶ ὑπῆρχε βιδη-  
ροδρομικὸς βταδμὸς, μὲ βταδμάρχη καὶ ἀφιόρχη κίνβη, μὲ τὴν ἐπωνυμία «Ζήγχ».



Ἡ ἀκριβῆς διατύπωβη τοῦ αἰνίγματος, τὸ ὁποῖον ἔβετε ἡ Ζήγχα, δὲν μᾶς εἶναι  
γνωβτὸ ἀπὸ ἀρχαῖες πηχῆς, ἀγῖὰ ἀπὸ μεταγενέβτερα κείμενα. Τὸ αἰνίγμα ἔχει διαβω-  
βει μὲ δύο μοργῆς. Ἡ μία εἶναι ἡ ἔβῆς:



«Τί ἔβτιν ὃ μίαν ἔχον γωνὴν τετράβουν  
καὶ δίβουν καὶ τρίβουν γίνεβαι;»

(Ἀπογγόβωρος, Βιβγιοβῆκη, 3, 53, 3)

Δηγᾶδῆ:

«Ποιὸ εἶναι αὐτὸ πὸ ἔχονβας μία — πάντα τὴν ἴδία — γωνὴ  
γίνεβαι τετράβοδο καὶ δίβοδο καὶ τρίβοδο;»

Ἡ ἀίγῃη, περιββότερο ἀναγυβική, εἶναι:



«Ἔβτι δίβουν ἐπὶ γῆς καὶ τετράβον, οὐ μία γωνή,  
καὶ τρίβουν· ἀγῖὰββει δὲ γύβιν μόνον ὀββ' ἐπὶ γαῖαν  
ἐρπετὰ γύνεβαι ἀνά τ' αἰδέρα καὶ κατὰ πόντον·  
ἀγῖ' ὁπὸβαν πηγείβιν ἐρειδόμενον πὸβὶ βαίγῃη,



ἔνθα τάχος χυίοισιν ἀφανρότερον πέγει αὐτοῦ »

(Ἀθήναιος, Δειπνοβουβταί, 10, 83, 37-41)

Ἰὲ ἐξώδερη ἀπόδοξη βημαίνει:



« Ἐπάρχει πάνω βτὴν γῆ ἓνα πηάβμα δίποδο, πού ἔχει μιὰ φωνή, (δηλαδὴ δὲν ἀγγάζει φωνή μὲ τὸ πέραβμα τοῦ καιροῦ) καὶ γίνεταὶ καὶ τετράποδο καὶ τρίποδο. Αὐτὸ μονάχα ἀπὸ ὅσα ζῶν πάνω βτὴν γῆ καὶ βτὸν οὐρανὸ καὶ βτὴν θάλαββα ἀγγάζει ἐμφάνιβη. Ἐὶ ὅταν περπατάει βτηριχμένο βὲ περιββότερα πόδια (δηλ. βὲ τέββερα), τότε ἡ χρηχοράδα του εἶναι ἡ πιὸ μικρή ».

(Πραγματικά, ὅταν τὸ παιδάκι περπατάει "μὲ τὰ τέββερα", ἔχει τὴν μικρότερη χρηχο-ράδα ἀπὸ καὶθε ἀγγη περίοδο τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς).

Ἡ ἀπάντηβη τοῦ Οἰδίποδα, διὰ τῆς ὁποίας γήβηκε τὸ αἶνιγμα τῆς Λιγίχας ἔχει ὡς ἔξῆς:

« κηῦδι καὶ οὐκ ἐθέλουβα, κακόπτερε Μοῦβα θανόντων, φωνῆς ἡμετέρης βὸν τέγος ἀμνηκίης. ἀνδρωπον κατέξεζας, ὅς, ἡνίκα χαῖαν ἐγέρπει, πρῶτον ἔλυ τετράπους νήπιος ἐκ γαχόνων· χρηραγέος δὲ πέγων τρίτατον πόδα βάκτρον ἐρεῖδει, αὔχένα φορτίγων, γήραι' καμπτόμενος ».



Λιγίγια εἰς τὸν Ἐυριπίδην  
Λιγίγια εἰς τὸν Αἰσχύλον

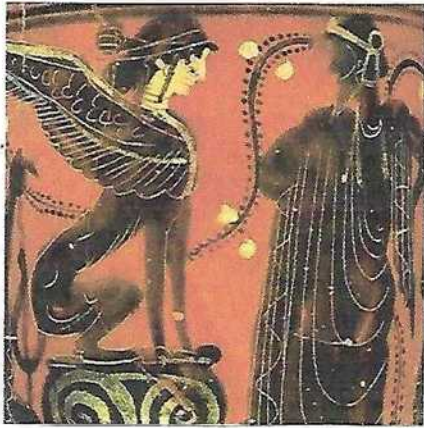
Ἀπόδοξη:

Ἄκου - κι ἄς μὴν τὸ θέξεις - Μοῦβα κακορίκιε τῶν πεδαμένων, (ἐννοεῖ αὐτοὺς πού ἡ Λιγίχγα εἶχε καταβροχθίδει, ἐπειδὴ δὲν μπορούβαν γὰ γήβουν τὸ αἶνιγμαί της).

Ἄκου τὴν φωνή μας πού εἶναι τὸ τέγος τῆς ἀμαρτίας βου. Τὸν ἀνδρωπο ἐννοεῖς, πού ὅταν περιπατεῖ πάνω βτὴν γῆ, πρῶτα εἶναι τετράποδο, βὰν εἶναι ἀκόμα νήπιος.



κι όταν γεράσει, εάν βέ τρίτο πόδι, βτηρίεται βτό μπαβτούνι του, ἀνακουφίγοντας μ' αὐτὸ τὸ βάρος τοῦ βώματός του, καθὼς φυγίει ἀπὸ τὰ χηρατεία.



**Τ**ὸ αἶνιγμα ἢ καθμεία **Ζήγχα** τὸ ἔλαβε ἀπὸ τὶς Μοῦβες καὶ τὸ ἔδετε ἄδουβα ἔμμελῶς καὶ ἔμμέτρως. Γι' αὐτὸ ὁ Φερέας, ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἴκετῶν τὴν ὀνομάζει «ἀοιδόν» (=τραγουδίστρια), καὶ «βκτηρὰν» χιὰ τὸ μεχάλο κακὸ πού χιὰ ποῦ καὶρο προφηνούβε βτούς Θηβαίους. **Ζέ** ὄρον τὸν «Οἰδίοδα Τύραννο» ἢ **Ζήγχα** χαρακτηρίεται καὶ μὲ ἄλλες προβωνυμίες : (βτ. 130 : ποικιληῶδός, βτ. 391 : ραγῶδός κῶν, βτ. 508 πτερόεββα κόρα, βτ. 1199 : τὰν χαμγῶντχα παρδένων χηρηβῶδον), οἱ ὁποῖες δηλώνουν τὴν μυστηριώδη φύβη τοῦ τέρατος.

**Ἡ** **Ζήγχα** εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ αἰῶνια ἀρχέτυπα. κατὰ μία ἐκδοχὴ ἢ γέζη **Ζήγχα** ἔτυμολοχεῖται ἀπὸ τὴν ἀρχαία γέζη βυεῖς, ἢ ὁποῖα χηρηβιμοποιεῖται ἤδη ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἡβίοδου καὶ τοῦ Ὀμήρου καὶ βημαίνει **διττός**, δηλαδή αὐτὸς ὁ ὁποῖος εἶναι διπηρός ἢ αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἐρμηνεύεται διττῶς. Ἡ **Ζήγχα** ἀποτερεῖ ἕνα ἀπὸ τὰ βύμβοχα τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ πόδια της πού ἀκουμποῦν βτὴν χῆ, τὰ χτερά της πού τείνουν γὰ χράβουν τὸν οὐρανὸ καὶ τὸ ἀνθρώπινο κεφάλι της, πού μέβα βέ αὐτὸ διεζάχεται ἢ μάχη ἀνάμεβα βτό πάνω καὶ βτό κάτω, τὸ ἀνώτερο καὶ τὸ κατώτερο, βυμβολίζουν χεκάδαρα τὴν βύβταβη τοῦ ἀνθρώπινου ὄντος. Τὸ ἴδιο τὸ ὄνομά της, **Ζήγχα** (ἀπὸ τὸ ρῆμα βυίχχω = δένω βυιχά, βαβανίχω), ὑποδηλώνει τὴν ἔζη πού ἀβκεῖ τὸ χῆινο βτοιχεῖο πάνω βτό πνευματικό, τὸν διχαβμό τοῦ ἀνθρώπου ἀνάμεβα βτὴν ἕζη καὶ τὸ πνεῦμα.



**Ἡ** ἔτυμολοχία τοῦ ὀνόματος **Ζήγχα** ἀπὸ τὸ ρῆμα βυίχχω ὀδήχθηκε βέ μεταχενέβτερες ἐκδοχές τοῦ μύδου, βύμφωνα μὲ τὶς ὁποῖες ἢ **Ζήγχα** ἔβυιχχε μὲχρι πνιχμοῦ καὶ βκότωνα ὄρους, ὅβοι δέν μπορούβαν γὰ ἀπαντήβουν βτό αἶνιγμα της.





Ἡ ζήγχα βέ κοιτᾶ βαδιὰ βτὰ μάτια καὶ βέ ρωτᾶ νὰ ἀπαντήβεις ἀν δὲς νὰ γήβεις . Ἀγγιῶς δὰ πεδάβεις , δὰ καταδικαβτεῖς βέ δάγατο , δὰ χρεμιβτεῖς βτὰ βκοτάδια τῆς ἀγυπαρξίας , ὅπου γουὺν αὐτοὶ πού δέν γυώριβαν ποτὲ τὴν ἀγγήδεια τους . « Ἄν ἔβυ , ἀνδρῶπε , δέν μπορεῖς νὰ γήβεις τὸν γριγο βου , τὸ ποιὸς ἔβαι , δὰ πεδάβεις » , εἶναι βάν νὰ μᾶς γέει . Ἡ ζήγχα δέν ρωτᾶει κάτι δύβκογο , κάτι ἀγγνωβτο ἢ κάτι πού ἀπαιτεῖ γυώβεις ὁ ρωτᾶει τὸν ἀνδρῶπο γιὰ τὴν ἴδεια του τὴν γυβη , τὴν πορεία του , ἀγγὰ ἀπᾶντηβη δέν παίρνει . Πῶς γίνετα , ὅμωβ , καὶ κανεῖς περαβτικός δέν βρίβκει τὴν γυβη τοῦ ἀνίγματος ; Πῶς γίνετα οὔτε ἔνας νὰ μὴν γέρει τὴν ἀπᾶντηβη ; Πῶς γίνετα νὰ μὴν ἔχει γυωριβει τὸν πρᾶγματικό ἔαυτό του ; Εἶναι δυνατόν κανεῖς νὰ μὴν γυώριζε ὅτι ἦταν ἀνδρῶπος ;



Γιὰ τοὺς ἀρχαίους ἔγγηνες τὸ « γυῶδι βωυτὸν » , ἦταν ὁ ὕγιβτος βκοπὸς , ἢ μόνη πρῶοπτική γιὰ μῖα ἐγγεῦδερη γυή , τὸ πρῶαπαιτούμενο γιὰ νὰ μπορεῖ κάποιος νὰ γιγοβογεῖ . Αὐτὸ τὸ μοναχικό ταξίδι ἐγγδοβκόπηβης , γιὰ νὰ βρει ὁ καδέννας τὴν δική του γυχή , τὸν δικό του δρόμο καὶ βκοπό , θυμῖζει τὸ ταξίδι τοῦ Ὀδυββέα γιὰ τὴν Ἰδακή του . Ὅμωβ βτὸν μῦδο τῆς ζήγχαβ κανεῖς δέν γαινόταν νὰ γέρει αὐτὴν τὴν ἱεανότητα τῆς ἐγγδοβκόπηβης .



Μέχρι πού μῖα μέρα ἔρχετα ὁ Οἰδῖπους , ὁ τραχικός αὐτὸς ἦρωαβ πού βκότῶβε τὸν πατέρα του καὶ κοιμήθηκε μὲ τὴν μητέρα του , ἐν ἀγγοῖᾶ του . Αὐτὴ ἢ ἀγγοῖα πόβα κακὰ τοῦ ἔφερε , πόβα δεινὰ τοῦ ἔδῶβε ! Ὁ Οἰδῖπους , τὸ αἰῶνῖο

σύμβολο τῆς ἀγνοίας, θέλει νὰ μάθει τὴν ἀλήθεια. Ἀπαιτεῖ μὲ πάθος νὰ βρεῖ τὴν γύβη, τὰ μυστικὰ τῆς ζωῆς. Ἐπιθυμεῖ νὰ βγεῖ ἀπὸ τὴν οὐερικὴν χαρὰ τῆς ἀγνοίας καὶ νὰ ξεκινήσει τὴν ἀβυσσολογία <sup>πορεία</sup> πρὸς τὴν ἀλήθεια. Θὰ γύβει ἀρχικὰ τὸ αἰνίγμα καὶ ἔτσι δὲ γίνεται τὸ σύμβολο τῆς σοφίας. Ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν τῆς Ζήσσης εἶναι ὁ ἄνθρωπος. «Ἄνθρωπον γέγεις!» τῆς ἀπαντᾶ χαρπὰ ὁ ἥρωας τοῦ Σοφοκλῆ. Ὅμως μαζὶ μὲ αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν ξεκινᾶ βίχᾶ-βίχᾶ, ἐπίμονα, βαβανιτικὰ καὶ ὀδυνηρὰ καὶ τὸ δράμα τῆς ἀνακάλυψης τοῦ ἑαυτοῦ, τῆς περιηγήσεώς του γιὰ τὴν ἀποκάλυψη τῆς δικῆς του ἀλήθειας.



**Ο** Οἰδίπους ἐζόντωσε τὴν Ζήσση, ἕνα τέρας πού, μόγις δὲν μπόρεσε νὰ πνίξει ἄλλο τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸ ἀγωνιῶδες τοῦ ἐρωτήματός της, ξεκρεμίστηκε ἀπὸ τὸ Φίκιον ὄρος καὶ βκοτώθηκε. Ὅμως πῆρε ὁ ἴδιος τὴν θέση της: γιὰ τὴν Θήβα δὲ γίνεται αὐτὸς ἡ νέα αἰτία τῆς βυμφορᾶς τοῦ γοιμοῦ της.

**Σ** τοὺς βτίχους 59-61 τοῦ Προλόγου, μετὰ τὰ ὑμνητικὰ γόγια, τὶς βερμὲς ἱκετίες καὶ τὶς πρὸς αὐτὸν ἀγωνιῶδεις ἐπικηρίβεις τοῦ ἱερέα πού ἐκγρᾶζει ὄρους τοὺς ἱκέτες, ὁ Οἰδίπους, πηήρης οἴκτου καὶ πατρικῆς εὐβπληαχίας πρὸς τοὺς ὑπκόους του («ὦ παῖδες οἴκτροί»), τοὺς ἀπρωδύνει τὰ ἐξῆς βημαδιακὰ γόγια:

«... εἰ γὰρ οἶδ' ὅτι  
νοβελτε πάντες, καὶ νοβουντες, ὡς ἐγὼ  
οὐκ ἔβτιν ὑμῶν ὅβτις ἐξ ἴβου νοβελ.»

Ἀπόδοσις :

«... γιὰτὶ γνωρίτω κατὰ  
πὼς ὄγοι ὑποφέρετε, μὰ ὄβο κι αἰν ὑποφέρετε,  
κατένας βας δὲν ὑποφέρει τὸ ἴδιο μ' ἐμένα.»



**Η** τραγικὴ εἰρωνεία τῆς διγορούμενης κατ' ἐπαναλήψιν γέγσεως (νοβελτε... νοβουντες... ὡς ἐγὼ νοβῶ... νοβελ) ἐκγρᾶζεται μὲ τὴν ἰδιαίτερη βημαβία πού παίρνουν οἱ τύποι «νοβῶ»: εἶμαι ἄρρωβτος βωματικὰ — εἶμαι ἄρρωβτος γυχικὰ, εἶμοι ἀμαρτωγὸς —

υποφέρω. Ο ποιητής υπενθυμίζει έμμεσα και στους δεατές την «αρρωστημένη κατά-  
σταση» της ύπαρξης του Οιδίποδα.



Έτσι ο Οιδίπους, ο μόνος που εξιχνίασε το μυστικό της Σφίγγας και το μυστήριο του ανθρώπου, οδηγείται στην γήτση της προμερής  
μα αναπόδραστης αηδίας.

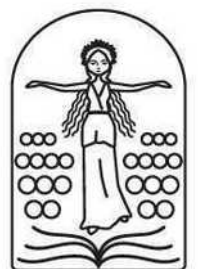


Βρίσκεται καθ' όδον προς την επίγνωσιν.



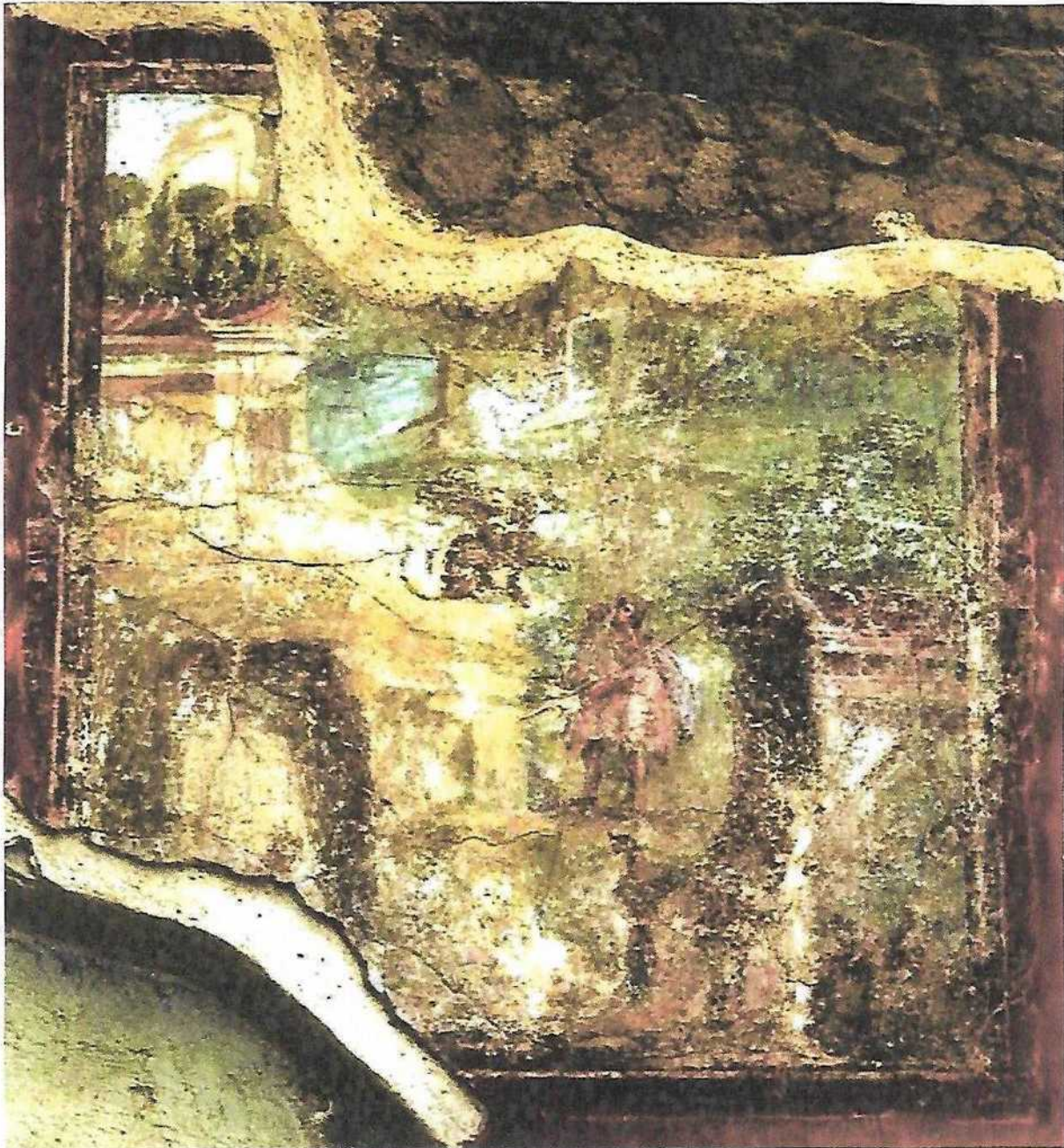
### ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΣΥΝΤΟΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ, Μάθημα 45<sup>ον</sup>, ΐ. Μητρόπολις Τόρτυνος ή Μεγαλοπόλεως (ΐβτοβερίδα ΕΛΕΣ).
2. Ο ΣΟΦΟΚΛΗΣ, Θραύβουζος Σταύρος, κείμενα Αρχαίας Έλληνικής Λογοτεχνίας Β' Λυκείου, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1988.
3. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΟΙΔΙΠΟΔΑ ΤΥΡΑΝΝΟ, Δαυΐδ Αντωνίου, έκδ. Πατάκη, 1984.
4. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΦΙΓΓΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΙΝΙΓΜΑΤΟΣ ΤΗΣ:
  - α) Χαράλαμπος Σπυρίδης, καθηγητής Φιλοσοφικής Σχολής Παανεπιστημίου Αθηνών.
  - β) ΐ. ΐωαννίδης - Φαγηριώτης, έκδ. Πατάκη 1984.
  - γ) el. m. wikipedia .org



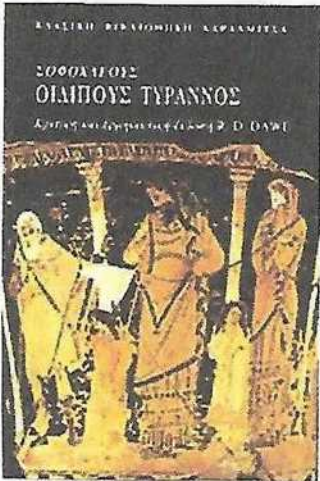
ΕΛ.Ε.Σ

- ⊗ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ (συνέχεια)
- Η υπόθεσις τῆς τραγωδίας – Ἐκλογαὶ ἐκ τοῦ δράματος
- ⊗ ΤΟ ΤΡΑΓΙΚΟ, ΤΟ ΗΡΩΪΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΤΡΩΜΕΝΟ



ΟΙΔΙΠΟΔΑΣ ΚΑΙ ΣΦΙΓΓΑ. ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑ 1<sup>ου</sup> αἰ. μ.Χ. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΚΟΥ, ΣΤΑΒΙΕΣ. ΣΕ ΒΡΑΧΟ ΕΠΑΝΘ ΑΠΟ ΜΙΑ ΣΤΗΛΙΑ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ Η ΣΦΙΓΓΑ. ΜΠΡΟΣΤΑ ΤΗΣ ΣΤΕΚΕΤΑΙ Ο ΟΙΔΙΠΟΔΑΣ ΑΠΑΝΤΩΝΤΑΣ ΣΤΟ ΑΙΝΙΓΜΑ ΤΗΣ. ΝΑΠΟΛΗ, ΕΘΝΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ.





## ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ « ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ »



(δυνέχεια)

### « Η ὑπόθεσις τῆς τραγωδίας - Ἐκλογαὶ ἐκ τοῦ δράματος »



«**Ο** Πρόλογος τῆς τραγωδίας, ἀποβλέποντα ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξετάσαμε τὸ προηχούμενο μάθημα, τελεῖται μὲ τὴν ἐπιβτροφή τοῦ κρέοντα ἀπὸ τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν καὶ τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ χρησμοῦ ποὺ ἔλαβε ἐνώπιον τοῦ πηήδου τῶν ἱκετῶν. Προβάτει τὸ μαντεῖο νὰ γονευθεῖ ἢ νὰ ἐξοριθεῖ ἀπὸ τὴν Θήβα ὁ γονιᾶς τοῦ Λαίου.»



«**Ο** Οἰδίπους ἐρωτῶν τὸν κρέοντα μαθαίνει ὅτι οἱ δορογονήβαντες τὸν Λαίῳ ἦσαν ζητῆτες καὶ ὅτι, ἐξ αἰτίας τῆς ζήχης ποὺ ἦταν τότε ἡ μάστιχα τῆς Θήβας δὲν ἔγιναν ἐρευνες γιὰ νὰ ἀνακαλυφθοῦν οἱ δράστες. «**Ο** Οἰδίπους συζητᾷ τὴν ὑπόνοια ὅτι πρόκειται περὶ παιουργίας καὶ ἴσως ὁ γονιᾶς τοῦ Λαίου δὰ ἤθελε νὰ βκοτώβει καὶ τὸν ἴδιον. Τελικὰ, διακηρύσσει ὅτι δὰ ζητῆσει τὸν βαβιζρετόνο.»



Η ΣΦΙΓΓΑ ΚΑΤΑΣΤΙΠΑΡΑΣΣΕΙ ΕΝΑ ΝΕΟ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΥΧΗΜΕΝΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΑΙΝΙΓΜΑ ΠΟΥ ΤΟΥ ΕΘΕΣΕ 420 π.Χ.

«**Π**άρδος (στ. 151-215). «**Ο** χορὸς ἐκ Ἀθηναίων γερόντων ἐκφράζει γόβους γιὰ τὸν βκοτεινὸ χρησμὸ ποὺ δόθηκε βτὸν κρέοντα. Ἐμικαλεῖται τοὺς ποζιούχους θεοὺς τῶν Ἀθῶν νὰ βώβουν τὴν πόρην. Ἐκονίσει βέ δαυμάβιους βτίχους τὸν γοιμὸ ποὺ κατατρώχει τὴν πόρην, καὶ παραβάζρει τὸν γοιμὸ αὐτὸν πρὸς τὸν ὀγέβριον Ἄρην.»



«**Π**ρῶτο Ἐπειβόβδιο (στ. 216-462). Τὰ Ἐπειβόβδια (ἐπὶ + εἰβδος) εἶναι ἀντίβτοιχα μὲ τις βημερινὲς βεατρικὲς πράξεισ καὶ παρεμβάζρηγονται μεταζὺ τῶν χορικῶν (βητῶν τραγωβδιῶν τοῦ χοροῦ). «**Ο** ρόγος τοὺς εἶναι ποζὺ βημαντικὸς, γιὰτὶ προβδουῖν τὴν βκνηκὴ βράβην, μέβα ἀπὸ τις βυκρούβεις τῶν προβώπων.»

«**Ο** Οἰδίπους ἀβποτεινόμενος βτὸν Χορὸ, ποὺ ἀντιπροβωπεύει τὸν γοιὸ τὸν ὁποῖον κάρβεε βέ βυνέβρεβη, τὸν προτρέπει νὰ βοηθῆβει βτὴν ἀβγέβρεβη τοῦ γονιᾶ καὶ ὑβόβχεται ἀμοιβῆ βέ ἐκείνον ποὺ δὰ τὸν γαυερῶβει, ἐνῶ ἀπειρεῖ ἐκείνον ποὺ δὰ τὸν

κρύγει. Ἰστὴν βυνέχεια, ἀπαγχέγει τὸ φθερὸ κήρυγμα τοῦ ἀγορισμοῦ τοῦ γονιᾶ (βτ. 246 - 251):

κατεύχομαι δὲ τὸν δεδρακότ', εἶτε τις  
εἷς ὧν λέληθεν εἶτε πλειόνων μέτα,  
κακὸν κακῶς νιν ἄμορον ἐκτρίψαι βίον.  
ἐπεύχομαι δ', οἴκοισιν εἰ ξυνέστιος  
ἐν τοῖς ἐμοῖς γένοιτ' ἐμοῦ συνειδότος,  
παθεῖν ἄπερ τοῖσδ' ἀρτίως ἠρασάμην.

250



κι εὐχομαι γιά τόν ἀγνωστο, πού ἦ μόνος  
ἢ μαζί μ' ἄλλους ἔκαμε τό φόνο,  
κακὴν κακῶς νά φθείρει τή ζωή του  
κι εὐχομ' ἀκόμα κι ἂν μέσ στά δικά μου  
τά σπίτια μου γινεῖ συνέστιός μου 250  
μέ γνώση μου, νά πάθω αὐτά πού τώρα  
σέ κείνους καταράστηκα τούς ἄλλους.

**Ο** Χορὸς ἀπαντᾶ ὅτι δὲν γέρει τίποτα γιά τὸν γονιᾶ καὶ βυμβουζεῖ  
τὸν Οἰδίποδα γὰ ρωτῆσει τὸν μάντη Τερεβία, ὁ ὁποῖος ὅμως ἔχει ἤδη κηθεῖ  
ἀπὸ τὸν Οἰδίποδα.



**Α**πὸ τὴν δεξιὰ πάροδο μπαίνουν βτὴν ὄρχηβτρα  
οἱ δύο πομποὶ τοῦ Οἰδίποδα ὀδηγῶντας τὸν τυγρὸ μάντη  
Τερεβία, πού τὸν βυνοδεύει ἕνα παιδί. Ὁ Οἰδίπους, γ-  
φοῦ τὸν προβυωνεῖ τιμητικά, τὸν παρακαλεῖ γὰ βῶβε μέ  
κάθε μέβο τὸν ἑαυτό του, τὴν πόρη καὶ τὸν βαβιγῖα ἀ-  
πὸ τὸ μῖαβμα. Ὁμως ὁ μάντης ἀρνεῖται γὰ ἀποκαζύ-  
γει τὸ τρομερὸ μυβτικό, δεχονὸς πού προκαλεῖ τὴν ὄρχη  
τοῦ Οἰδίποδα, μέ ἀποτέλεβμα γὰ τοῦ ἀπευθύνει προβ-  
βητικὰ γόγια ἀγῖα καὶ διαύγορα ὑπονοούμενα γιά τὴν μαντική του ἱκανότητα.  
Προκηθεῖς ὁ Τερεβίας ἀπὸ τὰ ἀβύνετα γόγια τοῦ Οἰδίποδα, τοῦ ἀποκαζύπτει  
ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ γονιᾶς τοῦ Λαίου καὶ ὅτι ἔχει βυνάγει αἰβχροτάτες βχέβεις μέ τὰς  
βυχγεγῖς του.



**Η** ὄρχη τοῦ Οἰδίποδα αὐζάνετα καὶ τοῦ ἀπαντᾶ (βτ. 371):

τυφλὸς τά τ' ὤτα τὸν τε νοῦν τά τ' ὄμματ' εἶ. 371



τυφλὸς ἐσὺ 'σαι  
κι ἀπ' τ' αὐτιά κι ἀπ' τό νοῦ κι ἀπὸ τά μάτια.

ἐνῶ ἐκγράζει τὴν ὑπογία ὅτι ὄγα αὐτὰ εἶναι μία βεηνοδετημένη ηγεκτάνη τοῦ  
κρέοντα καὶ τοῦ Τερεβία μέ βτόχρο γὰ τὸν ἐγορίβουν καὶ γὰ τοῦ πάροουν τὸν ὄρο-

νο (στ. 380 - 399):



ΟΙ. ὦ πλοῦτε καὶ τυραννὶ καὶ τέχνῃ τέχνης  
 ὑπερφέρουσα τῷ πολυζήλω βίῳ, 380  
 ὅσος παρ' ὑμῖν ὁ φθόνος φυλάσσεται,  
 εἰ τῆσδέ γ' ἀρχῆς οὐνεχ', ἦν ἐμοὶ πόλις  
 δωρητόν, οὐκ αἰτητόν, εἰσεχειρίσεν,  
 ταύτης Κρέων ὁ πιστός, οὐξ ἀρχῆς φίλος, 385  
 λάθρα μ' ὑπελθὼν ἐκβαλεῖν ἱμεῖρεται,  
 ὑφεῖς μάγον τοιόνδε μηχανορράφον,  
 δόλιον ἀγύρτην, ὅστις ἐν τοῖς κέρδεσιν  
 μόνον δέδορκε, τὴν τέχνην δ' ἔφυ τυφλός.  
 ἐπεὶ φέρ' εἶπέ, ποῦ σὺ μάντις εἶ σαφής; 390  
 πῶς οὐχ, ὄθ' ἢ ῥαψωδὸς ἐνθάδ' ἦν κύων,  
 ἠῦδας τι τοῖσδ' ἀστοῖσιν ἐκλυτήριον;  
 καίτοι τό γ' αἴνιγμ' οὐχὶ τοῦπιόντος ἦν  
 ἀνδρὸς διευτεῖν, ἀλλὰ μαντείας ἔδει·  
 ἦν οὔτ' ἀπ' οἰωνῶν σὺ προουφάνης ἔχων 395  
 οὔτ' ἐκ θεῶν του γνωτόν· ἀλλ' ἐγὼ μολῶν,  
 ὁ μηδὲν εἰδὼς Οἰδίπους, ἔπαυσά νιν,  
 γνώμη κυρήσας οὐδ' ἀπ' οἰωνῶν μαθῶν·

ΟΙΔ. ὦ πλοῦτε κι ἐξουσία καὶ τέχνη ἀπ' ὅλες  
 ἀνώτερη τίς τέχνες, πόσος φθόνος 380  
 στὴν πολυζήλευτη ζωὴ σὰς φυλάει,  
 ἂν γιὰ τὴ βασιλεία αὐτῆ, πού ἡ χώρα  
 μοῦ δώρισε χωρὶς νά τὴ ζητήσω,  
 ὁ Κρέοντας ὁ πιστός, ὁ ἐξαρχῆς φίλος,  
 ζητᾷ κρυφογλιστρῶντας ἀπὸ κάτω  
 νά μέ βγάλει ἀπ' αὐτὴν, κρυμμένος πίσω  
 ἀπὸ τέτοιον μηχανορράφο μάγο,  
 ἀγύρτη δολερό, πού βλέπει μόνο  
 στό κέρδος, μὰ τυφλός στὴν τέχνη του εἶναι.  
 Γιατ' ἔλα πέ μου, ποῦ μοῦ φάνηκες ; 390  
 μάντης γνήσιος ἐσύ; πῶς ὅταν ἦταν  
 ἢ Σκύλα ἐδῶ ἢ χρησιμοτραγουδίστρα,  
 δέν ἔλεες τότε τίποτε νά σώσεις  
 τὴν πόλη αὐτῆ, ἀφοῦ ἦταν τό αἴνιγμά της  
 ὄχι τοῦ καθενός νά τό ἐξηγήσει,  
 ἀλλὰ μαντεία χρειάζονταν, ὅπου ὅμως  
 δέ φάνηκες ἐσύ νά τὴν κατέχεις  
 οὔτ' ἀπ' τοὺς θεοὺς, οὔτ' ἀπ' τοὺς οἰωνοὺς σου;  
 Κι ἦρθα ἐγώ, ἐγὼ ὁ ἀνίδεος ὁ Οἰδίπους,  
 καὶ τὴν ἀποστομῶν βρίσκοντάς το  
 μέ τό νοῦ κι ὄχι ἀπὸ οἰωνοὺς νά μάθω.



### (Ἀναγκαῖες ἐπιβημάτων :

\* ὦ ηῤοῦτε καὶ τυραννὶ καὶ τέχνη ... (380 - 383): Οἱ ἀρχαῖοι πίστευαν πῶς ὁ ηῤοῦτος, τὰ πρῶτεια καὶ ἡ ποιητικὴ δύναμη τῶν τυράννων προκαλοῦν τὸν φθόνο τῶν αἰγῶν. Ὁ Ἰσοκράτης (περὶ Εἰρήνης 181 ε) γέει ὅτι οἱ τύραννοι εἶναι ὑποχρεωμένοι « ἀπιθεῖν τοῖς φίλοις καὶ τοῖς ἑταίροις αὐτῶν », καὶ ὁ Πλάτων ἐξεχε « οὐδεὶς τυράννου ἐπιφθονώτερος ». Ἔτσι ὁ Οἰδίπους παρερμηνεύοντας τὴν προπαθία τοῦ Τερεβία γὰ μὴν τὸν ἀποκαζῶγει γονιᾶ τοῦ πατέρα του καὶ ἐνοχο αἰμομειξίας μὲ τὴν μητέρα του, ἀποδίδει τὴν ἀρετὴ του βέ κερδοσκοπικοὺς σκοποὺς.

\* μάγον τοιόνδε ... ἀγύρτην (387 - 388): ἀγύρτες ὀνομάζονταν ηῤαγόδιοι ἱερεῖς, ποὺ καταχίνονταν βέ ἔργα μαγείας γιὰ κερδοσκοπία.

\* τὴν τέχνην δ' ἔφυ τυφλός (389): Τὴν ἀνικαρότητα τοῦ μάντη ὁ Οἰδίπους προπαθεῖ γὰ τὴν ἀποδείξει βτοὺς βτίχους 390 καὶ ἐπῆς « διὰ τῆς εἰς ἀστοπον ἀπα-

γωγῆς» (: «ἀφοῦ δὲν μπόρεβες νὰ γύβεις τὸ αἰνίγμα τῆς Λήϊχας, πῶς γέρεϊς τὰ δικά μου μὲ γεπομέρεϊες ; ἄρα εἶβαι ἀνίκανος μάντης»).

\* ἡ ῥαυφῶδες ... κύνων (391): κἀδε γοβερὸ γῶο, τέρας (ὅπως π.χ. ἡ Λερναία Ἰνδρα) ὀνομαζόταν ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους βυκεδοχικά κύνων.



\* ἦν οὐτ' ἀπ' οἰωνῶν βύ προυγάνης ἔχων (395): κατὰ τὸν Οἰδίποδα ὁ Τερεβίας δὲν πρόβγερε καμμία χρήδιμη γνῶβη ἔ' ἐκεῖνη τὴν δύβκοζη περίπτωβη τοῦ αἰνίγματος.



\* ἔγῃ' ἔχὸ μογῶν, ὁ μὲδὲν εἰδῶς Οἰδίπους, ἔπαυβα νιν, γνῶμη κυρήβας οὐδ' ἀπ' οἰωνῶν μαδῶν. (396 - 398): Οἱ βτίχοι αὐτοῖ περιέχρυν τὸ βτοιχεῖο τῆς ὕβρης, καδῶς ὁ Οἰδίπους, ἀντιπαραβάρηγοντας τὸν ἑαυτό του μὲ τὸν Τερεβία, ἔζαίρει ὁ ἴδιος τὴν δική του ἱκανότητα, ἴδίως μὲ τὴν γράβη γνῶμη κυρήβας, πὸ δὲν περιζαμβάβνει ἔκεῖνο πὸ εἶχε πει ὁ ἑρέας «προβδῆκη θεοῦ» (βτ. 38). Αὐτό, ὅμως, βύμγωνα μὲ τὴν νοοτροπία τῶν ἀρχαίων, προεζογγεῖ τὴν πτώβη τοῦ Οἰδίποδα.



ο Χορὸς παρεβθαίνει γιὰ νὰ κατευνάβει τὰ ὀζυμμένα πνεῦματα καὶ νὰ ἔπαυαγέρει τὸν προβανατογῖβμό βτὸν βτόχο, τὴν ἐζήγηβη δηγὰδῆ τῶν χρηβῶν τοῦ θεοῦ.

ο μάντης ὅμως ἀνταπαντᾶ, προγγεῖ βτὸν Οἰδίποδα ὅτι μέρηει τυγγὸς νὰ πηγὰβται ἀγὰ τὴν γῆ, γητῶντας τόπο ἀναπαῶβews, καὶ ἀποβύρεται ἀπὸ τὴν βκηνή.



ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΕΙΡΕΣΙΑ




Πρῶτο Λτάβιμο (βτ. 463 - 510). Λτάβιμα (< βτάβις < ἴβταμαι) εἶναι τὰ τραγούδια τοῦ Χοροῦ, ὅταν ἔχει παίρει τὴν δέβη του βτὴν ὀρχήβτρα. Λυνῆδως εἶναι δομημένα βὲ βτρογές, ἀντιβτρογές καὶ ἐπωδούς. Ὑποβτηρίγεται ὅτι τὴν βτρογή τὴν τραγουδοῦβε τὸ ἑνα ἡμιχόριο (δηγὰδῆ ὁ μῖβὸς χορὸς), κινούβμενο πρὸς μία κατεῶδυνέβη, ἐγῶ τὴν ἀντιβτρογή τὸ ἄγγο μῖβὸ ἡμιχόριο, κινούβμενο πρὸς τὴν ἀντίδετῆ κατεῶδυνέβη.


**Δυνάη.** (ζήτρογη < βτρέψω / βτρέφομαι). Μὲ τὴν ἐπωδὸ τέλειωνε τὸ βτάβιμο. 

Ζτὴν ἀρχὴ ὁ Χορὸς ἀναγέρεται ἐτὸν χρησμὸ τοῦ Ἀπόγγωνα, γέγοντας ὅτι ὁποιοδῆποτε κι ἂν εἶναι ὁ γονιᾶς τοῦ Λαΐου εἶναι καιρὸς νὰ φύγει, γιὰτὶ τὸν καταδιδώκουν οἱ κεραυνοὶ τοῦ Ἀπόγγωνα καὶ οἱ ἀμείζικτες Ἑριγύες, κι ὅπου κι ἂν πάει δὰ τιμωρηδεῖ. Ζτὴν βυνέχεια ἐκφράζει τὴν ταραχὴ τοῦ ἀπὸ τὶς ἀποκαζύγεις τοῦ μάντη καὶ ἀμφιβάλλει γιὰ τὴν ὀρρότῃτᾶ τους. Μόνον ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Φοῖβος γιωρίζουν τὰ μέλλοντα καὶ ὄχι ὁ Τειρεβίας. "Ἐτῆι τάββεται μὲ τὸ μέρος τοῦ Οἰδίποδα, γιὰ τὸν ὁποῖον δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀγήθεια ὄβα γεβτόμιβε ὁ μάντης.



 **Δεῦτερο Ἐπειῶδιο** (στ. 511-862). Ζτὴν βκενὴ παρουβιάζεται ὁ κρέων ποῦ μηρογορήθηκε τὶς κατηγορίες, τὶς ὁποῖες διατύπωβε ὁ Οἰδίπους ἐναντίον τοῦ. "Ὁ Οἰδίπους ὀρχιβμένος τὸν κατηγορεῖ ἐκ νέου γιὰ βυκωμοβία ἐναντίον τοῦ. "Ὁ κρέων προτρέπει τὸν Οἰδίποδα νὰ πάει μόνος τοῦ βτους Λεγγούς καὶ νὰ μᾶδει ἂν πιβτὰ ἢ ὄχι ἀνακοίνωβε ὁ κρέων ἐτὴν Θήβα τὸν χρησμὸ τῆς Πυθίας. "Ὁ Οἰδίπους, ἐν τούτοις, ἀπειρεῖ ἐναντίον τοῦ γαμβροῦ τοῦ θάνατον. Τεγικά, μὲ τὴν μεβοζάβηθη τοῦ Χοροῦ καὶ τῆς Ἰοκάβῃς, ἢ ὁποῖε ἀπὸ τὶς γωνές βγηκε ἀπὸ τὸ ἀνάκτορο, ὁ Οἰδίπους δίνει γάρη ἐτὸν κρέοντα, μὲ τὴν προῦπόδεθη νὰ φύγει ἀπὸ τὴν πόη.



 **Κ**αθὼς ἐτὴν βκενὴ μένουν ὁ Οἰδίπους καὶ ἡ Ἰοκάβῃ, ἢ βαβιγίββα ἀγαῖ ἔμαθε τὴν αῖτία τῆς διένεγῃς μεταζῦ Οἰδίποντα καὶ κρέοντα, γιὰ νὰ καταπραῦνει τὸν βαβιγιά τοῦ γέει ὅτι δὲν ἀζῆει νὰ πιβτεύει κανεῖς βτους χρησμὸς.

"Ἀγγωβτε καὶ ἐτὸν Λαῖο εἶχε δοδεῖ χρησμὸς, κατὰ τὸν ὁποῖον ἔμεγῃε νὰ γονευδεῖ ἀπὸ τὸν γιό τοῦ. Ἀγγὰ ἢ μαυτεῖα αῖτῃ κάδε ἄγγῃ ἦταν παρὰ ἀγηθινῃ. Γιατὶ ὁ μὲν πατέρας βκοτῶθηκε βέ ἔτα βταυροδρόμι, ὁ δέ γιός τοῦ μόγῃς γευνῃθηκε ρίγθηκε βέ ἀβατο ὄρος. "Ὁ Οἰδίπους ρωτᾶει γεπτομέρειες γιὰ τὸν χρόνο καὶ τὸν τόπο τοῦ γόνου τοῦ Λαΐου. Μαδαῖνει τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀκοζούδων τοῦ Λαΐου, μαδαῖνει ὅτι ἦταν ἐπάγω βέ ἄρμα, ὅτι αῖτὰ τὰ ἔκανε γιωβτὰ βτους Θηβαῖους ἔνας ἀπὸ τοὺς ἀκοζούδους τοῦ, ὁ μόνος ποῦ βῶθηκε, καὶ ὅτι αῖτός, ὅταν ἔγῃε ὁ Οἰδίπους βαβιγιάς, γκέτευβε τὴν Ἰοκάβῃ νὰ τὸν βτείξει βτους ζηρούς γιὰ νὰ βόβκει ποῖμνια. "Ὁ Οἰδίπους ζητᾶει νὰ τὸν δει,



ΟΛΑΙΟΣ ΕΠΙΒΑΤΗΣΤΟΥ ΑΡΜΑΤΟΣ. ΠΡΟΠΟΡΕΥΕΤΑΙ ΑΚΟΛΟΥΘΟΣ ΤΟΥ. Ο ΟΙΑΠΠΟΥΣ ΚΡΑΤΩΝΤΑΣ ΔΟΥΛΑΠΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΜΕΡΙΑ

ἐνῶ ἡ Ἰοκάστη ρωτᾷ τὴν αἰτία τῆς ἐπιθυμίας αὐτῆς. Τότε ὁ Οἰδίπους τῆς ἀφηγεῖται ὅτι εὐριβκόμενος βτὴν κόρινθο κατηγορήθηκε ἀπὸ ἑναν μεθυμένο ὡς νόθος, καὶ ὅτι χωρὶς οἱ γονεῖς του γὰ τὸ ζέρουν πῆχε βτους Δελφούς, ὅπου ἔλαβε τὸν τρομερὸ χρησμὸ, ὅτι ἔμελλε γὰ γίνεαι βύζυχος τῆς μητέρας του καὶ τοῦ πατέρα του γονιᾶς. Φοβούμενος μήπως ἐπαληθεύει ὁ χρησμὸς δὲν ἐπανῆλθε βτὴν κόρινθο, ἀλλὰ πορεύθηκε βτους τόπους βτους ὁποίους, καθὼς τοῦ ἀνακοίνωβε, γονεύθηκε ὁ Λαῖος. καὶ κατὰ παράδοξη βύμπωξη ἐκεῖ φηγοικέβας μ' ἑναν ἀνδρωπον ὁμοιον μ' ἐκεῖνον πού τοῦ περιέγραφε ὡς Λαῖο, τὸν βκότωβε καὶ κατοπιν ὄρους του βτους ἀκοιούδους. Ἄν ὁ γονευθεῖς εἶναι ὁ Λαῖος ποιὸς τότε ἀπὸ βτους ἀνδρωπους δὰ εἶναι ἐξ ἴβου πρὸς τὸν Οἰδίποδα βυβτυχιβμένος;



ΧΡΟΜΟΛΙΘΟΓΡΑΦΙΑ ΜΕ ΤΙΤΛΟ "THE SCHISTE - ON PARNASSUS" ἀπὸ τὸν H.W. WILLIAMS καὶ γηγοτεχνημένη ἀπὸ τὸν W. FORNEST, 1826.



❖ (Ἀκόμα τὸ τρομερὸ μυβτικὸ δὲν ἀποκαλύφθηκε ἀέεραιο βτὰ μάτια του. Πιβτεύει ὅτι ὄντως ὁ πατέρας του βρίβκεται βτὴν κόρινθο καὶ γοβᾷται γὰ ἐπανέλθει ἐκεῖ). ❖

Ἡ Ἰοκάστη δέγοντας γὰ καθυβυχάβει καὶ πᾶγι τὸν Οἰδίποδα, τὸν προτρέπει γὰ βυβπιβτεῖ βτὸν χρησμὸ τοῦ Ἀπόλλωνα. Τοῦ γέρνει μᾶγιβται καὶ παραδειγματα πού ἐπικυρώνουν τὴν ἰδέα τῆς ὅτι οἱ χρησμὸι δὲν ἐπαληθεύονται πάντοτε. 🌀

🌀 Δεῦτερο Ζτάβιμο (βτ. 863 - 910). Ὁ Χορός, μεταγιωμένος πού ἔβτω μὲ τὴν βιωπή του βυνηρχηβε γὰ ὑβριβδοῦν οἱ θεοί, εὔχεται γὰ τὸν βυνοδῶει πάντοτε ἀγνότητα γόχων καὶ ἔρχων πού βτηριβεται βτους θεοβδοτους ἀδάνατους νόμους καὶ ἀποδοκιμάζει τὴν βγαβφημία τῆς Ἰοκάστης. Εὔχεται μᾶγιβτα γὰ τιμωρήβει ὁ Ζεὺς τὴν ἀπιβτία, ἡ ὁποῖα ὑποβκάπτει τὰ θεμέγια τῆς θρηβκείας. 🌿

🌀 Τρίτο Ἐπειβόβδιο (βτ. 901 - 1085). καὶ βᾶν γὰ ἀκουβαν οἱ θεοί τις εὔχες τῶν θηββαίων θερόντων, ἐξέρχεται βτὴν βκηνή ἡ Ἰοκάστη καὶ γέει ὅτι ὁ Οἰδίπους εἶναι περιγοβος καὶ καταγυπημένος. καὶ βᾶν γὰ μετανοεῖ γιὰ ὅβα ἔπε προηγουμένως, ἐρχεται ἱκέτης βτὸν βωμὸ τοῦ Ἀπόλλωνα πού βρίβκεται ἐκεῖ κοντά.

Τμήμα βυζαντινού κρατήρα 350 - 325 π.Χ.  
 «Η εικονογράφηση του αγγείου αποδίδει την βικηλική  
 παρουσίαση του έργου του Σοφοκλή «Οιδίπους Τύ-  
 ραννος». Ο Οιδίπους άπορεί πιάνοντας την γενειάδα  
 του καθώς άκούει τόν Άγγελιαφόρο γά του άνακοινώ-  
 νει τόν θάνατο του Πολύβου. Δεξιά ή Ίοκάστη και  
 χαμηλά ή Αντιγόνη με τήν Ίβμήνη.



**Ε**νας άγγελιαφόρος παρουσιάζεται έρχόμενος από τήν κόρινθο, ο όποιος, άφού  
 βεβαιώνεται ότι έφθασε στό άρχοντικό πού ζητούσε, άνακοινώνει ότι πέθανε ο Πολύ-  
 βος και οι κορινθιοί άνακήρυσαν βασιγιά τους τόν Οιδίποδα. Αυτό γεμίζει χαρά  
 τήν Ίοκάστη, γιατί πλέον οι χρεόμοι και οι μαντείες άποδεικνύονται γεύτικες, και  
 καλεί τόν Οιδίποδα, ο όποιος συμμερίζεται πιά άπόλυτα τήν άπιστία τής γυναίκας του  
 πρòς τούς χρεόμούς.



Ο ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΒΡΕΦΟΣ ΑΝΑΖΩΟΓΟΝΗΜΕΝΟ  
 ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΟΣΚΟ ΦΟΡΒΑ. Α. Δ. ΣΑΥΔΕΤ

**Ε**νώ όμως φοβάται για τó άγρο βέγος του χρεόμοι, μήπως δηλαδή ύποχρεωθεί να παντρευτεί τήν μητέρα του Μερόπη, ο άγγελιαφόρος, όταν πληροφορήθηκε τά βλεπτικά με τόν χρεόμοι, με τήν βεβαιότητα ότι θα προβφέρει ύπηρεσία, κάνει γνωστό στόν Οιδίποδα ότι δέν είναι παιδί του Πολύβου και τής Μερόπης, άλλα αὐτοί τόν υιοθέτησαν άφού τόν παρέλαβαν νεογέννητο άπό τά χέρια του ίδιου του άγγελιαφόρου. Αὐτός τόν είχε παραλάβει στό βοσκοτόπιο του κιδαιρώνα άπό τόν βοκό του Λαίου.



**Η** Ίοκάστη πού κατάλαβε πιά τά πάντα μάταια προ-  
 παδεί να πείσει τόν άνδρα της να σταματήσει, για τó

καγὸ τοῦ τὴν ἔρευνα. Ὁ Οἰδίπους ὅμως ἐπιμένει, ἐνῶ δίνει ἐντολὴ νὰ τοῦ γέρον  
τὸν χέρο βοσκὸ γιὰ νὰ διαρωτιβτῆ πιά τὸ μυστήριό τῆς καταγωγῆς του. Ἡ Ἰοκά-  
βτη πανικόβητη ἐγκαταλείπει τὴν βεηνή, ἐνῶ ἀντιπαρὶ βυκκινητικὸς ὁ θρῆνος τῆς:

ΙΟ. ἰοῦ ἰοῦ, δύστηνε· τοῦτο γάρ σ' ἔχω  
μόνον προσειπεῖν, ἄλλο δ' οὔποθ' ὕστερον.



ΙΟΚ. Ἀλί σου ἀλί, τρισάμοιρε· γιὰτ' εἶναι  
αὐτό τό μόνο πῶχω νὰ σοῦ δώσω  
τ' ὄνομα πιά κι ὕστερα τίποτ' ἄλλο



ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ 1974. ΟΙΔΙΠΟΥΣ: ΜΑΝΟΣ ΚΑΤΡΑΚΗΣ. ΙΟΚΑΣΤΗ: ΚΑΤΣΕΛΗ

**Κ**αθὼς ὁ Χορὸς ἐκφράζει τὴν ἀνηβυχία του δι' αὐτὴ τὴν βυμπεριφορὰ τῆς Ἰο-  
κάβτης, ὁ Οἰδίπους τὴν ἀποδίδει βτὴν πηγαυμένη χυναυκεία ματαιοδοφία τῆς (γο-  
βάται - γέει - ἡ Ἰοκάβτη μήπως ὁ ἄνδρας τῆς εἶναι γιὸς δούρου) καὶ δηγῶνε ὅτι δέν  
πρόκειται νὰ βταματῆβει ὠβπου νὰ μάβει τὴν γενιά του. 🌿

ΟΙ. ὁποῖα χρῆζει ρηγνύτω· τοῦμόν δ' ἐγώ,  
κεῖ σμικρόν ἐστι, σπέρμ' ἰδεῖν βουλήσομαι.  
αὐτῆ δ' ἴσως, φρονεῖ γὰρ ὡς γυνὴ μέγα,  
τὴν δυσγένειαν τὴν ἐμὴν αἰσχύνεται.  
ἐγὼ δ' ἐμαυτὸν παῖδα τῆς Τύχης νέμων 1080  
τῆς εὔ διδούσης οὐκ ἀτιμασθήσομαι.  
τῆς γὰρ πέφυκα μητρός· οἱ δὲ συγγενεῖς  
μῆνες με μικρόν καὶ μέγαν διώρισαν.  
τοιόσδε δ' ἐκφύς οὐκ ἂν ἐξέλθοιμ' ἔτι  
ποτ' ἄλλος, ὥστε μὴ ἔμαθεῖν τοῦμόν γένος. 1085



ΟΙΔ. Σ' ὅ,τι θέλει ἄς ξεσπάσει· ὅμως ἐγὼ  
θά ἐπιμείνω νὰ μάθω τὴ γενιά μου  
κι ἄς εἶναι ταπεινὴ· ἐκεῖνη βέβαια,  
πού σάν γυναῖκα ἐπάνω τῆς τό παίρνει,  
θά ντρέπεται τὴν πρόστυχη σειρά μου.  
Μά ἐγὼ πού παίρνω γιὰ παιδί τῆς Τύχης 1080  
τόν ἑαυτό μου, τῆς καλοδωρήτρας,  
δέ θέν' ἀτιμαστώ, γιὰτὶ αὐτὴν ἔχω  
μητέρα μου, κι οἱ μῆνες τῆς ζωῆς μου  
καὶ μικρό μ' ἔχουν καὶ μεγάλο δείξει.  
Κι ἀφοῦ τέτοιος γεννήθηκα, ποτέ μου  
πιά ἀλλιώτικος δέ θά ἔβγω, πού ν' ἀφήσω  
ἔτσι χωρὶς νὰ μάθω τὴ γενιά μου.

🌿 Τρίτο ζαῖβιμο (1086 - 1103). Τὸ χορικὸ αὐτὸ εἶναι ἕνα ὑπόρχημα - χορὸς

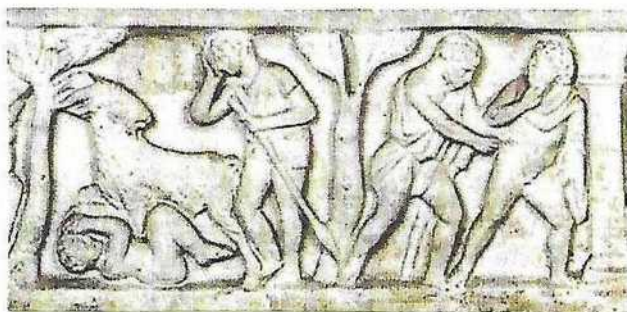


καὶ τραγούδι - , ἀποτελεῖται δηλαδὴ μόνο ἀπὸ μία βτροφή καὶ ἀντιβτροφή , καὶ εἶ-  
 ναι ἀφιερωμένο βτὴν ὑποουζότητα τῶν ἀνθρώπων παραιδήσεων. Ἐτὴν βτροφή , πού εἶ-  
 ναι ἓνα χαρούμενο τραγούδι , ὁ Χορὸς ὑμνεῖ τὸν κιδαιρῶνα ὡς τόπο κατασχῆς τοῦ  
 Οἰδίποδα . (Ὁ Σοφοκλῆς βυνηδίζει γήγο πρὶν ἀπὸ τὴν καταβτροφή τοῦ τραχικοῦ ἥρωα  
 νὰ δημιουργεῖ μία ἀτμόσφαιρα χαρούμενης αἰδιδοσφίας πού τὴν ἐκφράζει κυρίως ὁ Χο-  
 ρος . Ὁ Χορὸς πέφτει βὲ πηάνη , ὅπως καὶ οἱ ἥρωες τοῦ ἔργου , παρανοεῖ ὀριβμένα γε-  
 χονότα ἢ βημεῖα κι ἔτβι χαίρεται ἐρηπίζοντας βὲ κάποιο καρὸ πού πηηβιάζει . Ἡ αἰδιδο-  
 σφία τοῦ Χοροῦ κάνει ἀκόμα πιὸ τραχική τὴν ἐντύπωβη τῶν θεατῶν ἀπὸ τὴν πτώβη τοῦ  
 ἥρωα πού ἀκοζουδεῖ ἔπειτα . Ἡ βυνηδεια αὐτὴ τοῦ Σοφοκλῆ δὲν εἶναι ἀπῆως ἓνα θεα-  
 τρικό τέχναβμα , ἀλλὰ «ἀποκαζύπτει μία βαδύτερη πραχματικότητα». Τὸ ἀκροατήριο ,  
 ὅπως καὶ οἱ θεοί , ζέρει τί πρόκειται νὰ βυμβεῖ , καὶ βῆπει βτὸν Χορὸ τὴν εἰκόνα τῆς  
 βελκῆς τοῦ τυζητότητας , τῆς τυζητότητας ὀζων τῶν ἀνθρώπων , πού πάντα  
 παρερμηνεύουν τὰ βημεῖα καὶ χαίρονται , ἐνῶ βρίβκονται βτὸ χεῖζος τῆς καταβτροφῆς).

Ἐτὴν ἀντιβτροφή ὁ Χορὸς διατυπῶνει τὴν ἀπορία γιὰ τὸ ποιὸς τὸν γέννηβε : ὁ  
 Ἀπόζηων , ὁ Ἑρμῆς ἢ ὁ Διόνυβος ;




❖ Τέταρτο Ἐπειβόδιο (βτ. 1109 - 1135). Ἐτὴν βεηνὴ παρουβιάζεται ὁ θεράπων τοῦ  
 Λαῖίου , πού εἶχε παραγάβει κάποτε τὸ βρέγος γιὰ νὰ τὸ ἐκδέβει βτὸν κιδαιρῶνα . Ἐτὴν  
 ἀρχῆ , φοβιδμένος , ἀρνεῖται ὅτι γχωρίζει τὸν κορίνδιο ἀχχεζο , ἀλλὰ καδῶς ἐζετάζεται  
 ἀπὸ τὸν Οἰδίποδα , βὲ ἀντιπαραβταβη μαζὶ του , ἀναχκάζεται καὶ ἀποκαζύπτει τὸ φοβε-  
 ρο μυβτικό : ὁ Οἰδίπους εἶναι γιὸς τοῦ Λαῖίου καὶ τῆς Ἰοκάβτης , πού τὸν παρεδῶβαν  
 β' αὐτὸν γὰ τὸν βκοτώβει γιὰ τὴν φοβήθηκαν τὸν χρεβμό.



ΚΑΛΥΜΜΑ ΣΑΡΚΟΦΑΓΟΥ , 3<sup>ος</sup> αἰ. μ. Χ. ,  
 ΡΩΜΗ , Musei Vaticani .

**Ἡ ἱστορία τοῦ Οἰδίποδα :** Ἐτὸ ἀριβτερό μέρος ,  
 ὁ βοσκὸς δείχνει μεταμεζημένος πού ἐχκαταζειπει  
 τὸν μικρὸ Οἰδίποδα μετὰ ἀπὸ ἐντοζή τοῦ Λαῖίου .  
 Ἐτὸ δεζιὸ μέρος , ὁ Οἰδίπους πού ἔχει μεχαζῶβει  
 βὰν γιὸς τοῦ βαβιγιά Πηζύβου , ἀπογαβίζει νὰ  
 γύχει , παρ' ὅζο πού ὁ βοσκὸς προβπαιδεῖ νὰ τὸν  
 ἀποτρέβει .




**Ἔ**τσι ὁ Οἰδίπους γράνει τὸ ἔσχατο τέρμα τῆς ἔρευνάς του, βγέπει τὴν ἀβυββο  
 βυμφορᾶς ἐπὶ ἣν ἔχει πέσει καὶ, ἀνακεφαλαιώνοντας μὲ «βογόκρειον ἕδος» τὶς βυμ-  
 φορές του, μᾶς προδιαδέτε για τὴν βκνηρὴ αὐτοτιμωρία, ἐπὶ ἣν ὁποία δὲ τὸν ὀδηγεῖ ἡ  
 Ἄτη. Συντετριμμένος ἀποχωρεῖ ἐπὶ ἔσωτερικὸ τοῦ παλατιοῦ, ἐνῶ ταυτόχρονα γεύχουν ἀ-  
 πὸ τὴν ἀριστερὴν πύλοιο ὁ Κορίνθιος ἀρχηγὸς καὶ ὁ θεράπων. 

ΟΙ. ἰοῦ ἰοῦ· τὰ πάντ' ἄν ἐξήκοι σαφῆ.  
 ὦ φῶς, τελευταῖόν σε προσβλέψαιμι νῦν,  
 ὅστις πέφασμαι φύς τ' ἀφ' ὧν οὐ χρῆν, ξὺν οἷς τ'  
 οὐ χρῆν ὀμιλῶν, οὐς τέ μ' οὐκ ἔδει κτανῶν. 1185

ΟΙΔ. Οἴμῃ, οἴμῃ· ξεκαθάρισαν ὅλα!  
 ὦ φῶς, στερνὴ φορὰ νὰ σ' ἀντικρίσω  
 τώρα, πού φανερώθηκα πῶς εἶμαι  
 παιδί ἐκείνων πού δέν ἔπρεπε νὰ 'μουν,  
 πῶς ζῶ μ' ὅποιους δέν ἔπρεπε νὰ ζοῦσα,  
 κι εἶμαι αὐτῶν πού δέν ἔπρεπε ὁ φονιάς.



 **Τέταρτο Στάσιμο (στ. 1186-1222).** Μετὰ τὴν κένωσι τῆς βκνηῆς, ἀπομένοντας  
 μόνος ὁ Χορὸς γάγγει τὴν ματαιότητα τῶν ἀνθρώπων πρᾶγματων μὲ ἀφορμὴ τὴν αὐτο-  
 αναγνώριση τοῦ Οἰδίποδα. Στὴν ἀρχὴ ὁ Οἰδίπους παρουσιάζεται ὡς παράδειγμα τῆς ἀν-  
 θρώπινης εὐτυχίας, ἐπὶ ἣν περιγράφεται ἡ εὐτυχία τοῦ Οἰδίποδα: βωτήρας καὶ τι-  
 μημένος βασιλεὺς τῆς Θίβας. Ἀκοιουδεῖ ἀμέσως ἡ ἀδελιότητα τοῦ Οἰδίποδα πού γίνεται  
 πρὸ ὀδυνηρῆ, ἐπειδὴ ἔρχεται ὑβτερα ἀπὸ εὐτυχία καὶ δόξα· τέλος ὁ Χορὸς ἐκφράζει τὴν  
 βυμνία καὶ τὸν οἶκτο του για τὴν τραγικὴ μοῖρα τοῦ Οἰδίποδα.

**ΣΤΑΣΙΜΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ**

ΧΟ. ἰὼ γενεαὶ βροτῶν, [στρ. α]  
 ὡς ὑμᾶς ἴσα καὶ τὸ μη-  
 δὲν ζώσας ἑναριθμῶ.


**ΤΕΤΑΡΤΟ ΣΤΑΣΙΜΟ**


ΧΟΡ. Ἄχ, ἄχ, ὦ γενεές τῶν θνητῶν,  
 πόσον ἐγὼ τῆ ζωῆ σας  
 καὶ τὸ μηδὲν ἑνα τὰ 'χω!



ΕΡΥΘΡΟΜΟΡΦΗ ΑΤΤΙΚΗ ΛΗΚΥΘΟΣ  
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ, ΒΟΣΤΟΝΗ


Ἡ Στίγχα βυμνιμένη ἐπὶ πῖβω πόδια, ἐτοι-  
 μάζεται νὰ καταβπαράζει τὸν θυμὸ Οἰδίποδα  
 νομίζοντας πῶς δέν δαὶ ἀπαντήθει ἐπὶ αἰνιγμα-  
 ποῦ τοῦ ἔχει θέσει. Ὁ Οἰδίπους, ὅμως, ἀνα-  
 βκεώνει τὸ ἀριστερὸ του χέρι βταματῶντας τὴν,  
 καθὼς ζέρε τὴν ἀπάντησι. Μὲ τὸ δεξι χέρι,  
 ἐκτεταμένο πρὸς τὰ πῖβω, κρατᾷ ραβδί.



 **Ἔξοδος** (βτ. 1223 - 1530). (κυριολεκτικά, ὁ ὄρος δηλώνει τὴν ἔξοδο τοῦ Χοροῦ ἀπὸ τὴν ὀρχήστρα, πού βηματοδοτεῖ τὸ τέλος, «τὴν γύβη» τῆς τραγωδίας. Είναι ἡ κατασκευασμένη βκηνή τοῦ ἔρχου, ἡ ὁποία συνδυάζει τὸ διαζοχικὸ καὶ τὸ ζυρικὸ στοιχεῖο).

 Ἐνας ἔξαρχος, ἀρχος δηλαδὴ προερχόμενος ἀπὸ τὸ ἀνάκτορο, ἀναγγέλλει ἐτὸν Χορὸ τὴν βυμορὰ πού ζέβπαβε μέσα ἐτὸ παζάτι. Ἡ Ἰοκάστη κρείβτηκε ἐτὸν θάλαμό της καὶ κρεμάθηκε. Ὁ Οἰδίπους, μπαίνοντας ἐτὸν θάλαμο, ζητοῦβε ζίφος γιὰ γὰ αὐτοκτονήβε, ἀλλὰ καθὼς εἶδε τὴν Ἰοκάστη κρεμαβμένη ἀπέβπαβε ἀπὸ τὰ φορέματα της περόνες χρυβές, μὲ τις ὁποῖες τρύπηβε τὰ μάτια του.

  Στὴν βυπέχεια, ἀνοῖγει ἡ κεντρικὴ πύλη τῶν ἀνακτόρων καὶ ἐμφανίζεται ὁ Οἰδίπους μὲ αἰμόφυρτο πρόβωπο, προχωρώντας μὲ τὴν βοήθεια δύο δούλων, καὶ ἀρχίζει ὁ κομμὸς τῆς ἔξοδου.

(κομμὸς, ἀπὸ τὸ ρῆμα κόπτομαι = ὀδύρομαι, χτυπιέμαι, θρηνώ [βη. κοπετός], εἶναι ἕνα θρηνητικὸ τραγοῦδι πού τραγοῦδαῖε ὁ ἥρωας τοῦ ἔρχου ἐναγγέλλζ μὲ τὸν Χορὸ. Τὸ θηβερὸ αὐτὸ τραγοῦδι διμίζει τὸ βημερικὸ μεζόδραμα (ἢ Ὁπερα), ὅπου ὄρο τὸ θεατρικὸ ἔργο παριβτάνεται τραγοῦδιβτά).

 Καθὼς ὁ Χορὸς ἀντικρίζει μὲ γρίκη τὸν Οἰδίποδα, τὸν ρωτᾶε μέσα ἐτὸν θρηνο του ποῖος κακὸς δαίμονας τὸν ὤσθηβε ἐέ αὐτὴ τὴν πράξη. καὶ ὁ Οἰδίπους, ἀφροῦ ἐκγράφει βπαραχτικὰ τὴν ἀπερηπιβία του, ἀπαντᾶ πὼς ἐέ ὄρα τὸν παρέβυρε μὲ τὴν Ἄτη (τύφωση τοῦ νοῦ) ὁ Ἀπόγγων. καταριέται τὴν ὥρα πού βώθηβε ἐτὸν κιδαιρῶνα καὶ ἐτὴν βυπέχεια προβπαδεῖ γὰ δώβε «ζοχικὴ» ἐξήγηβη τῆς αὐτοτιμωρίας του. Μιζάει γιὰ τις κρίβιμες βτιχμές τῆς ζωῆς του καὶ γιὰ τὸν θηέβριο ρόλο πού ἔπαιζε ἡ καδεμμία, καὶ τέλος παρακαζεῖ γὰ ὑποβτεῖ τις βυπέπειες πού ὁ ἴδιος ὀριβε γιὰ τὸν δορογόνο τοῦ λαῖου: γὰ τὸν βκοτώβουν ἢ γὰ τὸν διώζουν ἀπὸ τὴν χώρα.

  **Τέλος**, ἐμφανίζεται ἐτὴν βκηνὴ ὁ κρέων, ὁ γέος βαβιζιάς τῆς θήβας, ἐτὸν ὁποῖον ὁ Οἰδίπους ὀμοζοχεῖ ὅτι τὸν ἀδίκηβε, τὸν παρακαζεῖ γὰ τὸν διώζει ἀπὸ τὴν χώρα καὶ γὰ ἀναζάβε αὐτὸς τὴν γροντίδα γιὰ τις δύο ἀχαπημένες κόρες του, τις ὁποῖες βγιχταχχαζιάζει. Ὁ κρέων τοῦ ἀπαντᾶε πὼς δα γίνουν αὐτὰ, ἄς ἀποχωριβτεῖ ὀμως τῶρα τὰ παιδιὰ του. Ἄπαραχτικὰ ὁ Οἰδίπους παρακαζεῖ γὰ μὴν τοῦ πάρει τις κόρες του, ἀνένδοτος ὀμως ὁ κρέων τοῦ ζέει γὰ μὴν ζητᾶε τίποτα περιββότερο. Γιατι

καὶ ὅσα ὡς τώρα κέρδιζε δὲν τὸν ἀκοροῦθησαν ὡς τὸ τέρας τῆς γῆς του.



Ἡ Κρέων προπαθεῖ γὰ ἀπομακρύνει τὴν Ἀντιγόνη ἀπὸ τὸν Οἰδίποδα, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν βερά του προπαθεῖ γὰ τὴν βυκρατόθει κοντά του.

ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ JOHN FLAXMAN, 1755-1826. ΛΟΝΔΙΝΟ, ΒΡΕΤΑΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ.






**Κ**αθὼς ὁ Οἰδίπους ὀδηγεῖται εἰς τὸ ἐσωτερικὸ τῶν ἀνακτόρων, ὁ χορὸς βυνοδεύοντας τὴν ἀρχὴ κίνησιν τοῦ Οἰδίποδα ἐκφράζει τὴν πανάρχαια σοφὴ γνώμη: μηδένα πρὸ τοῦ τέρους μακάριζε.


*ΧΟ.* ὦ πάτρας Θήβης ἐνοικοι, λεύσσει, Οἰδίπους ὄδε, ὅς τὰ κλείν' αἰνίγματ' ἤδει καὶ κράτιστος ἦν ἀνὴρ, 1525 οὐ τίς οὐ ζήλω πολιτῶν καὶ τύχαις ἐπέβλεπεν, εἰς ὅσον κλύδωνα δεινῆς συμφορᾶς ἐλήλυθεν. ὥστε θνητὸν ὄντ' ἐκείνην τὴν τελευταίαν ἰδεῖν ἡμέραν ἐπισκοποῦντα μηδέν' ὀλβίζειν, πρὶν ἂν τέρμα τοῦ βίου περάσῃ μηδὲν ἀλγεινὸν παθόν. 1530\*

**ΧΟΡ.** Βλέπεις, ὦ λαέ τῆς Θήβας, τὸν Οἰδίποδά σου αὐτόν  
πού ἤξερε τὰ ξακουσμένα κείν' αἰνίγματα νά λύει,  
πού ἦταν πρῶτος μὲς στοὺς πρῶτους, πού τὴν τύχη  
του καὶ ποιός  
δὲν ἐζήλευε νά βλέπει μὲς στήν πολιτείαν αὐτή,  
σέ τί σίφουνα ἔχει πέσει τῆς πιό μαύρης συφορᾶς;  
Κι ἔτσι ἐκείνη καρτερῶντας τὴν ἡμέρα τὴ στερνὴ,  
μὴ βιαστεῖς νά μακαρίσεις θνητὸν ἄνθρωπο, πριχοῦ  
τῆς ζωῆς διαβεῖ τό τέρμα δίχως νά γευτεῖ κακό. 1530





 **Τ**ὰ δάκρυα τῆς τραγωδίας εἶναι ἀμετρία γιὰ βτοχαβμούς ... κανένα ἔρ-  
χο μεγάλου ποιητῆ δὲν γράφκε γιὰ νὰ μᾶς βάζει βέ βέγγη. Ζκοπὸς τῆς τραγωδί-  
ας εἶναι νὰ μᾶς βυχεινῆβει καὶ νὰ μᾶς εὐχαριβτήβει. Εἶναι επικίνδυνο νὰ γυρεύουμε  
τὴν ἔννοια ἐνὸς ποιητικοῦ ἔργου καὶ νὰ προβπαδοῦμε νὰ τὴν διατυμώβουμε μὲ τρόπο  
καθαρά ἐγκεφαλικό. Ὡβτόβο - ἀν τὸ πνεῦμα μᾶς δὲν ἀποτεγγεται ἀπὸ βτεγαυὰ δια-  
μερίβματα - κάβδε ἔρχο πὸ μᾶς βυχεινῆ βρίβκει ἀπήχηβη βτὴν δίανοιὰ μᾶς καὶ μᾶς  
βυαρπάβει ὁβόκρηβους. Τιατὶ καὶ ὁ ποιητῆς, ὅταν τὸ δημιουργοῦβει, τὸ δημιουργοῦβει  
μὲ ὁβόκρηβρο τὸν ἑαυτὸ του. Ἀγγίβει τὴν βέγγη μᾶς μέβα ἀπὸ τὴν παράβζην εὐχα-  
ριβτήβη τοῦ πόνου πὸ μοιραβζόμαβτε μὲ τὰ πηάβματα πὸ γέννηβει ἡ γυχή του.

 **Ο** γόβος, τὸ ἔγγος, ὁ θαυμαβμός καὶ ἡ ἀγάπη γιὰ τὸν τραγικό ἥρωα εἶναι  
πὸ μᾶς ὑποβρεῶνουν νὰ ἀναρωτηβδοῦμε: « Τί βυμβαίνει β' αὐτὸν τὸν ἀνδρωπο;  
Ποιὸ εἶναι τὸ γόβημα τῆς μοίρας του; ». Ὁ ποιητῆς μᾶς ἐπιβάζβει γοιπὸν τὴν ἀνα-  
γῆτῆβη τῆς ἔννοιας τοῦ ἔργου του βὰν μία γυβικὴ ἀντίβδραβη τοῦ γοῦ μᾶς βτὴν  
βυχεινῆβιακὴ κατὰβταβη ὀπου μᾶς ρίβχει. 

 **Α**ς ἀγῆβουμε μία βύχχρονη μεβέτη γιὰ τὸ « Ἡρωικό, τὸ Τραγικό καὶ τὸ  
Πεπρωμένο » νὰ χρηβιμεῦβει ὡς μίτος βτὴν ἀναγῆτῆβη αὐτῆ.

  
**ΤΟ ΤΡΑΓΙΚΟ, ΤΟ ΗΡΩΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΠΡΩΜΕΝΟ**  


 **Θ**ὰ ἀρχίβουμε τὴν μεβέτη μᾶς μὲ τὴν ἐτυμολογία τῆς γέβης « πεπρωμένο ».   
Τὸ γεβικό μᾶς πηρογορεὶ ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὸ ρῆμα « πόρω », πὸ βυαιντᾶται μὸ-  
νο βτὸν παρακειμένο « πέπρωμαι », δηγὰδῆ ἐκτεβῶ, ἐπινοῶ, παρέχω, πορίβω, δίνω,  
προβφέρω, δωροῦμαι, χαρίβω, παραχωρῶ, καὶ βτὸν ὑπερβυντέβικο « ἐπέπρωτο ». καὶ  
« πεπρωμένο » βημαίβει ὀριβμένος, προοριβμένος, παραχωρημένος ἀπὸ τὴν μοίρα.

 **Σ**ὲ δικὴ μᾶς ἔννοιοδότηβη, τὸ « πεπρωμένο » δὰ πρέπει νὰ δηγῶνει κάτι τὸ  
ὑπερπροβωπικό, τὸ ὑπερ-ἀτομικό, πὸ ὡβεί τὸ ἀτομικό καὶ προβωπικό βτοιχεῖο νὰ  
ἐνεργῆβει ποβῆβες φορές ἀντίβδετα βτὸν ἑαυτὸ του, δηγὰδῆ ἀντίβδετα βτὸν βιογολικό προ-

ορισμό του ή βτήν βιοζογική εὐτυχία του , γιὰ βκοπούς πού ξεμπηρετοῦν μιὰν ἀζηη νομοτέλεια . Τὴν νομοτέλεια αὐτὴ καλεῖται βέ ποηζές περιπτώσεις νὰ ἐνβωματώβει ἢ ἀνδρώπιγη ἀτομικότητα , παρὰ τὴν δέησή της . Θὰ μπορούβε νὰ πει κανεὶς ὅτι μιὰ ὑπερ - ἀτομικὴ Ἄρχὴ ἐκζέχει ὡς φορέα , βκεῦος ἢ ὄχημά της ὀριβμένα ἀτομα γιὰ δικούς της βκοπούς . Ὅβοι ἔχουν αὐτὴ τὴν μοῖρα γίνονται ἢ τραγικὰ δύματα της ἢ ἠρωες .



**Ο** τραγικὸς ἦρωας παρουνδιάζει τὸ φαινόμενο ὅτι περιέχει βτὸ βάδος του δύο οντότητες ἢ δύο ἀρχές . Ἡ μία εἶναι ἢ μικρὴ , ἀτομικὴ , ἀνδρώπιγη , βιοζογικὴ του ὑπόβταβη , πού κινεῖται μέβα βτὰ πηαίβια τοῦ « κοινού » , με τοὺς γνωβτούς περιοριβμούς καὶ βτόχους της . Ἡ ἀζηη εἶναι ἠρωϊκὴ , ὑπερανδρώπιγη , ὑπερ - ἀτομικὴ ἢ ὑπερ - βιοζογικὴ , πού τὴν βοβία καὶ βκοπιμότητά της δέν μπορεί νὰ βυηγάβει τὸ μικρὸ ἀνδρώπιγο βτοιχεῖο . Τὸ μόνο πού διαπιβτῶνει εἶναι ὅτι ὠδεῖται . Ὅτι καταρχειται ἢ βούηγηβη του , ὅτι κατακηύεται ἀπὸ δυνάμεις ἰβχυρές καὶ ὑπέρτερες πού δέν μπορεί νὰ τοὺς ἀντιταχθεῖ , ἔβτω κι αὐ τὸ ὠδῆβουν βτὴν ἠδικὴ ἢ βιοζογικὴ καταβτροφή του .



**Ε**ἶναι , ὠβτόβο , ἀνάγκη νὰ κάνουμε διαίκριβη ἀνάμεβα βτὸ τραγικὸ καὶ βτὸ ἠρωϊκὸ βτοιχεῖο , ἀφοῦ ὁ τραγικὸς ἀνδρωπος ὑποκῦπτει , εἴτε τὸ δέζει εἴτε ὄχι , βτὶς ὑπερπρωβηκίβες δυνάμεις τοῦ πεπρωμένου καὶ καταηύεται ὡς ἀνδρώπιγο ἀτομο , ἐνῶ ὁ ἠρωας παηεύει με τὸ πεπρωμένο του ὀβόβτου τὸ κατακτῆβει . Κατακτῶ , ὀμως , ὅταν πρόκειται γιὰ ὑπέρτερες δυνάμεις , βημαῖνει μαῖηρον ἀφομοιῶνω τὸ πεπρωμένο . Με τὴν ἀφομοιῶβη αὐτὴ ἢ μοῖρα ἀηηάζει πρόβωπο , καδῶς ἀηηῶβτε καὶ τὸ ἀτομικὸ βτοιχεῖο πού ἔρχεται βέ ἐπαφή μαζί της .




**Τ**ὸ δέμα αὐτὸ τὸ βυαντοῦμε βέ μυθολογικὴ μορφή βτὴν παῖη τοῦ ἠρωα με τὸν δράκο ἢ με τὸ τέρας , ὀπου ὁ ἠρωας , ἀφοῦ νικῆβει τὸ τέρας , ἀποβπᾶ , ὡς τρόπαιο , κάτι ἀπὸ τὸν νικημένο ἀντίπαλο . Με ἀηηα γόηια , δὰ μπορούβε νὰ πει κανεὶς ὅτι ἐνβωματῶνει μέρος ἀπὸ τὶς ἰδιότητες τοῦ πεπρωμένου .




**Α**ηηά , βέ τί πεδίο ἀνήκει τὸ ηεχόμενο πεπρωμένο ; Ἡ παναίρχαια πείρα τῆς ἀνδρωπότητας τὸ ἀναηνωριῖει ὡς ἕνα πεδίο ὑπέρτερο τοῦ ἀνδρώπιγου , ποηὺ πὶὸ ἰβχυροῦ ἀπὸ τὸν ἀνδρωπο , ποηὺ πὶὸ περιεκτικῶ , με ὑπέρτερη ηυνῶβη καὶ διαφορετικὸς βκο -

πούς, με την δύναμη να χρησιμοποιοῦν ὡς ὄργανό του ὀριζόμενους ἀνθρώπους κατάρτη-  
 ζους γιὰ φορέις του. Ὅσα αὐτὰ ὑποβάλλουν τὴν ἰδέα ἑνὸς «δυεχοῦς» με δυνάμεις  
 ποὺ διαμορφώνουν τὸν ἄνθρωπο, ποὺ ἐπεμβαίνουν ἐπὶ τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ του καὶ τὴν ἀπο-  
 κλίνουν ἀπὸ τὸ βιολογικὸ ἢ καθαρὰ ἀνθρώπινο κανάλι της. Δίνει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἀντι-  
 μάχεται τὸν ἄνθρωπο, ἀφοῦ παραβιάζει τὴν θέλησή του, ὅταν τὸν χρησιμοποιοῦν ὡς φορέ-  
 α του. Αὐτὴ εἶναι ἡ κοινὴ ἀντίληψη. Ἐμεῖς δὲ ἐξετάζουμε ἀρχότερα τὴν μιθωλόγηται  
 μιᾶς ἀλλοῦς ἐρμηνείας.



 Ἄς ἐξετάζουμε, ὅμως, πρῶτα μερικὰ παραδείγματα παρμένα ἀπὸ τὴν μυθο-  
 λογία, τὴν ἱστορία, ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὴν σύγχρονη γογοτεχνία.

 Ἡ «τραγικότητα» τοῦ Προμηθεῆ ἀρχίζει με τὴν καθήλωσή του ἐπὶ τὸν βράχο.  
 καὶ οὐκ εἶναι ἐπὶ τὸ ὅτι νικῆθηκε ἀπὸ δυνάμεις ὑπέρτερές του. Ἀλλὰ ἐπὶ τὸ πρῶτο μέρος τῆς  
 ζωῆς του ὑπῆρξε νικητὴς παρ' ὅσο ποὺ ἡ νίκη του εἶναι ἀμφισβητήσιμη, μιὰ καὶ δὲν πά-  
 ρε με τοὺς θεοὺς γιὰ τὰ τοὺς ἀποβάσει τὸ φῶς. Ἀλλὰ τὸ ἔκγεγε. Τὸ ὅτι τὸ ἔκγεγε  
 ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους σημαίνει ὅτι θέλησε νὰ μεταγγίσει, ἐπὶ μιὰ τάξιν ὄντων ποὺ ζούσαν  
 ἐπὶ τὸ σκοτάδι, πορὺ μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν Θεῶν καὶ τοῦ πεπρωμένου, καί τι ἀπὸ  
 τὴν οὐδία τοῦ ἀνώτερου κόσμου καὶ νὰ τοὺς φέρι ἐπὶ μιὰ ὑψηλότερο καὶ φω-  
 τεινὸ ἐπίπεδο ὑπερβατικῆς δυνάμεις. Ὅμως τὸ ὑπερβατικὸ, τουλαχιστον ἐπὶ ἐκείνη τὴν  
 μυθολογικὴ ἐποχὴ τῆς ἀνθρωπότητος, δὲν φαίνεται νὰ εἶχε τὴν πρόθεσιν νὰ φωτίσει  
 τὰ ἀνθρώπινα δημιουργήματά του. Ἦθελε, γαιομεγικά, νὰ τὰ ἀφῆσει ἐπὶ τὴν βχεδὸν  
 ζωὴν, ἐνδοτικτῶδη μοῖρα τους, ἴσως ἐπειδὴ δὲν εἶχαν ἀκόμα ὠριμάσει, ὡς ζωϊκοὶ ὄρ-  
 γανισμοί, γιὰ νὰ δεχθοῦν τὸ θεῖο φῶς. Τὸ χάσμα ἀνάμεσα ἐπὶ τὸν ἀνθρώπινο καὶ ἐπὶ τὸν  
 θεῖο κόσμον ἦταν μεχάριον. καὶ ὁ μεθοραβητὴς Προμηθεῆς πῆρε τὴν πρωτοβουζία νὰ  
 γεφυρώσει τὸ χάσμα. κατέβαθε καί τι ἀπὸ τὸν θεῖο κόσμον ἐπὶ τὸ ἐπίπεδο τοῦ ἀνθρώπου  
 καὶ ἐπὶ ἀνύγωγε τὴν ἐπὶ τὴν ἀνθρώπινο γένους. Ἡ πράξιν του δὲν ἦταν ἥρωϊ-  
 κή, ὅπως εἶπαμε, ἐπειδὴ δὲν ἀγωνίστηκε, ἐπὶ τὸν μετῶδος, γιὰ νὰ ἀποβάσει ἐπὶ  
 τὸν τρόπον τὸ φῶς. Οὔτε ἡ μοῖρα του ἦταν ἀπόλυτα τραγικὴ, μιὰ καὶ ἡ δοκιμασία του ἦ-  
 ταν προωρινή. Τελικὰ, τὸν ἐλευθερώνει ὁ Ἡρακλῆς. Ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ βημαῖο καὶ ἐπειτα,  
 ὑφίσταται μιὰ περίεργη μεταμόρφωσιν. Φορεῖ ἕνα δαχτυλίδι με πέτρα ἀπὸ τὸν κω-  
 κίβο, γιὰ νὰ τοῦ θυμίζει πάντα τὴν τιμωρία του καὶ τὸ ὅτι δὲν ἦταν ἰσοδύναμος, μ' ἄλ-  
 λα γόγια ὅτι δὲν δὲν ἔπρεπε νὰ ἀντιταχθεῖ ἐπὶ τὸν θεῖο νόμον, οὔτε νὰ ἐπέμβει ἐπὶ

νά βτήν Νομετέγεια του Ξχεδίου τής Δημιουργίας. Διαφορετικά, αν δηλαδή η πράξη του ήταν σύμφωνη με το Ξχέδιο των θεών ή του πεπρωμένου για την Δημιουργία, δεν θα υπήρχε φόσος να τιμωρηθεί ως ταραξίας του Ξχεδίου αυτού. Η τιμωρία του και το δαχτυλίδι με την πέτρα του θυμίου την δέση του και ότι δεν ενδαρρύνεται η διαταραχή τής αρμονικής χειτουρχίας του Ξχεδίου από αιδθήματα οίκτου προς την Πράξη. Έδώ, θα μπορούσενά αμιγβητήθει κανείς τα γιγάνθρωπα κίνητρα του Προμηδέα, επειδή προδίδουν μια κρυφή έχθρα προς τον θεϊκό κόσμο.



**Π**ως υποδηλώνεται αυτή η έχθρα; Από το ότι, ενώ άχνουεί προφανώς το θείο Ξχέδιο τής Δημιουργίας και την σταδιακή ίδως κάδοδο του Θείου στα πράγματα, αυτός δεν περιμένει το « ηγήρωμα του χρόνου », την απαραίτητη ώριμανθή των πραγμάτων και ένερχεί αυτόβουθα. Με αυτή του την πράξη, δεν παραβιάζει μόνο το θείο Ξχέδιο, αλλά και την όμαγή εξέγηση του ανθρώπινου είδους, που δεν ήταν ακόμα έτοιμο για το φώς, επειδή δεν είχε βυπητηρώθει ακόμα τον κύκλο του εκότους. Τι θα βυμβεί άραγε στα τυφλά γεοχνα των ζώων αν κάποιος τους ανοίξει πρόωρα τα μάτια στο φώς; Το ότι, λοιπόν, ο Προμηδέας ένερχεί αυτόβουθα, δείχνει, το ηχότερο, ότι δεν έχει έμπιστοβύνη στην κρίση των θεών, βέ μια τάξη δηλαδή υπέρτερή του. Αυτός, που δεν είναι θεός, αλλά απηώς Τιτάνας, με ηγήρη άχνοια τής νομοτέγειας του Ξχεδίου εξέγησης, υγώνει την κρίση του επάνω από την κρίση των θεών. Δικαιοχηημένα, λοιπόν, μας υποβάηη την ύπογία ότι φθοουβει τους θεούς και ότι αυτός του ο φθόνος τον ώδηθε να γίνει άκαυρος ένερχέτης των ανθρώπων.



**Σ**υνογίουμε: Αυτό που φαίνεται άδικο στα μάτια των πραγμάτων, μπορεί να έτυπηρετεί κάποιαν υπέρτερη βκοπιμότητα στο Ξχέδιο του κόσμου, γνωστή μόνο στους θεούς. Η υπέρτερη αυτή βκοπιμότητα, που βγέπει την πράξη στο βύνογό της και ηνωρίζει τον φόσο τής δημιουργίας της, είναι εκείνη που είδχωρει βέ όριβμένους ανθρώπινους φορείς, καταηύοντας την άτομική τους δέηθη και ηρηβιμοποιώντας τους για έναν υπέρτερο βκοπό. Ίδως αυτό να φαίνεται άδικο από την ανθρώπινη βκοπία, που τής άρέβει να πιστεύει ότι άποτεγεί αυτόβκοπό, ότι έχει ηγέυδερη βούηθη και ότι μπορεί να « ύβρίθει » τις ηγεβιουρχές δυναμεις.





**Ο** Οιδίποδας, από την Άγη, δεν έχει καθόλου την βραχίδα της βυνειδητότητας. "Ό,τι κάνει το κάνει βιά τυγή και ανεπίχωντα. Ξκοτώνει τον πατέρα του χωρίς να ξέρει ότι είναι πατέρας του, παντρεύεται την μητέρα του χωρίς να ξέρει ότι είναι μητέρα του. και όλα όλα ακολουθούν χίνοντα βχεδόν μόνα τους, όχι από αυτόν." Έχει κατακρυβθεϊ έντελώς από τις δυνάμεις του πεπρωμένου. Δέν διακρίνουμε μέβα του έβτω ένα αδύνατο ανδρώπινο βτοιχείο που γά έχει βυνείδητη της βυντριβής του από υπέρτερες δυνάμεις. "Ο Οιδίποδας πιβτεύει ότι ένερχεί αυτόβουχ, την βτιχηή ακριβώς που του ξείπει έντελώς ή βυνείδητη της ύπαρξης του υπερβατικού κόβμου. Έδω, δικαιολογημένα δά μπορούβε γά ρωτήβει κανείς τί υπέρτερους βκοπούς ήταν δυνατό γά έπιδίωκε το πεπρωμένο βτην περίπτωση του Οιδίποδα; Ποιοί υπερβατικοί βτόχοι, ποίο ξετόζιχημα του ξχεδίου έκξηρηώθηκε με τις τυγές πράξεις του Οιδίποδα; Η τραχωδία και ο μύθος δέν μās διαφωτίουν. Αηώς μās φέρνουν αντιμέτωπους με την παρουμεία μιας βκτηρης χιά τους ανδρώπους μοίρας, που ένερχεί καταζητικά, μετατρέποντας βέ τραχωδία την ξωή όριβμένων ανδρώπων, ανδρώπων βημαδεμένων από τους θεούς.




**Α**ς ρίζουμε τώρα μια ματιά βτην Άντιχόνη που, αντίθετα από την Ίβμητη, έχινε φορέας υπερανδρώπινων δυνάμεων. Η μορφή αυτή είχε βυνείδητη των βυνεπειών των πράξεών της και βυβίαβε ένβυνείδητα τον βιοξοχικό προοριβμό της, την εώτυχία της, τον έρωτά της, την ξωή της. Ανήκε πια βτους θεούς, βτο βαβίξιο των άγραφων γόμων, βτο αιώνιο και όχι βτους μεταβηητούς και χρονικούς γόμους των ανδρώπων. Τί τεράβτια διαφορά από τον πατέρα της! Μπορούμε μήπως γά έντοπίβουμε την είδοποιό διαφορά ανάμεβά τους;




**Κ**αι οι δύο υπήρξαν φορείς υπέρτερων δυνάμεων και οι δύο όδηγήθηκαν βτην καταβτροφή τους. και οι δύο υπηρέτησαν το Θείο βέ βάρος του ανδρώπινου. Ή όλα αυτά μοιάζουν. κι όμως διαφέρουν τόβο ποξύ. "Ο Οιδίποδας μās δίνει την έντύπωβη του ανδρείκεξου, ή Άντιχόνη μās επιβάζηεται με την βυνειδητή ξωήβη όχι μόνο των δυνάμεων που την εώθησαν βτην πράξη της, άηγά και με την ξωήβη των βυνεπειών της πράξης της. Από τον Οιδίποδα απουβιάζει έντελώς ή βυνειδητή ξωήβη. Η διαφορά, λοιπόν, ανάμεβά τους είναι διαφορά βυνειδητότητας. Η καταβταβη άβυνειδητότητας του Οιδίποδα τον έκανε ανυποξίαβτο. Μέβα του δέν υπήρχαν δύο όντότητες χιά γά καταβάζει ή

μιά την άλλη. Μας δίνει την εντύπωση ότι γεννήθηκε ένα άδειο ήχιο που αρχότερα θα χέριζε από τις ωθήσεις του πεπρωμένου. Μόνο με την πράξη της τύχης της του αρχίζει ίσως να εμφανίζεται μέσα του το ζανδαίνον ανθρώπινο στοιχείο της βυειδητότητας, ένα στοιχείο που μόλις τότε, έπειτα από την αποκαύση των πράξεων που «βυτερέβησαν» με όργανό τους αυτόν τον ίδιο, αλλά έρημην του, αρχίζει να ορδοποδεί και να αναγκωρίζει την διττότητα ανθρώπινο άτομο - μοίρα. Αυτή η άποψη ενισχύεται από το γεγονός ότι αρχίζει από κει και έπειτα μια ανατήτηση. Αλλά ποιός αρχίζει την ανατήτηση και τί ανατητεί;



 Η ανατήτηση είναι, αναγκωτικά, ανθρώπινη υπόθεση μια και το ανθρώπινο στοιχείο είναι εκείνο που δεν χωρίζει, που βρίσκεται βέ αχνοια, στο βκοτάδι και βέ άπορία. και τί μπορεί να ανατητεί στην περίπτωση του Οιδίποδα; Τί άλλο από μιαν εξήτηση των όβων διέπραξε ως άβύνειδος φορέας του Πεπρωμένου; Με άλλα λόγια, θα πρέπει το ανθρώπινο στοιχείο της βυειδητότητας, που άβυηνίβηκε ύβτερα από τις τραχικές αποκαύσεις, να δέηθε να έρδει βέ επικοινωνία με τον κόσμο των θεών για να μάθει την βκοπιμότητα των διαδραματιβθέντων. Η ανατήτησή του τον οδηγεί στον Θεέα, β' έναν ήρωα, β' έναν που έχει νικήθει και μεταβχηματίθει το πεπρωμένο, β' έναν που είχε δει τον «άλλον κόσμο» και χι αυτό χωρίζει. Η κάδοδος του Οιδίποδα στο βάραδρο, στον κόσμο των νεκρών, άποτερεί ίσως τον πρώτο βταδμό στην μεταβυδική ανατήτησή του, αν κάνει τους νεκρούς να του μιηθούν, όπως μιηθούν στον Όδυββέα. Θα επαγέθουμε στον Οιδίποδα αρχότερα. Για την ώρα, θα εξετάβουμε μερικές άλλες μορφές.



 Ο Ηρακλής, ο Θεβέας, ο Περεβέας είναι ήρωες, όχι τραχικά θύματα της μοίρας. Γιατί; Έπειδή κατόρθωσαν, με τους άθλους τους, να νικήθουν και να εξουδετερώθουν τις φοβερές παχίδες, τον δαναβίμο κίνδυνο της καταβτροφής που κάποια υπέρτερη βούηηση τους ανάχκαβε να αντιμετωπίθουν. και στις τρεις αυτές περιπτώβεις οι ήρωες είχαν την βοήθεια των θεών. Έδώ, όμως, εμφανίζεται ένα άβύμπτωτο. Πως οι θεοί, δηλαδή το πεπρωμένο, βοηθούν τον ήρωα να νικήθει το πεπρωμένο, δηλαδή τους ίδιους τους θεούς;




Μιηθώμε κι όγας για δράκους και για τέρατα. Με αυτά ποημούν οι ήρω-


ες και αυτά εκπνεύουν, άγροτε αβοήθητοι και άγροτε με την συμπαράβαση των θεών. Οι θεοί που τους συμπαράβηκονται είναι φωτεινές, ανθρωπομορφικές οντότητες που διαμένουν βυθίως στα ύψη. Άκόμα κι όταν ένας από αυτούς κατατρέχει κάποιον ήρωα, όπως η "Ηρα τον "Ηρακλή, βτέγει ενάντια του κάποιο τέρας για να τον εξοντώσει. "Ο άνθρωπος, λοιπόν, βρίσκεται ανάμεσα βέ έναν υπερβυθικό κόσμο από βκοτεινές τερατώδεις δυνάμεις και από φωτεινές, πραγματικές θεότητες. Έκείνες, όμως, που κυβερνούν τα υπερβυθικά τέρατα, καθώς και τους ανθρώπους είναι οι θεότητες. Είναι μάλλον βπένιο να βεβηκωθούν από μόνες τους οι τερατώδεις οντότητες ενάντια βτον άνθρωπο και τουτο επειδή είναι κι αυτές όργανα η εκτελεβτές του Περρωμένου. "Όταν, λοιπόν, ο ήρωας παλεύει με ένα τέρας, παλεύει έμμεσα με τον βκοπό να αφομοιώσει το Περρωμένο του, που έχει εξαπολύσει κάποιο υπερβυθικό τέρας ενάντια του, με κάποιον απώτερο βκοπό. "Αν η βταύη του ανθρώπου απέναντι βτον βείο κόσμο είναι η βωβή, τότε έχει βτό βπρωό του βποδούς τους ίδιους τους θεούς. Άλλα ποια είναι η όρθη βταύη; Κατά την γνώμη μας, η επικοινωνία του ήρωα και η βύνδεσή του με τον υπερβυθικό κόσμο χάρη βτην βυβειδητότητα. και βιόγου βέν αποκλείεται τα βκοτεινά τέρατα να αντιβροβωπείουν τα βτοιχεία αβυβειδητότητας που απειλούν να καταβτρέγουν την βυβειδητή βύνδεση του ήρωα με τον βείο κόσμο. "Η πάλη του με αυτές τις βκοτεινές δυνάμεις έχει βάν αποτέλεσμα την αφομοίωσή τους, την μεταβτοιχείωσή τους βά έχεγε κανείς βέ ως η βέ βυβειδητότητα.




Άλλα ας επανέξουμε βτον "Ηρακλή. Πολλές φορές βτην βνή του κινδυνεύει να γίνει τραχικό δύμα, όταν π.χ. τρελλώνεται και, βτην βανία του, αρχίζει να κάνει βόνους. "Όβτόβο, πάντα βυέρχεται και αναζητεί την κάβαρβή του από το χυμένο αίμα. Θα μπορούβε ακόμα να γίνει τραχικός ήρωας βτό τέλος της βνή του, όταν οι βάρκες του γλέγονται από τον βηρητηριαβμένο χιτώνα. Άλλα η επέμβαση των θεών τον βώζει από την τραχική μοίρα. και ο Θεβέας επίβης θα μπορούβε να είχε τραχική μοίρα, αν βέν τον αποβπούβε από τον "Αδν ο "Ηρακλής. Οι ήρωες μας βίνουν την εντύπωση ότι βέν έχουν εκλεγει για να καταβτραγούν. Μήπως, όμως, εκείνο που όδηχει τα τραχικά δύματα του Περρωμένου βτην καταβτρογή τους βέν είναι ένα κακόβουγο Περρωμένο, άλλα κάποια βική τους αδυναμία ιδιοβυβταβίας που βέν τους επιτρέπει να βυβερχαβτούν βηηικά με τις όπερτερες δυνάμεις που εκγράβονται μέσα από αυτούς;

 **Ε**ίναι τάχα τραγική ή μορφή του Ξωκράτη που δέχτηκε βυθειδπητά να υπακούει την μοίρα του και να πιει το κώνειο, επειδή δεν τον απέτρεψε από αυτήν το δαιμόνιο; Θα ήταν ίσως βγάμμα να την ονομάζουμε τέτοια. και αυτό επειδή έντελώς ένδυειδπηται και βέ απόζητη βυνερχαβία με τις υπέρτερες δυνάμεις δέχθηκε την ανώτερη βουλή, χωρίς να ηημωδει καθόλου βέ βυνειδπητότητα. Ξκείνο που βυντρίφθηκε ήταν ή βιοηοηική του ύπαρξη.



 **Τ**ο ίδιο θα μπορούσαμε να πούμε ότι ισχύει και βτην περίπτωση του Χριστού. Τα Ξαηχέηια μας ηηηροφορούν ότι αν ήθελε θα μπορούσε να καηέβει υπέρτερες δυνάμεις, για να αποζηχει το τραηικό τέλος. Αηηά φαίνεται ότι δεν ηήρε τέτοιαν έντοηή από τον Πατέρα, όταν τον ήκέτεσε να μην τον αφήσει να πιει το ποτήριον. (Η βτιχημή αυτή είναι ηηήβια τραηική, όπως και ή κραυγή: «Ίνα τί με Ξκατέηηες;»). Αηηά βτό βύνηό της, ή ηωή του ήταν μια ηωή βυνειδπητός βυνερχαβίας ανάμεβα βτόν Υγό και βτόν Πατέρα. Ο Ίηβους είχε ηωήβη του ρόηου του, ηηηονός που προύποδέτει την βυνερχαβία ανάμεβα βέ μιαν ανδρώπηνη και βέ μιαν υπερανδρώπηνη βουήβη, όπως και την βυνειδπητή αποδοχη του «τραηικού» του τέλους που δεν είναι, ώβτόβη, τραηικό μια και βυνοδεύεται από βυνειδπητότητα.




 **Τ**ο ίδιο θα μπορούσαμε να επαναηάβουμε και για την ήρωίδα του «κοκταιήη Πάρτυ» του Ξηιοτ και τον «τραηικό» θάνατο που βρήκε Ξκτηηώνταις την αποβτοηή της βέ μια ηηηή αηηίων. Τόν ρόηη της αυτόν τον είχε αναηάβει ένδυειδπητα, αφού ηρώτα είχε βυνδιαηαηει με το βτοιχηίο του Πεηρωμένου που Ξκηηνε μέβα της. Αν είχε την τυηηή παρόρηβη η' αυτό, χωρίς καμμιά ηωήβη του τί ώβείται να κάνει και ηα ποιό βκοηό, αν ή ώβηβη αυτή βριβκόταν βέ ανηίδεβη με μιαν αδύνατη και τυηηή βουήβη — που διαφοηεηικά θα είχε αηηουδηέβει έναν όμαηό τρόπο ηωής — τότε θα ήταν τραηικό θύμα ηής Μοίρας της. Να τί μας ηέει ό Ξηιοτ η' αυτήν με το βτόμα του Ξέρ Χένρυ Χάρκουτ - Ρέηη:




**«**Όταν ηηηοβυανήηβα την δεβποινίδα κόηηβτον β' αυτό έδω το δωμάτιο, είδα το είδωλό της να βτέκεται ηίβω από την καρέηα της. Το είδωλο μιας ηήηια κόηηβτον με το ηρόβωπο ηεμάτο από την Ξκτηηηηη των ηρώτων ηεπηών ύβτερα από έναν βίαιο θάνατο. Αν αυτό είναι δικαιολοηία ηα την εψηβτία βας, και Τβάμ-

μπαιρξεν, εως ητηω μονο να βλεψτετε ηχο την προταση οτι μια ζαφνικη διαιδθη-  
 ση δε μερικα μυαλα μπορεί να εχει την ταδη να εκφραστει αμεδως με μιαν εικονα.  
 Αυτο μου συμβαινει μερικες φορες. Ήταν, ηοιπόν, φανερο οτι βρισκόταν εδω μια συ-  
 ναικα που επρόκειτο να πεθανει. Αυτη ηταν η μοιρα της. Η μονη ερωτησή μου ε-  
 μινε τότε ηταν, με τι ειδος θανάτου; Δεν μπορούσα να φέρω. Ήπειδή ηταν δικό της  
 ηήτημα να διαζξει τον τρόπο ηωής που δα οδηγούβε στον θάνατο και, δίχως να φέρει  
 το τέλος, αν και μπορούβε να διαζξει την μορφή του θανάτου. Ήέρουμε τον θάνα-  
 το που διαζξει. Δεν ηξερα οτι δα πέθανε με αυτό τον τρόπο, ουτε αυτή το ηξερε.  
 Ήτσι, το μόνο που μπορούβα να κάνω ηταν να την οδηγήσω στον δρόμο της προετοιμα-  
 σίας. Αυτός ο δρόμος, που δέχτηκε, οδήγησε ε' αυτό το ειδος του θανάτου. και αν αυ-  
 τός ο θάνατος δεν είναι ένας ευτυχισμένος θάνατος, τότε ποιός θάνατος είναι ευτυχι-  
 σμένος; ».



 **Α**ηγά εως επανέρθουμε στον Οιδίποδα. Ήπαμε ηδη οτι η στιχημή της τύηω-  
 σής του ηταν η απαρχή της συνεδητοποίησης του γεγονότος οτι ως εκείνη την στι-  
 χμή ηταν «τυηός» ως προς τον ρόλο που είχε ακούδια παίξει. και ερχεται η ρή-  
 ση του Τειρεσία να επιβεβαιώβε την ύποψία μας: «Ήδ' ημέρα γύβε δε και δια-  
 φθαρεί» (Ήπογε δα ηενηδείς και δα ηαδείς). «Ο Οιδίποδας ηενιέται ως άτομο και  
 ηάνεται ως ανυποψίαστος φορέας. Ήπαμε επίσης οτι αρχίζει μιαν αναηήτησή για την  
 εζηηση των όβωγ είχε δβύνειδα διαπραξει. «... έχω να μάδω τη μοιρα μου ποδω  
 κι εως είναι ανάξια» (\*). Πριν ανοίξει η ηη να τον καταπιε ηωνάξει: «Ής ηεβπά-  
 βει ε' οτι δέξει». Όηα αυτά δείηουν οτι μέσα του είχε ηηνηέβε το ατομικό στοι-  
 χείο που απαιτούβε να αποκηέβε συνεδηση του «αηου κόβμου», της μοίρας, που  
 την είχε ύηρητέβε ως φορέας της ηωρίς να ηωρίζει την νομοτέηειά της.



 **Τ**ί ηδεξε, όμως, το δειο να επιτεηέβε ωδώντας τον ανύποητο Οιδίποδα στην  
 πατροκτονία και την αιμοηησία; Ήηγά μήπως δεν ηταν αυτός ο βτόχος του δειου  
 και όηα αυτά ηταν οι επιητώβεις της ατομικής βύβτασης του Οιδίποδα που, α-  
 κριβώς επειδή ηταν τυηός προς το δειο, επειδή δεν είχε δηηαδή επαηή ηαηί του,

(\*) Μετάηραση Φώτου Ποηίτη.




επιδώσει επάνω του αυτά τα ανοβιουρχήματα; Ξέ τελευταία ανάγκη, ή αυτοκάμψη τους τόν οδηγεί να βρει τόν έαυτό του, να αναγνωρίσει τήν ύποτέγεια του στό θεό, τόν ότι δηλαδή είχε γίνει όργανο τής ιδίας του τής τυφλότητας, τής μή επαφής του μέ τόν θεό. Ήως χρειάστηκε να περάσει από όλα αυτά τα «πάθη», για να ανακαβεί τελικά να αναζητήσει τήν άρρητη βούληση και τόν τί απαιτούσε από αυτόν. Μήπως λοιπόν τόν βασικό του άμάρτημα ήταν ένα είδος βτόμω- της τού άγχου απ' όπου περνάει τόν θεό και μήπως ή βτόμωση αυτή, αυτή ή ύ- βρη, δέν καταλύεται παρά μέ τήν γεχόμενη τιμωρία; Γιατί, τί άλλο είναι τόν απο- τέλεσμα τής τιμωρίας από τόν να ανακόπτει τήν άχαρίνωτη απομάκρυνση από τόν κό- σμο τού Περρωμένου, και να αναγκάζει τόν άνθρωπο να κάνει τόν απογοηισμό των πράξεών του και των βγαγμάτων του; Μήπως ακόμα ή τιμωρία δέν είναι παρά ή φυσική επίπτωση των ιδίων των γεραβμένων πράξεων επάνω στόν ίδιο τόν ένοχο; Μέσα από αυτό τόν πρισμα ιδωμένος ό Οιδίποδας δά μπορούσε να θεωρηθεί ενο- ούμενος των θεών, αφού τελικά οδηγείται στην άπόκτηση τής έβωτερικής όρασης.




◆ **Δ**έν δά μπορούμε τώρα να απούχουμε τόν έρώτημα μήπως τόν θεό είναι αυτό πού ώδει τούς ανθρώπους, ή τουλάχιστον όρισμένα μέγη τής ανθρωπότητας, στην βυεδητότητα τού θείου κόσμου και στην βυερχασία μαζί του. και ότίν τότε μόνον ά- ποδεικνύεται καταστρεπτικό - τραχικό για τόν φορέα του, όταν αυτός δέν φθάσει στην ηγήρη κατανόησή του και μεταβιοχείωση, έπεξερχάγοντάς τόν και δίνοντάς τόν μιάν έξανθρωπιμένη μορφή; και ακόμα, μήπως είναι ό Θεός πού ζητάει να γίνει άνθρω- πος, να έξανθρωπιωθεί, γιατί αυτό είναι άπαραίτητο στην έκπληρωση τού έχεδίου του, όπως μαρτυράει ή κριμάκωση τής δημιουργίας από τήν ανόρχαγη ύψη, στην έμ- βια ύψη, στην ύποτυπώδη ανατολή τής ζωικής βυειδησης και τελικά στην έμφύτω- ση μιās βυειδησης τής βυειδησης (τό αυτεβυειδητο) μέσα στόν άνθρωπο; Μήπως ό βιοζοχικός βκοπός τής ζωής δέν έκπληρώνεται θαυμαδία χωρίς τήν βοήθεια τής άτομικής βυειδησης των έμβιων όντων; Τί βκοπό, λοιπόν, έξυπηρετεί ή βυειδη- ση, πού περιβόττερο τόν αυτεβυειδητο στόν άνθρωπο; και μήπως ό ζόχος πού δη- μιουργήθηκε τόν αυτεβυειδητο είναι ή αναδίπλωση τού ανθρώπου βέ βυειδηση, και βέ βυειδηση τής βυειδησης, έτσι ώστε, απτί να διαδέτει άηώς βυειδηση τού έξω κόσμου, να έχει τήν δυνατότητα, μέ τόν αυτεβυειδητο, να δει β' αυτό καθαρεγίμέ- νο τόν έβωτερικό έαυτό του; και μήπως τόν καθαρεγίσιμα τής βυειδησης από τήν


αντι - βυεΐδθη , η̄ τὸ αὐτεβυεΐδθη , τοῦ κάνει γνωστή, βάν βέ καθρέφτη , τὴν καταχωρή του , τὴν προέξωσή του , τὴς ρίξες ἀπ' ὅπου ξεκίνησε βάν γένος καὶ τὸ γένος του ἀπὸ ἄλλα γένη κατώτερων ζωϊκῶν μορφῶν , ὡς τὴν ἀνόργανη ὕλη; κῑ ἂν ὑπάρχει κάτι , μιὰ νοπή Δημιουργικὴ Δύναμη πῶς καὶ πέρα ἀπὸ τὴν ἀνόργανη ὕλη , μήπως καθρεφτίζεται κῑ αὐτὴ στὸν καθρέφτη τοῦ αὐτεβυεΐδθη;

 **Ἡ** καθεαυτὸ ἀνθρώπινη ἀτομικότητα χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἓνα ἔργο αὐτεβυεΐδθη. Ἐνῶ , ὁμως , αὐτὸ τὸ κάτοπτρο δόθηκε βέ ὄρους δὲν χρησιμοποιεῖται κῑ ἀπὸ ὄρους. Ὁφ περιβόητοι ζοῦν μόνο μὲ τὴν βυεΐδθη τὴν βτραμμένη πρὸς τὸν ἔξω κόσμο. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ὑποπεύονται τὴν ὑπαρξη τῆς ὑπερβατικῆς Ἀρχῆς. "Ὅταν αὐτὴ ἐκρέξει κάποιον ὡς φορέα τῆς , η̄ δὲ ἀναγκαστεῖ νὰ ἀναρωτηθεῖ γιατί τοῦ συμβαίνουν αὐτὰ ποῦ τοῦ συμβαίνουν , καὶ δὲ ἀναγκαστεῖ νὰ ἀναπτύξει τὴν ἐβωβτραμμένη βυεΐδθη - τὸ αὐτεβυεΐδθη - η̄ δὲ βυεχίβει τὴν ἐξωβτρέφειά του , ὁπότε δὲ ὀδηγηθεῖ στὴν καταβτροφή.




 **Κ**αμμιά φορὰ ἀκοῦμε νὰ γίνεται γόχος γιὰ τὴν « ἐνοχή τῆς ὑπαρξης » ποῦ βυεΐζεται βτὸ ξεχόμενο προπατορικὸ ἀμάρτημα τῆς πτώβης. Τῆς πτώβης ἀπὸ τί; Ἴβως ἀπὸ τὴν βυεΐδθη τοῦ κόσμου τοῦ πεπρωμένου. Ἀπὸ τότε ποῦ ὁ ἀνθρώπος ἔχασε αὐτὴ τὴν βυεΐδθη , δὲν γνωρίζει τί τοῦ χράφει ἡ μοῖρα του. καὶ τότε μόνο ἀναγκάζεται νὰ τὴν ἀναζητηθεῖ , δηλαδὴ νὰ ζαναβυεδεθεῖ μὲ τὸ πεπρωμένο , ἂν μιὰ βκτηρὴ μοῖρα χτυπήβει ἀμείζικτα τὴν περιοριβμένη , ἀτομικὴ βυεΐδθη του , τὴν τυγή βτὴν ὑπαρξη ἑνὸς πρωταρχικοῦ καὶ πηαβτουργοῦ κόσμου ποῦ μᾶς περιέχει . Ἡ αἰβδθη , ζοιπόν , τῆς « ἐνοχῆς τῆς ὑπαρξης » δὲ πρέπει νὰ βυεΐζεται βτὴν ἀμέζεια τῆς ἀνάπτυξης τοῦ αὐτεβυεΐδθη ποῦ δὲ μᾶς φέρει βέ ἐπαγή καὶ βέ βυερχαβία μὲ τὸν Θεῖο κόσμο. Ὅβυεΐζεται βτὴν ἀποβτροπή μᾶς ἀπὸ τὸν Θεό , καὶ τὴν ἀποκοπή μᾶς ἀπὸ τὴν Πρῶτη Ἀρχή.



 **Ἀ**λλὰ , ὁ ἀνθρώπος ποῦ , βάν τοὺς ἥρωες τῆς μυθολογίας , ἐπεξερχάζεται τὴν Πρῶτη Ἀρχή , γίνεται βυεΐδθη καὶ ὁ φορέας τῆς. Γι' αὐτὸ καὶ παύει νὰ εἶναι ἔνοχος , γινόμενος ἀδῶος βάν ἓνα μικρὸ παιδί.



 **Μ**ὲ τὰ παραπάνω ἴβως κατορῶβουμε νὰ ἀναιρέβουμε τὴν ἐντύπωβη ὅτι τὸ

Πεπρωμένο, ἡ Μοῖρα, ἡ Ξηαρμένη, ἡ Τύχη, ὁ Θεὸς καὶ τὰ γοῖνά, βυτιβοῦν  
 μιὰ ὑπέρτερη Δύναμη ἐχθρική πρὸς τὸν ἄνθρωπο. καὶ ὅτι ἡ γειουργία τῆς γομοτέ-  
 ρειᾶς τῆς δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ ὑπενδύμιση ἑνὸς χρέους, τοῦ χρέους τῆς ἐπι-  
 τροφῆς ἐτὴν ἀρχική ἐνότητα. 



### ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ, Ἡ ὑπόθεσις τῆς τραγωδίας :

α) Γ. Ἰωαννίδης - Φαηριώτης, ἐκδόσεις Πατάκη, 1984.

β) Ἀρίστος Καμπάνης, ἐκδόσεις Φέξης, 1911. Ἡλεκτρονικὴ μεταγραφή Χρήστος Ἀγε-  
 ζανδρίδης.

2. ΚΕΙΜΕΝΟ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Ἰωάννου Γρυπάρη, κέντρο Ἑλληνικῆς Γλώσσας /greek -  
 language .gr

3. ΣΟΦΟΚΛΗΣ ΚΑΙ ΟΙΔΙΠΟΥΣ, ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΜΟΙΡΑ, Ὁ Ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς Πο-  
 ρητισμὸς, Ἀντρέ Μπονάρ, ἐκδ. Θεμέλιο, (σελ. 110).

4. ΤΟ ΗΡΩΪΚΟ, ΤΟ ΤΡΑΓΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΠΡΩΜΕΝΟ, Ἐρευνα εἰς Ἀρχαῖα καὶ Ἐπιγραφαὶ,  
 Λογία Ἀντζακα, Ἀθήνα.



Η ΑΝΤΙΓΟΝΗ (ἀριστερά) ἐπὶ τὸν  
 τάφο τοῦ Οἰδίποδα, γέροντας  
 προβορῆς.

Ο ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ ἢ Ο ΕΤΕΟΚΛΗΣ

προβόρῆς μιὰ ταινία.

Πίσω του μιὰ δούρα μὲ  
 ὕδρια ἐπὶ κεφάλι.

ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟ ἀποτερεῖται ἀπὸ  
 μιὰ βίτην πάνω εἰς ἕνα βῆδρο.  
 Ἐπὶ τὴν βίτην γαίνεται ἐπιγραφή:  
 ΝΟΣΤΕΛ ΜΕΝ ΜΟΛΟΧΗΝ ΤΕ ΚΑΙ  
 ΑΣΦΟΔΕΛΟΝ ΠΟΛΥΡΙΖΟΝ  
 ΚΟΛΠΩ Δ' ΟΙΔΙΠΟΔΑΝ  
 ΛΑΪΟΝ ΥΙΟΝ ΕΧΩ. Λούβρο.